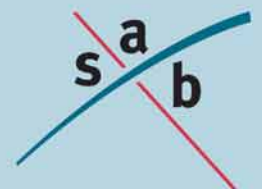

planMER

Bestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe

Gemeente Overbetuwe

Datum: 11 november 2011
Projectnummer: 70863.01

INHOUD

	Samenvatting	3
1	Inleiding	15
1.1	Aanleiding	15
1.2	M.e.r.-plicht en procedure	15
1.3	Leeswijzer	17
2	Voorgenomen activiteit	19
2.1	Het bestemmingsplan	19
2.2	Doel	23
2.3	Reikwijdte & detailniveau van het planMER	23
3	Wet- en regelgeving & beleid	27
3.1	Inleiding	27
3.2	Relevant wet- en regelgeving & beleid	27
3.3	PAS en Verordening Stikstof en Natura 2000 Gelderland	27
4	Huidige situatie & autonome ontwikkeling	30
4.1	Landbouw	30
4.2	Geur	38
4.3	Gezondheid	41
4.4	Landschap en cultuurhistorie	47
4.5	Luchtkwaliteit	52
4.6	Natuur	56
4.7	Overige aspecten	62
5	Alternatieven	69
5.1	Alternatievenontwikkeling	69
5.2	Voorgenomen ontwikkeling; maximalisatie voorontwerpbestemmingsplan	70
5.3	Het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan	70
6	Milieueffecten	72
6.1	Geur	72
6.2	Gezondheid	76
6.3	Landschap en cultuurhistorie	77
6.4	Luchtkwaliteit	84
6.5	Natuur	86

7	Vergelijking van de voorgenomen ontwikkeling en het alternatief	90
7.1	Effectenbeoordeling	90
7.2	Vergelijking vigerend bestemmingsplan - voorontwerpbestemmingsplan	94
7.3	Mitigerende maatregelen	95
7.4	Conclusie	97
8	Relatie met bestemmingsplan	99
9	Leemten & Evaluatieprogramma	100
9.1	Leemten	100
9.2	Evaluatieprogramma	100
	Literatuurlijst & bronnen	101

Bijlagen

- Bijlage 1: advies Commissie voor de m.e.r. op notitie Reikwijdte en detailniveau
- Bijlage 2: reacties op notitie Reikwijdte en detailniveau
- Bijlage 3: wettelijk en beleidskader
- Bijlage 4: Gebiedsvisie: geurbeleid rond veehouderijen Quickscan huidige situatie d.d. 18-06-2008
- Bijlage 5: geuronderzoek Windmill
- Bijlage 6: fijnstof onderzoek Windmill
- Bijlage 7: Passende Beoordeling
- Bijlage 8: themakaart agrarische bedrijfscategorieën
- Bijlage 9: begrippenlijst.

Samenvatting

Inleiding

De gemeente Overbetuwe herziet momenteel de bestemmingsplannen voor haar buitengebied. In het plan, dat conserverend van aard is, wordt uitbreiding van intensieve veehouderijen niet geheel onmogelijk gemaakt. De in het bestemmingsplan geboden uitbreidingsmogelijkheden overschrijden de drempelwaarden uit het Besluit m.e.r. zoals van kracht ten tijde van de start van de procedure. Uit de voortoets (oriënterende habitattoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998) blijkt eveneens dat significante effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van de voorgenomen regeling voor agrarische bedrijven niet zijn uit te sluiten. Om die reden dient een Passende Beoordeling te worden opgesteld. Genoemde twee redenen maakt dat er voor de vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Overbetuwe een plan-m.e.r. dient te worden doorlopen.

Probleemanalyse

Hoewel het bestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe geen grote nieuwe ontwikkelingen mogelijk maakt, wordt ruimte geboden aan een geleidelijke doorgroei van veehouderijen. Het belangrijkste spanningsveld dat in dit planMER wordt geanalyseerd, is het spanningsveld tussen deze ontwikkelingsmogelijkheden voor de (intensieve) veehouderij en de instandhouding en bescherming van aanwezige natuur.

Autonome ontwikkeling en alternatief

In dit planMer is naast de voorgenomen ontwikkeling nog één alternatief uitgewerkt met een planhorizon tot 2021. De effecten van de voorgenomen ontwikkeling en het alternatief worden vergeleken met de autonome ontwikkeling.

De autonome ontwikkeling is samengesteld uit twee elementen:

- 1 de verwachte agrarische ontwikkeling in de komende 10 jaar;
- 2 de vigerende bestemmingsplannen buitengebied die bepaalde grenzen stellen aan de autonome ontwikkeling.

De autonome ontwikkeling gaat dus uit van de agrarische ontwikkeling binnen de bandbreedtes van de vigerende bestemmingsplannen buitengebied.

De voorgenomen ontwikkeling en het gekozen alternatief richten zich primair op de ontwikkeling van de agrarische sector binnen de gemeente. De navolgende scenario's worden onderzocht.

- 1 Maximale benutting van het voorontwerpbestemmingsplan (= voorgenomen ontwikkeling)
In dit 'worst case scenario' wordt ervan uitgegaan dat alle mogelijkheden die bij recht in het voorontwerpbestemmingsplan zijn opgenomen worden benut, dat op ieder adres maximaal gebruik wordt gemaakt van afwijkingsmogelijkheden of wijzigingsbevoegdheden en dat het college aan alle verzoeken hiertoe medewerking verleend. Dit model geeft vooral inzicht in de risico's voor het gebied.
- 3 Reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan (= het alternatief)
Uitgangspunt bij dit scenario is dat op perceelsniveau het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied de bandbreedtes bepaalt. Op gebiedsniveau wordt voor de komende 10 jaar uitgegaan van dezelfde agrarische ontwikkeling als bij de autonome situatie.

Milieuaspecten

De effecten van de voorgenomen ontwikkeling en het alternatief op de milieuaspecten geur, gezondheid, landschap en cultuurhistorie, luchtkwaliteit en natuur zijn in het kader van de plan-m.e.r. onderzocht en in voorliggend rapport beschreven.

Geur

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt sinds 1 januari 2007 het toetsingskader voor de milieuvergunning als het gaat om geurhinder vanwege dierenverblijven van veehouderijen. De Wgv geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object (bijvoorbeeld een woning).

huidige situatie

In de huidige situatie hebben 18 van de 36 intensieve veehouderijen (zoals varkens-, of kippenhouderijen) op basis van geurhinder geen uitbreidingsruimte meer. Ze zorgen voor een overschrijding van de geurnorm op omliggende geurgevoelige objecten. Bij een eventuele aanvraag voor een nieuwe milieuvergunning zullen deze bedrijven dusdanige geurreducerende maatregelen moeten nemen zodat de overschrijding van de geurnorm wordt beëindigd.

Naast deze intensieve veehouderijen overschrijden 7 extensieve bedrijven (melkrundveehouderijen) de geurnorm bij omliggende geurgevoelige objecten. Dit komt doordat deze bedrijven als neventak dieren houden met een in de wet vastgestelde geuremissie, of doordat er een woning binnen 50 (buiten de bebouwde kom), of 100 meter (bebouwde kom) vanaf het agrarische bouwvlak is gelegen. Hierdoor kan niet het hele agrarische bouwvlak worden bebouwd met stallen voor melkvee.

autonome situatie: reële benutting vigerende bestemmingsplannen buitengebied

In de toekomst zal de geurhinder naar verwachting afnemen door het gebruik van geuremissiereduceerde technieken in nieuwe stallen. Hierdoor zal, ondanks een natuurlijke groei van de veehouderijen, de gemiddelde geurhinder in het plangebied afnemen. Tevens zal hierdoor het aantal knelpunten (woningen waarbij geurnormen worden overschreden) afnemen.

de voorgenomen ontwikkeling: maximale benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

In deze situatie kunnen veehouderijen maximaal doorgroeien totdat de geurnorm op een geurgevoelig object door een individuele veehouderij (voorgrondbelasting) wordt overschreden. In deze situatie wordt nog net voldaan aan de normen van de Wgv. In deze situatie zal de geurbelasting van alle bedrijven samen (achtergrondbelasting) toenemen.

De geurhinder die ervaren wordt binnen het studiegebied neemt merkbaar toe bij de voorgenomen ontwikkeling. Het aantal locaties en de omvang van de gebieden met een slechte (van extreem tot tamelijk slecht) nemen toe. Met name aan de westzijde van het plangebied, ten noorden van de A15 en ten westen van de A50. Door deze verslechtering van de leefkwaliteit ontstaat een negatieve score.

het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

Bij de reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan zal de gemiddelde geurbelasting (zowel de voorgrond- als de achtergrondbelasting) gelijk blijven aan de autonome situatie. Bij het alternatief is het niet uit te sluiten dat de geurhinder bij geurgevoelige objecten in de buurt van de groeiende veehouderijen plaatselijk toeneemt,

omdat op voorhand niet vaststaat op welke locaties binnen het plangebied de komende planperiode de schaalvergroting zich zal voordoen.

Gezondheid

Bij behandeling van het aspect gezondheid wordt gekeken naar ziektes die van dieren op mensen overdraagbaar zijn, zoals MRSA en Q-koorts.

huidige situatie

In het eerste halfjaar van 2009 zijn in Nederland 659 besmettingen van veegerelateerde MRSA bij mensen geconstateerd. De meeste besmettingen komen voor in midden- en oost-Nederland, waar relatief de meeste varkens en vleeskalveren worden gehouden. In Overbetuwe zijn geen gevallen bekend van veegerelateerde MRSA. Er zijn tussen 1 januari 2009 en 17 maart 2010 geen Q-koortspatiënten bekend in Overbetuwe.

autonome situatie: reële benutting vigerende bestemmingsplannen buitengebied

Bij de schaalvergroting die optreedt in de autonome ontwikkeling, is het de vraag of er sprake is van megabedrijven. De autonome ontwikkeling zal een voortzetting geven van het beeld van de afgelopen jaren. Overbetuwe behoort niet tot het risicogebied. Het is weliswaar niet uit te sluiten dat er mensen ziek worden, maar is er geen sprake van zodanige knelpunten dat het noodzakelijk is hiertegen direct op te treden.

de voorgenomen ontwikkeling: maximale benutting voorontwerpbestemmingsplan

Maximalisatie van het voorontwerpbestemmingsplan leidt mogelijk tot een enorme toename van het aantal dieren. Dit kan negatieve en positieve gevolgen hebben voor de gezondheid, waarbij de balans afhangt van de bedrijfsvoering en de invulling van het stalconcept. Het is theoretisch aannemelijk dat bedrijfsgrootte een effect heeft op introductie en verspreiding van micro-organismen bijvoorbeeld doordat meer dieren van meerdere bedrijven - mogelijk met verschillende gezondheidsstatus - aangekocht zullen worden. Schaalvergroting biedt echter ook de kans om te werken met vaste contacten, waardoor er eisen ten aanzien van kwaliteit gesteld kunnen worden. Het beperken van antibioticagebruik, het op een bepaalde minimum afstand van elkaar positioneren van veehouderijen, het voorkomen dat varkens en kippen op één megabedrijf worden gecombineerd en het meenemen van de risico's voor introductie en verspreiding van micro-organismen in het stalontwerp worden sterk aanbevolen. Over het reduceren van antibioticagebruik worden momenteel afspraken gemaakt. Er zijn wel verbanden tussen gezondheid en afstand, maar er kan vooralsnog geen afstand worden aangegeven.

het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

Bij een reële benutting van de mogelijkheden die het voorontwerpbestemmingsplan biedt, wordt een aantal bedrijven groter en neemt het aantal dieren niet echt verder toe. De bedreigingen en kansen die bij de voorgenomen ontwikkeling worden beschreven zijn hier niet anders, maar komen in mindere mate voor. Bovendien wordt er minder vaak een beroep gedaan op de mogelijkheid tot vergroting van het bouwvlak, waardoor de afstanden tussen bedrijven onderling en bedrijven en woningen in mindere mate zullen worden verkleind.

Landschap

Ook voor de thema's landschap en cultuurhistorie is weergegeven welke effecten te verwachten zijn bij beide scenario's uit het voorontwerpbestemmingsplan.

huidige situatie

Specifieke landschappelijke en cultuurhistorische waardevolle elementen zijn:

- gave gradiënten en ensembles van kom-oeverwal-uiterwaard;
- de oeverwal langs de Neder-Rijn, de winterdijken en binnendijkse wielen, de Linge met de lokaal nog aanwezige weterringdijk, de landgoederen Hemmen en Loenen en monumentale boerderijen, zegen, oude dijken en kaden;
- plaatselijk nog aanwezige woerden (verhoogde woonplaatsen), uit Prehistorie, Romeinse tijd en Middeleeuwen;
- rivier en uiterwaarden met hun gave microreliëf, het dijkenpatroon en de strangen en de markant aanwezige steenfabrieken;
- de dijken langs de grote rivieren, oude bebouwingslinten hieraan en aan de Linge, vormen belangrijke structurerende lijnen van oost naar west in het landschap;
- verdedigingswerken tegen vijandelijke machten, zoals de Limes.

In grote delen van het gemeentelijk buitengebied is de voor het rivierengebied karakteristieke landschappelijke opbouw met verschillende landschapstypen nog steeds herkenbaar en aanwezig. Het ruimtelijk contrast tussen de zich steeds verder verdichtende oeverwallen en de natuurlijker ingerichte uiterwaarden wordt zelfs steeds groter.

autonome situatie: reële benutting vigerende bestemmingsplannen buitengebied

Ontwikkelingen zoals de voortgaande verstedelijking en de knooppuntfunctie van het gebied hebben de volgende veranderingen van het landschap tot gevolg:

- het stedelijk karakter van het landelijk gebied neemt toe. Het landschap zal een steeds belangrijkere rol gaan spelen als stedelijk uitloopgebied;
- de druk op een duurzame ontwikkeling van de grondgebonden landbouw neemt toe. Ook de voor de kommen kenmerkende weidebouw neemt in areaal af;
- doordat de groene ruimten verder worden volgebouwd, dreigen de waardevolle overgangen tussen kom-oeverwal-uiterwaard en stuwwal te nivelleren;
- de herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen vermindert door afname van kenmerkende landschappelijke elementen en structuren (boomgaarden, heggen, oude boerderijen, woerden, zegen en pijpen, kenmerkende dorpsstructuren);
- het oppervlakte- en grondwaterwatersysteem (o.a. de Linge, stelsel van zegen en pijpen, kwelsituaties) wordt geleidelijk minder herkenbaar in het landschap;
- grootschalige maatregelen (o.a. natuurontwikkeling, waterberging) kunnen van invloed zijn op het typische karakter van Neder-Rijn en Waal als meanderende rivieren met veel aardkundige en cultuurhistorische waarden;
- de aanwezige grootschalige elementen (o.a. A15, Betuweroute, hoogspanningsleidingen en bedrijventerreinen) hebben de neiging het onderliggende landschap te domineren;
- als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen wordt meer congestie op het hoofdwegennet verwacht die uitstraalt naar het gemeentelijk wegennet van Overbetuwe. De belevingswaarde van de dijk voor fietsers en wandelaars staat onder druk;
- de toegankelijkheid van het landelijk gebied voor de bewoner, recreant en toerist neemt hierdoor af door de toename van infrastructuur en de daaraan gekoppelde activiteiten, die zorgen voor ruimtelijke, recreatieve en ecologische barrières.

de voorgenomen ontwikkeling: maximale benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

In dit worst-case scenario heeft vooral de toename van bebouwing op de bestaande agrarische bouwpercelen een groot effect op het landschap. Het grootste effect is te verwachten van kassen, die op elk perceel aanwezig mogen zijn.

Kassen zijn nadrukkelijk in een landschap aanwezig vanwege hun lichte tint en door de weerkaatsing van de lucht en het zonlicht. De toename van bebouwing leidt tot een vrij sterke schaalverkleining in het landschap en het pallet aan bebouwde en onbebouwde ruimten komt onder druk te staan. Daarnaast leidt een toename van bebouwing, teeltondersteunende voorzieningen en boomteelt tot een afname van het doorzicht in het landschap.

De afwijkingsbevoegdheid om in agrarisch gebied (zonder de waarde openheid) buiten het bouwvlak bebouwing op te mogen richten, kan leiden tot een verdere schaalverkleining in het landschap, waardoor kenmerkende contrasten verloren gaan. Door bij woningen met een bestemmingsvlak van minimaal 0,5 ha in het gebied 'waarden – openheid' een kleinschalige kampeerterrein toe te staan, kan het doorzicht door het landschap enigszins afnemen. Ook het realiseren van kleinschalige kampeerterreinen bij woningen in de overige gebieden kan ertoe leiden dat het contrast tussen kleinschalige oeverwallen en het relatief open overige gebied wordt verkleind. Tegenover deze effecten staat de versterking van landschappelijke kwaliteit doordat wijzigingsbevoegdheden voor sanering en functieverandering worden toegepast. Dit zal echter niet opwegen tegen de boven beschreven negatieve effecten.

Individuele landschappelijke en cultuurhistorische elementen worden in het worst-case scenario niet direct aangetast. Wel zal de setting waarin zij zijn geplaatst wijzigen. De rivier en de uiterwaarden zijn in dit scenario in belangrijke mate beschermd tegen een grote toename van de bebouwing en een afname van de openheid. Het micoreliëf is echter niet beschermd en zou in het worst-case scenario verloren kunnen gaan.

het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

In dit scenario heeft de toename van bebouwing op de bestaande agrarische bouwpercelen geen grote gevolgen. Er is sprake van een geleidelijke groei, die naar verwachting goed is te integreren met de bestaande bebouwing op de erven. Het doorzicht, de zichtlijnen en de openheid zullen niet wezenlijk worden aangetast.

Nieuwvestiging van glastuinbouw is in binnen het plangebied niet mogelijk.

Daarnaast zullen in dit reële scenario de mogelijkheden voor teeltondersteunende voorzieningen enig effect op het doorzicht in het landschap kunnen hebben. Aangezien deze voorzieningen niet zijn toegestaan in het gebied 'specifieke vorm van agrarisch met waarden - openheid', blijft het effect beperkt tot de meer kleinschalige gebieden, waar het aansluit bij het kleinschalige pallet van wisselend grondgebruik.

Het feit dat boomteelt overal binnen de bestemming "Agrarisch" is toegestaan kan in dit reële scenario plaatselijk een groot schaalverkleinend effect hebben wanneer één of enkele bedrijven hiermee starten. Op de oeverwallen kan boomteelt juist de beslotenheid versterken.

De afwijkingen in het voorontwerpbestemmingsplan kunnen tot een aanzienlijke vergroting van de hiervoor beschreven effecten leiden.

In het 'tussengebied' dat geen oeverwal is, maar ook niet behoort tot 'specifieke vorm van agrarisch met waarden - openheid' kan een schaalverkleinend effect optreden doordat buiten het bouwvlak agrarische bebouwing is toegestaan evenals teeltonder-

steunende voorzieningen. Het contrast tussen de oeverwal en het oorspronkelijke komgebied wordt hierdoor minder groot.

Kleinschalige kampeerterreinen bij agrarische bedrijven zijn uitsluitend binnen het gebied met de specifieke waarde 'kleinschaligheid' mogelijk en bij woningen in het gehele plangebied. Vooral door bij woningen in het gebied 'waarden – openheid' kleinschalige kampeerterreinen toe te staan, kan het doorzicht door het landschap afnemen.

Nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven (niet in het gebied 'waarden – openheid' en in gebieden gelegen in de EHS) zal de openheid niet aantasten en zal in te passen zijn in het kleinschalige landschap op de oeverwallen. In het gebied buiten de kleinschalige oeverwallen zal het leiden tot een geringe verdichting van het landschap. Hierdoor wordt de overgang van de oeverwal naar het oorspronkelijke komgebied minder scherp.

Het vergroten van bouwpercelen tot 2 ha heeft in de kleinschalige gebieden tot gevolg dat een afwijkende korrelmaat wordt geïntroduceerd die een negatief effect heeft op de kleinschaligheid van dit gebied. In het open gebied zal een dergelijk bouwperceel leiden tot een afname van grote aaneengesloten open ruimten en lokaal een afname van het doorzicht. Via landschappelijke inpassing is de aanwezigheid van de bebouwing op een dergelijk perceel te verzachten, maar is niet te voorkomen dat het een afwijkend element blijft vormen.

Tegenover deze effecten staat de versterking van landschappelijke kwaliteit doordat wijzigingsbevoegdheden voor sanering en functieverandering worden toegepast, waarbij ook versterking van landschappelijke waarden plaatsvindt. Dit zal in belangrijke mate opwegen tegen de toename aan bebouwing die bij recht en afwijking mogelijk is, maar niet opwegen tegen de negatieve effecten van de bovenbeschreven wijzigingsbevoegdheden.

Luchtkwaliteit

De saneringstool bij het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) van het ministerie van VROM geeft inzicht in de concentraties stikstofdioxide en fijn stof in Nederland tussen 2008 en 2020. In dit planMER is gebruik gemaakt van deze saneringstool.

huidige situatie

In de huidige situatie leiden de verkeersaders A15 en A50 tot verhoogde concentraties stikstofdioxide en fijn stof ten opzichte van het achtergrondniveau. Vooral de toename van stikstofdioxide is fors: in een brede zone van 1 kilometer rond beide snelwegen en in een zone van 2 kilometer rond knooppunt Valburg. Pal naast de rijbaan van de A50 komen incidenteel grenswaardenoverschrijdingen van stikstofdioxide voor. De invloed op de concentratie fijn stof is kleiner: nabij de rijbanen van de snelwegen is deze waarneembaar, maar grenswaardenoverschrijdingen treden hier niet op. In het buitengebied van Overbetuwe is de concentratie fijn stof alleen binnen een kilometer van knooppunt Valburg in betekende mate hoger dan de achtergrondconcentratie. Bestaande veehouderijbedrijven leiden niet tot een dergelijke bijdrage aan luchtverontreiniging.

autonome situatie: reële benutting vigerende bestemmingsplannen buitengebied

De scenario's uit de saneringstool laten tussen 2010 en 2020 een afname van de concentraties stikstofdioxide en fijn stof zien. Met uitzondering van knooppunt Valburg

leidt het wegverkeer op de A15 en A50 niet meer in betekenende mate tot concentratieverhogingen in het buitengebied van Overbetuwe. Ondanks de groei van het wegverkeer, treedt verbetering op, doordat het verkeer steeds schoner wordt als gevolg van technologische verbeteringen. Evenals in de huidige situatie worden in het overige plangebied geen concentratieverhogingen verwacht die in betekenende mate bijdragen aan luchtverontreiniging door andere bronnen (zoals veehouderijbedrijven). In het buitengebied van Overbetuwe bevinden de concentraties stikstofdioxide en fijn stof zich overal minimaal 5,5 g/μm³ onder de Europese grenswaarden.

de voorgenomen ontwikkeling: maximale benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

In deze situatie kan een individuele veehouderij maximaal doorgroeien totdat de geurnorm op een geurgevoelig object (zoals een woning) door (voorgrondbelasting) overschreden wordt. Door de toename van het aantal dieren stijgt ook de fijn stofemissie uit stallen. Er is gerekend met een maximale emissie door kippen. Zelfs deze stal-emissies zijn echter beperkt en leiden niet in betekenende mate tot een verslechtering van de luchtkwaliteit. Ook voor wat betreft stikstofdioxide is het niet aannemelijk dat de concentratie in betekenende mate verslechtert, aangezien het onwaarschijnlijk is dat ten gevolge van de maximale benutting van dit bestemmingsplan de intensiteit op een weg met meer dan 1.500 auto's toeneemt.

het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

Bij een reële benutting van de mogelijkheden die het voorontwerpbestemmingsplan biedt, wordt een aantal bedrijven groter, maar neemt het aantal dieren in de gemeente niet substantieel toe. De maximale toename van luchtvervuilende stoffen bij een veehouderijbedrijf kan vergelijkbaar zijn met die in de voorgenomen ontwikkeling. Dit zal echter sporadisch voorkomen omdat slechts een enkele veehouder zal overschakelen van varkens op kippen. Door het feit dat er zowel sprake is van stoppende boeren als van boeren die willen doorgroeien, zal de afstand tussen agrarische bouwvlakken in principe toenemen en daarmee ook de afstanden tussen fijn stof-emitterende agrarische bedrijven en zal er minder sprake zal zijn van cumulatie. Daarnaast leiden noodzakelijke luchtwassers, die de geur- en ammoniak emissie reduceren, tot een (forse) reductie van fijn stof (tot 90%). Reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan op de concentraties stikstofdioxide en fijn stof leidt niet in betekenende mate tot een verslechtering van de luchtkwaliteit.

Natuur – Natura 2000

Van belang voor de kwaliteit van de natuurwaarden is de depositiewaarde van stikstof. Een te hoge stikstofdepositie op kwetsbare natuurwaarden leidt tot een afname van bijzonder natuurwaarden en kan uiteindelijk leiden tot een monotoon systeem.

huidige situatie

Binnen het buitengebied van de gemeente Overbetuwe of haar invloedssfeer liggen vijf Natura 2000-gebieden met gevoelige habitats. Het verschil tussen de kritische depositiewaarde van Natura 2000-gebieden en het huidige depositieniveau geeft een indicatie van de beschikbare milieugebruiksruimte.

In drie van de vijf Natura 2000-gebieden (Veluwe, Gelderse Poort en Uiterwaarden IJssel) is sprake van een negatieve milieugebruiksruimte. Dit houdt in dat de instand-

houdingsdoelen van deze gebieden alleen behaald kunnen worden als een reductie optreedt in de stikstofdepositie.

Door toepassing van mitigerende maatregelen (zoals opgenomen in de Programmatie van de Aanpak Stikstof (PAS)) is uitbreiding van agrarische activiteiten mogelijk zonder dat meer vermestende stoffen worden uitgestoten.

autonome situatie: reële benutting vigerende bestemmingsplannen buitengebied

Binnen de autonome ontwikkeling is sprake van een vermindering van het aantal agrarische bedrijven en een toename van de gemiddelde bedrijfsgrootte. Afhankelijk van de situatie kan dit leiden tot een hogere emissie van stikstofverbindingen op geringe afstand van Natura 2000-gebieden. Iedere verdere overschrijding van de kritische depositiewaarde, leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende Natura 2000-gebieden. Activiteiten die ten grondslag liggen aan de toename van deze depositie zijn niet toegestaan. Door het nemen van mitigerende maatregelen ter plaatse of door uitvoering van beleid, kan voldoende milieugebruiksruimte ontstaan om de activiteiten alsnog toe te staan. De autonome ontwikkeling kan dus leiden tot de onmogelijkheid voor agrariërs om tot uitbreiding (of nieuwvestiging) over te gaan.

de voorgenomen ontwikkeling: maximale benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

De landbouw krijgt uitbreidingsmogelijkheden toebedeeld via een wijzigingsbevoegdheid of afwijking. Ook nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven wordt mogelijk gemaakt. Dit kan leiden tot een toename in de emissie van stikstofverbindingen (vooral in de vorm van ammoniak). Een dergelijke toename kan leiden tot een toename in depositie van vermestende stoffen op gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden. Een activiteit die leidt tot een toename van de overschrijding van de kritische depositiewaarden is echter ook in dit scenario niet toegestaan.

Als er sprake kan zijn van een toename van de stikstofdepositie dient dit te worden onderzocht door middel van een locatiegebonden passende beoordeling. Hierin kan specifiek worden aangegeven welke mitigerende maatregelen op dat moment het beste voldoen om genoeg milieugebruiksruimte te creëren.

het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

Het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Overbetuwe is grotendeels conserverend van aard. Ook binnen het alternatief is sprake van een negatieve gebruiksruimte op het gebied van ammoniak en Natura 2000 en kan dus leiden tot de onmogelijkheid voor agrariërs om tot uitbreiding (of nieuwvestiging) over te gaan. Het opnemen in het voorontwerpbestemmingsplan van de mogelijkheid tot uitbreiding van het agrarisch bouwvlak tot 2 hectare of nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven is mogelijk (nog) niet uitvoerbaar, maar wel afdoende meegewogen conform artikel 19j Nbw 1998.

Natuur – EHS

De ecologische hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van grote en kleine natuurgebieden waarin de natuur (plant en dier) voorrang heeft en wordt beschermd.

huidige situatie

Binnen het buitengebied van de gemeente Overbetuwe liggen enkele gebieden die zijn aangewezen als onderdeel van de EHS. Aantasting van die gebieden is niet zon-

dermeer mogelijk. Binnen de EHS geldt het 'nee, tenzij' principe, waardoor activiteiten die een negatief effect hebben op de kernwaarden van de EHS niet worden toegestaan tenzij er een wettelijk genoemd belang mee gemoeid is. Dit houdt in dat in het voorontwerpbestemmingsplan directe aantasting van de EHS niet zomaar mag. Als er toch sprake is van aantasting, dient compensatie plaats te vinden.

autonome situatie: reële benutting vigerende bestemmingsplannen buitengebied

Binnen de gemeente bevindt zich de enige verbindingszone tussen de Neder-Rijn en de Waal. Dit deel van de EHS is daarmee van groot belang voor verspreiding van soorten tussen deze rivieren. De autonome ontwikkeling kan leiden tot een geringe schaalvergroting van bedrijven. Schaalvergroting zorgt niet voor oppervlakteverlies voor de EHS. Door schaalvergroting kunnen echter wel groene elementen uit het landschap verdwijnen die nu een belangrijke rol als stapsteen kunnen vervullen. Daardoor zal de effectiviteit van de EHS afnemen. Waar sprake is van verkleining van de bedrijfsgrootte zal de weerstand van het landschap voor beschermde soorten afnemen en neemt de effectiviteit van de EHS toe.

de voorgenomen ontwikkeling: maximale benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

In de voorgenomen ontwikkeling maken alle agrarische bedrijven gebruik van alle uitbreidingsmogelijkheden uit het voorontwerpbestemmingsplan. De verbinding van noord naar zuid wordt belemmerd. Door schaalvergroting en toename van de emissie van stikstofverbindingen wordt het functioneren van de EHS dermate aangetast dat er sprake is van aantasting van de kernkwaliteiten van de EHS. Door de uitstoot van vermestende stoffen kan de vegetatie van verbindingzones veranderen, waardoor de functie van een verbindingszone voor sommige soorten kan komen te vervallen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat negatieve effecten worden voorkomen doordat in de wetgeving op het gebied van Natura 2000 is vastgelegd dat de toename van uitstoot van vermestende en verzurende stoffen als ammoniak niet is toegestaan.

Doordat de kritische depositiewaarden van gevoelige habitats binnen de invloedssfeer van de gemeente Overbetuwe worden overschreden, moeten er maatregelen worden genomen om de uitstoot van ammoniak gelijk te houden en op termijn te laten dalen. De habitats die binnen de Natura 2000-gebieden liggen, zijn veel gevoeliger dan de EHS. De EHS ligt vooral op voedselrijke grond en is daardoor bestand tegen veel hogere depositieniveaus dan de gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden op voedselarme grond.

het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

Dit alternatief heeft als uitgangspunt een reële benutting van de mogelijkheden die geboden worden. Dit houdt in dat de ontwikkelingen die plaats gaan vinden niet veel zullen verschillen van de autonome ontwikkeling. Gezien het feit dat schaalvergroting beperkt op zal treden en er tegelijkertijd bedrijven zullen stoppen, is de vermindering van de functie van de EHS beperkt. Er zal geen sprake zijn van aantasting van de kernkwaliteiten van de EHS. De uitbreiding van agrarische activiteiten is in alle gevallen en bij zowel de voorgenomen ontwikkeling als het alternatief beperkt door de Nbw 1998. Deze wetgeving is van toepassing op activiteiten die leiden tot een toename in de emissie van stikstofverbindingen, zoals bij de voorgenomen ontwikkeling beschreven.

Passende Beoordeling

Het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Overbetuwe is grotendeels conserverend van aard. De landbouw krijgt uitbreidingsmogelijkheden toebedeeld middels een wijzigingsbevoegdheid of afwijking. Ook nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven wordt via een wijzigingsbevoegdheid mogelijk gemaakt. Dit kan leiden tot een toename in de emissie van stikstofverbindingen (vooral in de vorm van ammoniak). Deze toename kan leiden tot een toename in depositie van vermestende stoffen op gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden.

In het buitengebied van de gemeente Overbetuwe of haar invloedssfeer liggen vijf Natura 2000-gebieden met gevoelige habitats. In drie van de vijf Natura 2000-gebieden (Veluwe, Gelderse Poort en Uiterwaarden IJssel) is sprake van een negatieve milieugebruiksruimte en kunnen de instandhoudingsdoelen alleen behaald worden als een reductie optreedt in de stikstofdepositie.

Reducties in emissie van ammoniak en andere vermestende stoffen zijn te behalen door middel van mitigerende maatregelen zoals opgenomen in het PAS. Door toepassing van deze maatregelen is uitbreiding van agrarische activiteiten mogelijk zonder dat meer vermestende stoffen worden uitgestoten.

Iedere toename van de emissie van vermestende stoffen die tot gevolg heeft dat de kritische depositiewaarde verder wordt overschreden, leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende Natura 2000-gebieden. De activiteiten die ten grondslag liggen aan de toename van deze depositie zijn niet toegestaan. Door het nemen van mitigerende maatregelen ter plaatse of door uitvoering van beleid, kan voldoende milieugebruiksruimte ontstaan om de activiteiten wel toe te staan.

Als er sprake kan zijn van een toename van de stikstofdepositie dient dit te worden onderzocht door middel van een locatiegebonden passende beoordeling. Hierin kan ook specifiek worden aangegeven welke mitigerende maatregelen op dat moment het beste voldoen om genoeg milieugebruiksruimte te creëren.

Het opnemen in het voorontwerpbestemmingsplan van de mogelijkheid tot uitbreiding van het agrarisch bouwvlak tot 2 hectare of nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven is mogelijk (nog) niet uitvoerbaar, maar wel afdoende meegewogen conform artikel 19j Nbw 1998.

Effectbeoordeling

De voorgenomen ontwikkeling en het alternatief zijn beoordeeld op hun effecten ten opzichte van de referentiesituatie. De vergelijking is daar waar mogelijk kwantitatief gemaakt. In andere gevallen zijn de verschillen kwalitatief vergeleken ten opzichte van de referentiesituatie.

De beoordeling heeft plaatsgevonden aan de hand van een vijfpuntsschaal.

- Grote verslechtering
- Aanmerkelijke verslechtering
- 0 Geen noemenswaardige verbetering of verslechtering
- + Aanmerkelijke verbetering
- ++ Grote verbetering

In de onderstaande tabel zijn de scores van de effectbeoordeling weergegeven:

Aspect (met criteria)	referentie-situatie ¹	voorgenomen ontwikkeling	het alternatief
Geur	0	-	0
1. gemiddelde geurbelasting in plangebied	0	-	0
Gezondheid	0	-	0
1. infectieziekten	0	-	0
landschap & cultuurhistorie	0	-	0
1. gave gradiënten en ensembles van kom-oeverwal-uiteerwaarden.	0	-	0
2. waardevolle landschappelijke en cultuurhistorische parels	0	-	0
3. plaatselijk nog aanwezige woerden	0	-	0
4. aardkundige en cultuurhistorische waarden rivier en uiterwaarden	0	-	-
5. dijken langs de grote rivieren	0	-	0
6. verdedigingswerken	0	0	0
Luchtkwaliteit	0	0	0
1. in betekende mate toename concentratie stikstofdioxide (NO ₂)	0	0	0
2. in betekende mate toename concentratie fijnstof (PM ₁₀)	0	0	0
Natuur	0	-	0
1. aantasting	0	-	0
2. versnippering	0	-	0
3. verstoring	0	0	0
4. verzuring	0	-	0
5. vermesting	0	-	0

Effectbeoordeling voorgenomen ontwikkeling en het alternatief

Voor het aspect **gezondheid** geldt in de maximale situatie dat megastallen voor varkens en pluimvee leiden tot een enorme toename van het aantal dieren en daardoor tot een grotere kans op zoonosen. Een dergelijke schaalvergroting biedt echter ook goede mogelijkheden om de problematiek beheersbaar te houden en verspreiding van micro-organismen tegen te gaan. Afhankelijk van de genomen maatregelen zullen de effecten positief of negatief uitpakken. Bij een reële benutting van het bestemmingsplan zullen de gezondheidsrisico's vrijwel gelijk zijn aan in de autonome situatie.

Vergelijking vigerende plannen en voorontwerpbestemmingsplan

De deels verouderde bestemmingsplannen van de voormalige gemeenten Valburg, Heteren en Elst zijn destijds gebaseerd op het toen geldende beleid en de toen verwachte ontwikkelingen (met name in de landbouwsector). Op grond van de vigerende bestemmingsplannen mag op vrijwel elke locatie in het buitengebied een nieuwe intensieve veehouderij worden gestart, of bestaande intensieve veehouderij worden uitgebreid.

¹ Referentiesituatie = huidige situatie + autonome ontwikkeling.

In het voorontwerpbestemmingsplan zijn alleen de bestaande intensieve veehouderijen positief bestemd. Zij krijgen uitbreidingsmogelijkheden om hun bestaansrecht zeker te stellen. Nieuwvestiging van intensieve veehouderijen is niet toegestaan. Daarmee worden de negatieve milieugevolgen van intensieve veehouderijen meer beheersbaar. Agrarische bedrijven die niet meer als zodanig in gebruik zijn, zijn overeenkomstig de huidige situatie bestemd (meestal tot woonfunctie). Het aantal bouwpercelen in het buitengebied neemt ten opzichte van de vigerende plannen met circa 100 bouwpercelen af tot circa 290.

Tegenover toegestane uitbreiding van bedrijfsbebouwing (groter dan in de vigerende plannen) staat verkleining van de mogelijkheden om bedrijfswoningen toe te voegen.

Op grond van het voorontwerpbestemmingsplan, kan niet zonder meer gesteld worden dat er een verbetering dan wel verslechtering plaats zal vinden.

Voor wat betreft landschap geldt dat in de vigerende bestemmingsplannen geen voorwaarden gesteld aan de landschappelijke inpassing van nieuwe bouwvlakken of de inpassing van andere bebouwing/activiteiten die na afwijking zijn toegestaan, dat er geen specifiek beleid is opgenomen voor teeltondersteunende voorzieningen en boomteelt en dat zegen geen bescherming kennen. In het voorontwerpbestemmingsplan komen deze onderwerpen wel terug.

Conclusie

De voorgenomen ontwikkeling scoort is negatief ten opzichte van de referentiesituatie en het alternatief bijna niet. De kans dat zich bij het alternatief grote milieuproblemen voordoen door de autonome situatie niet geheel vast te leggen in het bestemmingsplan is klein.

De grootste milieuproblematiek kan ontstaan door het toepassen van de in het voorontwerpbestemmingsplan opgenomen flexibiliteitsbepalingen (afwijking en wijziging). Burgemeester en wethouders zijn echter niet verplicht om medewerking te verlenen aan verzoeken hiertoe. In de concrete gevallen zullen alle milieuaspecten opnieuw nader worden beschouwd en meegewogen worden in belangenafweging om tot een besluit te komen om al dan niet medewerking te verlenen.

Aanpassingen ontwerpbestemmingsplan

De plan-m.e.r. heeft geleid tot de volgende aanpassingen van het bestemmingsplan:

- de bestaande intensieve veehouderijen worden voorzien van een aanduiding op de verbeelding en voorzien van een passende regeling in de regels;
- het houden van vee wordt alleen toegestaan op de begane grond;
- er wordt een voorwaardelijke verplichting opgenomen. Dit betekent dat een omgevingsvergunning ten behoeve van het bouwen van bedrijfsgebouwen die bestemd zijn voor vee, pas verleend worden als gemotiveerd kan worden aangetoond dat geen significante effecten zullen optreden in een Natura 2000-gebied;
- het egaliseren van gronden in de uiterwaarden wordt omgevingsvergunningplichtig.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Overbetuwe actualiseert op dit moment haar bestemmingsplannen voor het buitengebied. Herziening van de geldende bestemmingsplannen voor het buitengebied zijn nodig om te komen tot een eenduidig bestemmingsplan voor het gehele buitengebied, dat voldoet aan nieuw provinciaal en regionaal beleid en aan de nieuwste wetgeving.

Het bestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe is conserverend van aard. Mits natuur en landschap niet onevenredig worden geschaad, wordt onder andere ruimte geboden aan uitbreiding van intensieve veehouderijen, melkveehouderijen, glastuinbouw, natuurontwikkeling en recreatieve nevenactiviteiten.

In het kader van de totstandkoming van dit bestemmingsplan wordt een plan-m.e.r.² doorlopen. Het doel van deze procedure is dat bij de besluitvorming over plannen het milieu een volwaardige plaats krijgt met het oog op de bevordering van een duurzame ontwikkeling. Hierbij kan verontreiniging en aantasting van het milieu voorkomen worden door het treffen van maatregelen of aanpassing van het plan.

De kern van deze plan-m.e.r. bestaat uit een milieueffectrapport (MER³) waarin de milieueffecten van de mogelijkheden die het herziene bestemmingsplan Buitengebied biedt, worden beschreven. Daarnaast wordt een redelijk alternatief beschreven en beoordeeld.

1.2 M.e.r.-plicht en procedure

Sinds september 2006 kent de Nederlandse m.e.r.-regelgeving de verplichting om bij een aantal plannen een m.e.r.-procedure te volgen. Dit is geregeld in de Wet milieubeheer met het hier aangekoppelde Besluit m.e.r.. Het doel van deze plan-m.e.r. is er voor te zorgen dat het milieubelang volwaardig afgewogen wordt op basis van goede informatie.

1.2.1 M.e.r.-plicht

Wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plannen zijn plan-m.e.r.-plichtig wanneer ze kaderstellend zijn of wanneer er een passende beoordeling nodig is. In de volgende paragrafen wordt op beide aspecten nader ingegaan.

1.2.1.1 Kaderstellend plan

In de onderdelen C en D van de bijlage bij het Besluit m.e.r. is vastgelegd welke besluiten m.e.r.-plichtig zijn (C) of beoordelingsplichtig zijn (D) om te bepalen of ze m.e.r.-plichtig zijn.

Het gaat daarbij om plannen die (uiteindelijk) kunnen leiden tot concrete projecten of activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu.

² m.e.r. = milieueffectrapportage = de procedure die wordt doorlopen

³ MER = milieueffectrapport = rapport met weergave van de uitkomsten van de procedure

Na de start van voorliggende m.e.r. is op 1 april 2011 het Besluit m.e.r. gewijzigd. Met deze wijziging behoeft echter op grond van het overgangsrecht behorend bij deze wijziging geen rekening te worden gehouden. Er is namelijk voor de datum van de gewijzigde vaststelling een kennisgeving gedaan van een m.e.r.-plichtig plan.

De categorieën C14 en D14 van het Besluit m.e.r. zoals van kracht ten tijde van de start van de m.e.r. gaan in op de uitbreiding of nieuwvestiging van intensieve veehouderijen (pluimvee of varkens). Hoewel nieuwvestiging van intensieve veehouderijen in het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied niet is toegestaan, voldoen de uitbreidingsmogelijkheden die het biedt aan bestaande intensieve veehouderijen aan de gestelde criteria en kunnen een omvang aannemen boven de m.e.r.-drempel.

Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied kan worden aangemerkt als een 'kader' voor latere m.e.r.-(beoordelings)plichtige besluiten.

Bovendien is het bestemmingsplan als plan genoemd bij de genoemde activiteiten in kolom 3 (plannen) van het Besluit m.e.r. 1994.

1.2.1.2 Passende Beoordeling

Een Passende Beoordeling is aan de orde als een plan significante gevolgen kan hebben op beschermingsgebieden (Natura 2000) die zijn aangewezen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Verschillende delen van het buitengebied van de gemeente Overbetuwe maken deel uit van gebieden die zijn aangewezen onder de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Omdat op voorhand niet kan worden uitgesloten of activiteiten die binnen het bestemmingsplan mogelijk gemaakt worden kunnen leiden tot significante invloeden op de instandhoudingdoelstellingen van deze gebieden, zijn de aard en de omvang van deze mogelijke effecten in kaart gebracht door middel van een voortoets. In deze toets, die ook wel de oriënterende habitattoets wordt genoemd, wordt een Passende Beoordeling aangeraden omdat in dit stadium de effecten van activiteiten die van invloed zijn op de stikstofdepositie in de beschermde gebieden niet in te schatten zijn. Het voorzorgsbeginsel schrijft voor dat bij een dergelijke onzekerheid moet worden uitgegaan dat significant negatieve effecten niet uit te sluiten zijn.

Ook in dit kader is er dus sprake van een plan-m.e.r.-plicht, omdat significante effecten op beschermingsgebieden niet kunnen worden uitgesloten.

1.2.2 Procedure

Op 1 juli 2010 is de Wet modernisering van de regelgeving over de milieueffectrapportage in werking getreden. In deze wet is ook het overgangsrecht opgenomen. In onderhavige casus is het overgangsrecht voor de plan-m.e.r. van belang. Dit overgangsrecht is gekoppeld aan de datum van inwerkingtreding van de wet. Het ijkpunt voor het toepasbaar zijn van het overgangsrecht is het moment van de ter inzage legging van het ontwerpplanMER. Aangezien dit niet is gebeurd voor 1 juli 2010, is de nieuwe wetgeving van toepassing. Nieuw is dat er mogelijkheid moet worden geboden om zienswijzen in te dienen tegen het voornemen een plan-m.e.r. procedure te starten. Verder is er sprake van een verplichte advisering door de Commissie voor de m.e.r. op het planMER.

In de plan-m.e.r. zijn de navolgende stappen te onderscheiden:

- a opstellen van een notitie over de reikwijdte en het detailniveau van het planMER;
- b raadplegen van de bij de uitvoering van het plan betrokken bestuursorganen (zoals waterschap, provincie, omliggende gemeenten);
- c opstellen van een planMER. In dit geval is dat een rapportage die als bijlage c.q. onderbouwing bij de herziening van het bestemmingsplan buitengebied wordt gevoegd;
- d ter inzage leggen van het planMER waarbij inspraak mogelijk is. Dit gebeurt gelijktijdig met de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan;
- e advies Commissie voor de m.e.r.;
- f motivering van de rol van het planMER en de inspraakreacties bij de verdere besluitvorming.

1.2.3 Doorlopen procedure tot nu toe

Tot nu toe zijn de volgende stappen gezet in de procedure om te komen tot een planMER voor het buitengebied van Overbetuwe:

- kennisgeving d.d. 3 februari 2010;
- notitie Reikwijdte en detailniveau d.d. 1 april 2010 en een voortoets d.d. 16 februari 2010 opgesteld en verzonden aan bestuursorganen, andere actoren en Commissie voor de m.e.r.;
- publicatie mogelijkheid tot indienen zienswijzen op notitie Reikwijdte en detailniveau d.d. 6 mei 2010;
- advies ontvangen van de Commissie voor de MER, dat als bijlage 1 is opgenomen;
- reacties ontvangen, de wijze waarop deze verwerkt zijn, is in bijlage 2 opgenomen;
- Passende Beoordeling uitgevoerd;
- onderzoeken uitgevoerd en planMER opgesteld.

1.2.4 Actoren

Omdat de gemeente Overbetuwe tegelijkertijd zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag is voor de plan-m.e.r., is gekozen voor een interne verdeling van de rollen tussen de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders. Voor de rolverdeling is aangesloten bij het bepaalde in artikel 7.1 lid 4 van de Wet milieubeheer en bij de procedure van het bestemmingsplan.

Concreet betekent dit dat het college van burgemeester en wethouders de voorbereiding van het planMER voor haar rekening neemt en dat deze tezamen met het bestemmingsplan wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Derhalve treedt het college van burgemeester en wethouders als het bevoegd gezag op tijdens de voorbereiding van het planMER en treedt de gemeenteraad als het bevoegd gezag op bij de vaststelling van het bestemmingsplan inclusief het planMER.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft de voorgenomen activiteit weer. In dit hoofdstuk wordt het bestemmingsplan beschreven, dat als uitgangspunt is genomen bij het opstellen van dit planMER en worden het doel, de reikwijdte en het detailniveau van dit planMER besproken. Hoofdstuk 3 schetst het wettelijke en beleidskader. Dit geeft inzicht in (het ontstaan van) het spanningsveld. In hoofdstuk 4 zijn de huidige en de autonome situa-

tie beschreven en is aangegeven welke trends en ontwikkelingen gaande zijn op het gebied van landschap, natuur, landbouw, ammoniak, geur en lucht. In dit hoofdstuk wordt bovendien kort ingegaan op de aspecten die niet verder meewegen in de beoordeling van de voorgenomen ontwikkeling en het alternatief ten opzichte van de referentiesituatie. Hoofdstuk 5 beschrijft de totstandkoming en de inhoud van het alternatief, dat wordt onderzocht in het planMER. Vervolgens wordt in hoofdstuk 6 de milieueffecten van het voorgenomen initiatief en het alternatief beschreven. In hoofdstuk 7 wordt een overzicht gegeven van de effectbeoordeling en wordt ingegaan op mogelijke mitigerende maatregelen. Hoofdstuk 8 geeft inzicht in de gevolgen van de uitkomsten van de plan-m.e.r. voor het ontwerpbestemmingsplan Buitengebied. Tot slot wordt in hoofdstuk 9 kort ingegaan op de leemten in kennis en het evaluatieprogramma.

2 Voorgenomen activiteit

2.1 Het bestemmingsplan

De gemeente Overbetuwe stelt een nieuw bestemmingsplan op voor het buitengebied en speelt daarbij in op de toenemende mate van autonomie voor gemeenten bij de uitwerking van het kaderstellend beleid en op de veranderingen die door de Wet ruimtelijke ordening in gang zijn gezet (zoals standaardisering en digitalisering).

De algemene doelstelling voor het buitengebied is in het voorontwerpbestemmingsplan als volgt geformuleerd:

“In de eerste plaats het behoud van agrarische activiteiten, landschaps- en natuurontwikkeling. Het op peil houden (en verbeteren) van de leefbaarheid en de vitaliteit van het buitengebied horen daar ook bij. Op de tweede plaats dienen bestaande waardevolle gebiedskenmerken behouden en waar mogelijk versterkt te worden. Versterking, door woningbouw of andere niet-agrarische bebouwing, kan bijvoorbeeld deze kenmerken aantasten.”

Het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe is overwegend conserverend van aard. De belangrijkste thema's in het bestemmingsplan zijn agrarische bedrijven, natuur, landschap en de regeling voor functieverandering. De mogelijkheden die dit bestemmingsplan voor deze thema's biedt, worden hieronder kort toegelicht.

Agrarische bedrijven

Bij het toekennen van de agrarische bestemmingen is rekening gehouden met het door de gemeente opgestelde Landschapsontwikkelingsplan. Het nieuwe bestemmingsplan kent de bestemmingen 'Agrarisch', 'Agrarisch met waarden' (openheid, kleinschaligheid en zegen) en 'Agrarisch met waarden – Uiterwaarden'.

De genoemde waarden worden beschermd met de planregels en een omgevingsvergunningstelsel voor het uitvoeren van werken (het oude aanlegvergunningstelsel). De bedrijfsomvang en het bedrijfstype van agrarische bedrijven worden meestal vastgesteld met behulp van Nederlandse grootte-eenheden (Nge). Bedrijven die groter of gelijk zijn aan 20 Nge krijgen een agrarische bestemming, terwijl bij een omvang van minder dan 20 Nge een woonbestemming is toegekend.

type bedrijvigheid

Bij recht zijn binnen de agrarische bestemmingen grondgebonden agrarische bedrijven toegestaan. Niet-grondgebonden agrarische bedrijvigheid is alleen mogelijk als dat ten tijde van de inwerkingtreding van het bestemmingsplan als zodanig aanwezig is.

bouwwlak en bebouwing

Alle functionerende agrarische bedrijven krijgen een agrarisch bouwwlak op maat (max. 1,5 ha.) toegekend, waarbinnen bedrijfsgebouwen en overige bouwwerken moeten worden opgericht. Bedrijven die nu al groter zijn dan 1,5 ha. krijgen een bouwwlak op maat met enige uitbreidingsruimte voor de planperiode. Het agrarisch bouwwlak kan onder voorwaarden vergroot worden tot maximaal van 2 ha., mits dit noodzakelijk is voor het bedrijf en er geen aantasting plaatsvindt van waarden, functies en belangen in de omgeving. Voor glastuinbouwbedrijven gelden de huidige op-

pervlakte en de mogelijkheden uit de voorgaande bestemmingsplannen als maximale maat.

Binnen de gebiedsbestemming 'Agrarisch' mag nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven plaatsvinden met een maximale oppervlakte van 1,5 ha. Dit is ook toegestaan binnen de gebiedsbestemming 'Agrarisch met waarden', tenzij de gronden zijn aangewezen ter behoud en bescherming van de openheid en/of gelegen zijn binnen de EHS. Aan de gronden gelegen binnen de EHS is de dubbelbestemming 'Waarde - EHS' toegekend.

Qua bebouwing wordt het volgende toegestaan. Bij recht is het toegestaan bedrijfsgebouwen te realiseren binnen het bouwvlak. Bedrijfsgebouwen mogen een goothoogte krijgen van 6 m en een bouwhoogte van 12 m. De bouwhoogte van kassen bij glastuinbouwbedrijven mag maximaal 7 m bedragen. Aan de oppervlakte van kassen is een maximale maatvoering gekoppeld. Deze mag maximaal 1.000 m² bedragen, met dien verstande dat bij de glastuinbouwbedrijven bij recht de maximale bestaande oppervlakte aan kassen is toegestaan. Bij tuinbouwbedrijven is maximaal 2.000 m² en bij boomteeltbedrijven is maximaal 2.500 m² aan kassen toegestaan. Er is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen in het plan om medewerking te kunnen verlenen aan de bouw van een grotere oppervlakte aan kassen bij glastuinbouwbedrijven. Tevens is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen voor de bouw van agrarische bedrijfsgebouwen buiten het bouwvlak met een maximale oppervlakte van 100 m² per bedrijf, waarbij een minimale oppervlakte van 30 m² per bedrijfsgebouw geldt.

bedrijfswoning

De maximale inhoudsmaat voor een bedrijfswoning is vastgelegd op 600 m³. Woningen die reeds groter zijn, worden gerespecteerd. Met een omgevingsvergunning kan medewerking worden verleend aan vergroting van bedrijfswoningen tot maximaal 800 m³.

Het oprichten van een tweede bedrijfswoning wordt niet mogelijk gemaakt in dit bestemmingsplan. Woningsplitsing is mogelijk als de inhoud van de woningen die door splitsing ontstaan minimaal 400 m³ bedraagt. Daarbij mag dit geen beperking opleveren voor nabijgelegen functies, waarden en belangen.

omschakeling

Omschakeling naar een grondgebonden bedrijf is overal toegestaan binnen een agrarisch bouwvlak. Omschakeling naar solitair gelegen glastuinbouwbedrijven, intensieve veehouderij of andere vormen van niet grondgebonden agrarische bedrijvigheid wordt niet mogelijk gemaakt. Omschakeling van een voormalige agrarische bedrijfswoning naar een woonbestemming is toegestaan, mits het aantal aanwezige woningen niet wordt vergroot en de karakteristiek van het gebouw en de landschappelijke kenmerken behouden blijven. Daarbij mag dit geen beperking opleveren voor nabijgelegen functies, waarden en belangen.

Natuur

Een van de uitgangspunten van het bestemmingsplan is het handhaven, beschermen, herstellen en ontwikkelen van de aanwezige natuurwaarden in de EHS, Vogelrichtlijngebieden, gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet 1998 en overige bestaande natuur.

Binnen de bestemming 'Natuur' (ook natte natuur) is het verboden aanwezige elementen en waarden aan te tasten. Aan die delen van het agrarisch gebied die op grond van het provinciale beleid deel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur is de dubbelbestemming 'Waarde – EHS' gegeven. Hier is op vrijwillige basis natuurontwikkeling mogelijk en is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om de onderliggende bestemming te wijzigen in de bestemming 'Natuur'. De uitoefening van deze wijzigingsbevoegdheid is beperkt tot een maximale oppervlakte van 50 hectare. Mocht er meer natuur ontwikkeld worden, dan dient daarvoor opnieuw een planologisch juridisch kader te worden opgesteld, in welk verband alle belangen (waaronder het milieubelang) opnieuw zullen worden afgewogen.

De twee Natura 2000-gebieden die in het plangebied aanwezig zijn, hebben de dubbelbestemming 'Waarde – Natuur' gekregen. Daarnaast is het behoud, het herstellen/of de ontwikkeling van natte natuur voorgeschreven ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van natuur - natte natuur';

Bestaande bosgebieden (die ook deel uit kunnen maken van de EHS en/of Vogelrichtlijngebieden) met een oppervlakte van 5 are of groter hebben een passende, beschermende regeling gekregen binnen de bestemming 'Bos'.

Landschap

De kleinschaligheid op de oeverwallen, grootschalige openheid van het Hollanderbroek, het oude ontwateringssysteem van Linge en zegen en de openheid van de uiterwaarden langs de Waal en Neder-Rijn vormen de belangrijkste landschappelijke kwaliteiten die in het buitengebied aanwezig zijn en die met het bestemmingsplan behouden, beschermd en ontwikkeld worden.

Bij de komgronden gaat het om het behouden en beschermen van de grootschalige openheid. Deze openheid wordt beschermd door het aanplanten van hoog opgaande beplanting en houtopstanden/boomteelt aan een omgevingsvergunning te verbinden. Bij de oeverwallen gaat het om het versterken van de kleinschaligheid door behoud, herstel en ontwikkeling van landschapselementen waarvoor de verplichting van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden is opgenomen. Bij de uiterwaarden gaat het om het combineren van de functies landbouw en natuur en de ontwikkeling van natuurlijke elementen.

De verschillende kwaliteiten van het landschap worden beschermd in de diverse bestemmingen. Het beschermen of ontwikkelen van landschapswaarden is daarnaast een voorwaarde die gesteld wordt bij ontwikkelingen zoals uitbreiding of vestiging van (agrarische) bedrijven, woningen of bedrijven.

Daarnaast is behoud en ontwikkeling van de kwaliteit van het landschap een belangrijk aspect binnen de volgende bestemmingen:

- Bos:
“De voor Bos aangewezen gronden zijn bestemd voor [...] het behoud, het herstellen/of de ontwikkeling van algemene natuur- en landschapswaarden”.
- Natuur:
“De voor Natuur aangewezen gronden zijn bestemd voor het behoud, het herstellen/of de ontwikkeling van landschappelijke, ecologische waarden en natuurwaarden”.

– Verkeer:

De voor Verkeer aangewezen gronden zijn bestemd voor [...] het behoud van de landschappelijke waarde van onverharde wegen ter plaatse van de aanduiding specifieke vorm van verkeer - onverharde wegen”.

Functieverandering

Het bestemmingsplan staat nieuwe gebruiksfuncties zoals wonen en bedrijvigheid in de vrijkomende (agrarische) bebouwing toe, waar mogelijk in combinatie met de ontwikkeling van nieuwe natuur en landschap. Dit gebeurt op basis van de vastgestelde Beleidsregel functieverandering en nieuwvestiging in het buitengebied gemeente Overbetuwe 2008.

wonen

Bij volledige bedrijfsbeëindiging van een (agrarisch) bedrijf kan via een wijziging één gebouw worden hergebruikt voor wonen, mits minimaal 50% van de overige niet-karakteristieke bebouwing gesloopt wordt. Bij bedrijfsbeëindiging waarbij sloop van alle opstallen plaatsvindt, kan nieuwbouw ten behoeve van wonen plaatsvinden. De volgende bepalingen gelden:

Te slopen oppervlakte bedrijfsbebouwing	Aantal gebouwen en woningen
100 m ² - 500 m ²	- maximaal 1 woning in één bestaand bedrijfsgebouw
500 m ² - 1500 m ²	- maximaal 2 woningen in één bestaand bedrijfsgebouw óf - maximaal 2 woningen in één nieuw woongebouw
1500 m ² - 3000 m ²	- maximaal 3 woningen in één bestaand bedrijfsgebouw óf - 1 woning in één bestaand bedrijfsgebouw en maximaal 2 woningen in één nieuw woongebouw óf - maximaal 3 woningen in één nieuw woongebouw óf - maximaal 2 nieuwe vrijstaande woningen
> 3000 m ²	- maatwerk, wordt niet in het bestemmingsplan geregeld

Mogelijkheden nieuwbouw t.b.v. wonen bij bedrijfsbeëindiging

werken

Bij functieverandering naar andere bedrijvigheid wordt gebruik gemaakt van een indicatieve bedrijvenlijst, die is opgenomen in de regels van dit bestemmingsplan. Maximaal 50% van de bestaande bebouwing met een maximum van 750 m² mag worden gebruikt voor de nieuwe werkfunctie en de overige bebouwing dient gesloopt te worden.

Ook woon- en werkcombinaties zijn mogelijk, mits er een directe relatie bestaat tussen het wonen en het werken, er maximaal 25 meter afstand aanwezig is tussen het woongedeelte en het werkgedeelte en de bewoner van de woning zelf een directe relatie met het bedrijf heeft.

Bij de beëindiging van glastuinbouwbedrijven geldt dat wanneer alle glasopstanden worden gesloopt, 100% van de resterende bedrijfsgebouwen mag worden hergebruikt voor de functies wonen en/of werken.

2.2 Doel

De essentie van de plan-m.e.r. is dat bij de besluitvorming over plannen en programma's het milieu een volwaardige plaats krijgt met het oog op de bevordering van een duurzame ontwikkeling. Daarbij ligt het spanningsveld vooral tussen de ontwikkelingsmogelijkheden voor de (intensieve) veehouderij en de instandhouding en bescherming van aanwezige natuur. Het planMER richt zich dan ook op de milieukundige beoordeling van de intensieve veehouderijen. In het bestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe wordt namelijk ruimte geboden aan een geleidelijke doorontwikkeling van veehouderijen. De toename van dierlijke mest als gevolg van deze doorontwikkeling zal tot een grotere uitstoot van ammoniak (stikstof) leiden.

Het doel van het planMER is inzicht te geven in de mogelijke invloeden op het milieu, zowel positief als negatief, die verwacht mogen worden wanneer het nieuwe bestemmingsplan wordt vastgesteld. Met het verkregen inzicht kan, waar nodig, worden bijgestuurd in de planvorming om te komen tot een plan waarin het milieubelang voldoende geborgd is.

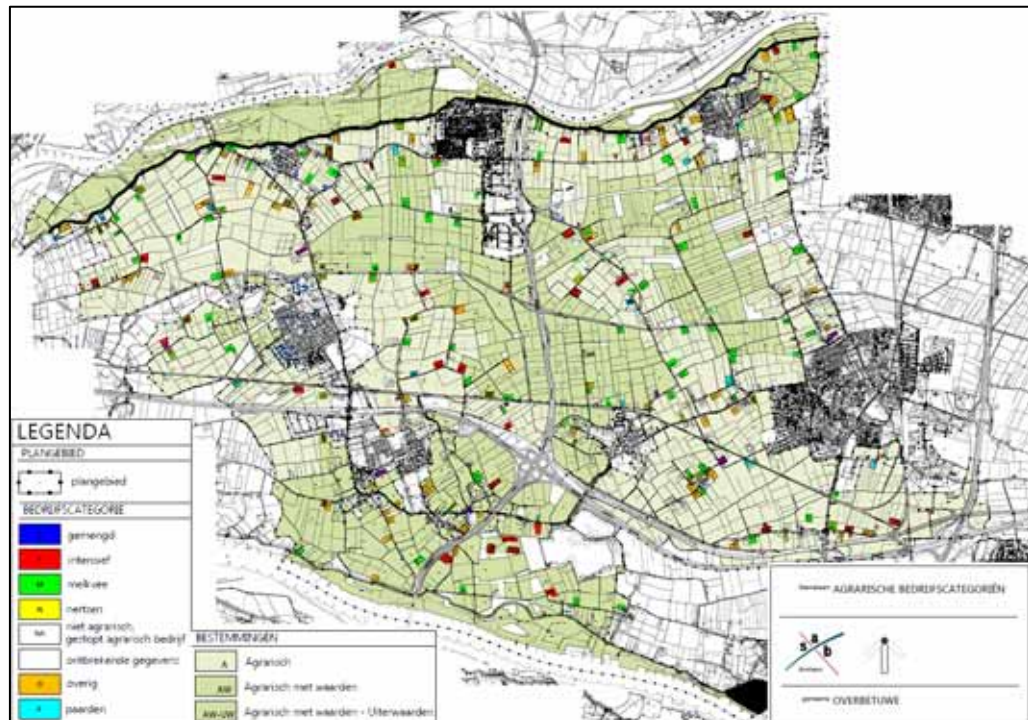
2.3 Reikwijdte & detailniveau van het planMER

In de notitie Reikwijdte en detailniveau zijn het onderzoeksveld en de onderzoeksbreedte van de milieubeoordeling geschetst. Er is aangegeven welke onderwerpen worden meegenomen in het milieuonderzoek en met welke diepgang deze onderwerpen worden behandeld en beoordeeld bij verschillende alternatieven.

2.3.1 *Reikwijdte*

2.3.1.1 geografisch

Het plangebied van het planMER is in beginsel gelijk aan dat van het bestemmingsplan: het bevat de gehele gemeente Overbetuwe, met uitzondering van het stedelijk gebied (en de bedrijventerreinen) van de kernen Elst, Driel, Heteren, Zetten, Randwijk, Indoornik, Hemmen, Herveld-Noord, Herveld-Zuid, Valburg, Slijk-Ewijk, Oosterhout en de plangebieden van het toekomstige Park Lingezegen en het Betuws Bedrijvenpark / De Danenberg bij Oosterhout. Op navolgende afbeelding is het plangebied weergegeven.

Plangebied met agrarische bedrijven

Het studiegebied van de m.e.r. kan groter zijn dan de plangrenzen, omdat de milieueffecten verder kunnen reiken dan de grenzen van het plangebied. Omgekeerd kunnen ontwikkelingen van buiten het plangebied ook van invloed zijn op de milieueffecten in het plangebied.

2.3.1.2 tijdshorizon

De tijdshorizon van het planMER is in beginsel gelijk aan die van het bestemmingsplan: 2021. Op grond van de Wro bestaat een actualiseringplicht met 10 jaar. Voor sommige effecten, zoals bodemdaling, kan een verdere tijdshorizon noodzakelijk zijn, omdat deze op langere termijn grote gevolgen kunnen hebben. Dergelijke effecten zijn hier niet aan de orde.

2.3.1.3 functioneel

Het detailniveau van het bestemmingsplan

Het bestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe heeft een conserverend karakter. Dit betekent dat het bestemmingsplan tot doel heeft om voor alle reeds aanwezige functies in het gebied de bestemmingsregeling actueel te maken. Dit leidt ertoe dat in het bestemmingsplan geen grote nieuwe ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt, maar dat er mogelijkheden worden geboden voor een geleidelijke doorontwikkeling van de verschillende vormen van grondgebruik in het plangebied.

Typerend voor een dergelijk bestemmingsplan is dat voor veel functies algemene regels gelden die een geleidelijke groei en een relatief kleinschalige verandering van de functies mogelijk maken. Deze regels zijn algemeen geldend voor veel adressen tegelijkertijd. Van de geboden mogelijkheden is vooraf niet zeker vast te stellen op hoeveel adressen, op welke adressen en in welke mate deze zullen worden benut.

Deze onzekerheid heeft gevolgen voor het MER. Het integraal in beeld brengen van de milieugevolgen van alle mogelijke activiteiten is bijzonder complex en praktisch onmogelijk. Zoals aangegeven in de notitie Reikwijdte en detailniveau, richt het MER

zich daarom vooral op die ontwikkelingsmogelijkheden die (bij een opeenstapeling van initiatieven) kunnen leiden tot belangrijke nadelige gevolgen op de omgeving of het milieu.

Relevante ontwikkelingsmogelijkheden

Vanwege het bovenstaande richt het MER zich primair op die ontwikkelingsmogelijkheden die kaderstellend zijn voor de plan-m.e.r en mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Overige ontwikkelingen zijn relevant als zij deze nadelige gevolgen beïnvloeden.

Het planMER richt zich primair op de plan-m.e.r.-plichtige activiteiten, dit betreft de uitbreidingsmogelijkheden voor bestaande intensieve veehouderijen. De primaire ontwikkelingsmogelijkheden kunnen belangrijke nadelige gevolgen hebben voor de volgende milieuaspecten:

- natuur: verstoring & versnippering, vermesting (ammoniak);
- geur: geurbelasting in odour units;
- luchtkwaliteit: stal- en verkeeremissies (fijn stof en stikstofdioxide).

Secundair richt het planMER zich op activiteiten die niet plan-m.e.r.-plichtig zijn, maar wel kunnen bijdragen aan de cumulatie van milieugevolgen van de primaire plan-m.e.r.-plichtige activiteiten. De nieuwvestiging en uitbreiding van melkveehouderijbedrijven alsmede de omzetting van een agrarisch bedrijf naar bedrijf c.q. maatschappelijk of recreatie zijn zogeheten secundaire ontwikkelingsmogelijkheden die van invloed kunnen zijn op de nadelige gevolgen voor de aspecten die nader worden beoordeeld in het kader van de primaire ontwikkelingsmogelijkheid.

Tot slot zijn er enkele ontwikkelingsmogelijkheden buiten het plangebied die kunnen bijdragen aan de cumulatie van milieugevolgen van de primaire plan-m.e.r.-plichtige activiteiten. Dat zijn:

- de verbreding A50;
- stadsbrug Nijmegen;
- Park Lingezegen;
- bedrijventerrein Park 15 / Betuws Bedrijvenpark.

2.3.2 Detailniveau

In het planMER worden de belangrijkste milieugevolgen in beeld gebracht van de ontwikkelingsmogelijkheden binnen het bestemmingsplan. Het gaat vooral om de ontwikkelingsmogelijkheden van (intensieve) veehouderijen en melkveehouderijen. De aspecten natuur, geur en luchtkwaliteit zullen in ieder geval nader beoordeeld worden in dit planMER. Daarnaast eveneens aan de aspecten gezondheid en landschap.

Andere milieuaspecten zullen slechts kort aan de orde worden gesteld, maar niet worden meegenomen in de beoordeling van de voorgenomen ontwikkeling en het alternatief ten opzichte van de referentiesituatie. Met name omdat zij niet onderscheidend zijn en er geen knelpunten zijn te verwachten.

De effectbeschrijving zal deels kwantitatief en deels kwalitatief van aard zijn: het detailniveau van het MER sluit hiermee aan bij het detailniveau van het bestemmingsplan. Daarom worden de milieueffecten niet op detail-, project- of inrichtingsniveau

beschreven, maar op strategisch niveau voor een groter gebied. Het is immers nog onduidelijk welke ruimtelijke ontwikkelingen daadwerkelijk plaats zullen vinden.

3 Wet- en regelgeving & beleid

3.1 Inleiding

Het wettelijk en beleidskader geeft het toetsingskader voor de besluitvorming aan. Hieronder vallen wetten, regels en richtlijnen over de omgevingskwaliteit, afwegingscriteria van sectorbelangen en normen die niet overschreden mogen worden. Het wettelijk kader staat aan de basis om de autonome ontwikkeling te bepalen. Het wettelijk kader geeft inzicht in (het ontstaan van) het spanningsveld.

3.2 Relevant wet- en regelgeving & beleid

In de tabel als opgenomen in bijlage 3 wordt de belangrijkste wet- en regelgeving en de uitwerking hiervan in beleid weergegeven op het niveau van de Europese Unie, Rijks-, provinciaal en regionaal en gemeentelijk niveau. Wetten of beleidsstukken worden genoemd in de kolom 'kader', waarna de doelen van de wet of het beleid en de te behalen (meetbare) resultaten worden behandeld in de kolommen 'doel' en 'normering'.

3.3 PAS en Verordening Stikstof en Natura 2000 Gelderland

3.3.1 PAS

Bij de inwerkingtreding van de Crisis- en herstelwet is de Natuurbeschermingswet 1998 aangepast en wel dat daarin opdracht is gegeven tot het opstellen van een programma stikstof. Het voorlopige Programma van de Programmatische Aanpak Stikstof is inmiddels opgesteld (28 juni 2010). Dit Voorlopig PAS is een tussenproduct op weg naar een definitief PAS. Naast herstelstrategieën is één van de kernen van de PAS het beschrijven van maatregelen die genomen worden om stikstofemissie uit verschillende bronnen verder terug te brengen. Op Rijksniveau wordt ingegaan op verdere aanscherping van technische eisen. Er wordt aangegeven dat in het definitieve PAS nog nader zal worden ingegaan op regulering van de omvang van de veestapel. Ook het provinciaal beleid wordt beschreven in de definitieve PAS.

Een middel dat wordt genoemd in de PAS is het opzetten van een zogenaamde depositiebank. Tot slot zal de PAS de invulling van de toedeling van ontwikkelruimte aan handelingen in en ook buiten de in het programma opgenomen Natura 2000-gebieden, inclusief een uniforme procesbeschrijving hoe daartoe te komen, bevatten. Binnen de definitieve PAS wordt vastgesteld welke projecten en handelingen gebruik kunnen maken van deze ontwikkelruimte. Hier zullen ook de uitgangspunten voor toedeling van de ontwikkelruimte worden opgenomen. Projecten en handelingen kunnen bij de besluitvorming een rechtstreeks beroep doen op de ontwikkelruimte van de PAS. De uitgangspunten en toebedeelde ontwikkelruimte uit de PAS worden rechtstreeks overgenomen in de beheerplannen.

3.3.2 Verordening Stikstof en Natura 2000 Gelderland

De provincie Gelderland, landbouw-, natuur- en milieuorganisaties hebben overeenstemming bereikt over de Gelderse aanpak voor de vermindering van de stikstofuitstoot in Natura 2000-gebieden (Gelders Convenant Stikstof en Natura 2000). De afspraken in het convenant worden uitgewerkt in een provinciale verordening.

Deze Verordening Stikstof en Natura 2000 Gelderland is tijdens de vergadering van Provinciale Staten van 28 september 2011 aangenomen en zal niet lange tijd daarna in werking treden.

Salderingsbank

Eén van de maatregelen is dat er een drempelwaarde wordt toegepast bij de vergunningverlening. Deze drempelwaarde is gerelateerd aan een percentage van de kritische depositiewaarden van de habitats die binnen een Natura 2000-gebied gelegen zijn. Voor uitbreiding en nieuwvestiging van veehouderijen waarbij de stikstofdepositie van het totale bedrijf op de habitattypen in de Natura 2000-gebied(en) onder de drempel blijft, is wel een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig, maar er worden geen aanvullende voorwaarden opgelegd aan deze categorie veehouderijen. Dit zijn de zogenaamde categorie I bedrijven.

Categorie II bedrijven veroorzaken een stikstofdepositie die boven de drempelwaarde ligt, maar onder de bovengrenswaarde. Deze bovengrenswaarde, ook wel piekbelasting genoemd, bedraagt 50% van de kritische depositiewaarde van het relatief meest belaste habitatype. Uitbreiding van deze bedrijven kan alleen wanneer er geen sprake is van een toename van de stikstofdepositie of de toename kan worden gesaldeerd.

De laatste categorie bedrijven, categorie III, zijn bedrijven met een stikstofdepositie die als piekbelasting wordt aangemerkt. De grens daarbij is gesteld op 50% van de kritische depositiewaarde van het meest belaste habitatype. Deze bedrijven worden uitgesloten van gebruik van het salderingssysteem. Bij uitbreiding is het voor de bedrijven alleen mogelijk een vergunning te verkrijgen indien de piekbelasting wordt weggenomen door het treffen van emissiebeperkende maatregelen dan wel bij het positief doorlopen van de ADC-toets.

Voor het Natura 2000 gebied Veluwe geldt een drempelwaarde van 0,5% van de kritische depositiewaarde van het relatief meest belaste habitatype. Voor de Uiterwaarden Waal, Uiterwaarden Neder-Rijn, Uiterwaarden IJssel en Gelderse Poort geldt een drempelwaarde van 1%.

De verantwoordelijkheid voor het instellen en onderhouden van het salderingssysteem ligt bij GS. Hiermee wil de provincie voorkomen dat er een handel in stikstofrechten ontstaat. Het uitgangspunt bij het salderingssysteem is de vergunde situatie, zoals die volgt uit de vergunningen krachtens de Wet milieubeheer en meldingen krachtens het Besluit landbouw milieubeheer op 1 februari 2009.

Er ontstaat ruimte, omdat van de ingebrachte stikstofdepositie 30% wordt opgenomen in het salderingssysteem. Van de ingebrachte ammoniakemissie wordt 85% opgenomen in het salderingssysteem. Hierdoor vindt er netto een afname van de stikstofbelas-

ting op de Natura 2000-gebieden plaats. Registratie van ammoniakemissie vindt plaats per Natura 2000-gebied. Indien een bedrijf wil uitbreiden is dus zowel stikstofdepositie nodig uit het salderingssysteem als ammoniakemissie uit het registratiesysteem.

Een belangrijke voorwaarde is dat saldering plaats moet vinden op hetzelfde habitat-type binnen hetzelfde Natura 2000-gebied. Verder is saldering slechts mogelijk met een maximum van 10% van de kritische depositiewaarde van het relatief meest belaste stikstofgevoelige habitat. Tot slot is bij saldering per periode van zes jaar, maximaal een verdubbeling van de totale stikstofdepositie door het bedrijf toegestaan.

3.3.3 Vervolg

Deze wetgeving is thans nog niet in werking getreden. Dit betekent dat er in dit planMER nog geen rekening mee kan worden gehouden. Mocht deze wetgeving gedurende de proceduuretijd van het bestemmingsplan, waar dit planMER een bijlage van is, van kracht worden, zal dan bekeken worden of en in hoeverre de regeling in het bestemmingsplan daar op aangepast dient te worden.

4 Huidige situatie & autonome ontwikkeling

In dit hoofdstuk worden de huidige situatie en de ontwikkeling die zou plaatsvinden zonder een nieuw bestemmingsplan (autonome ontwikkeling) beschreven.

4.1 Landbouw

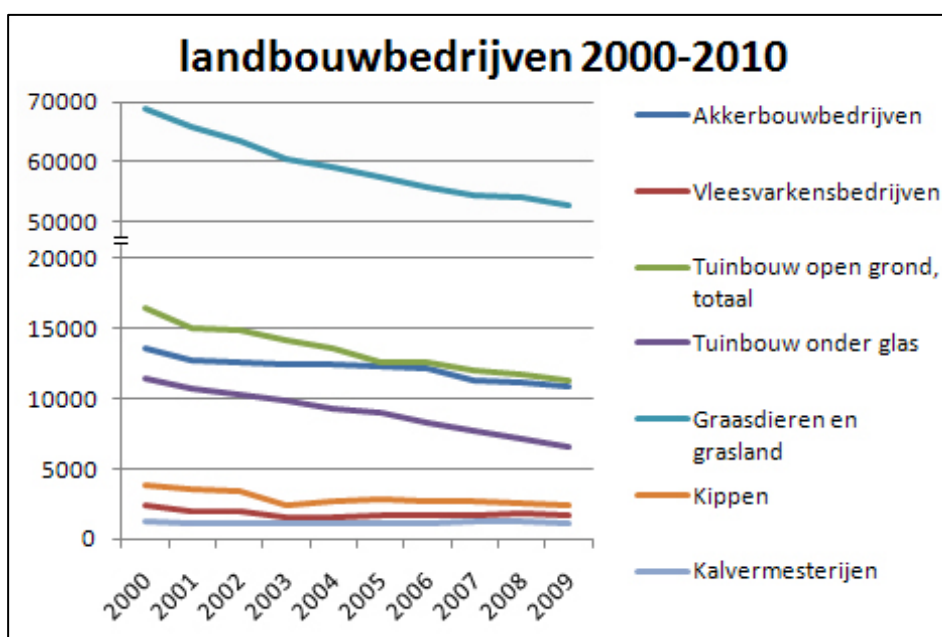
4.1.1 Huidige situatie

Aan de hand van de gegevens die beschikbaar zijn gesteld in het Compendium voor de Leefomgeving en CBS statline wordt ingegaan op de ontwikkeling van de landbouw in Nederland, de provincie Gelderland en de gemeente Overbetuwe.

Nederland

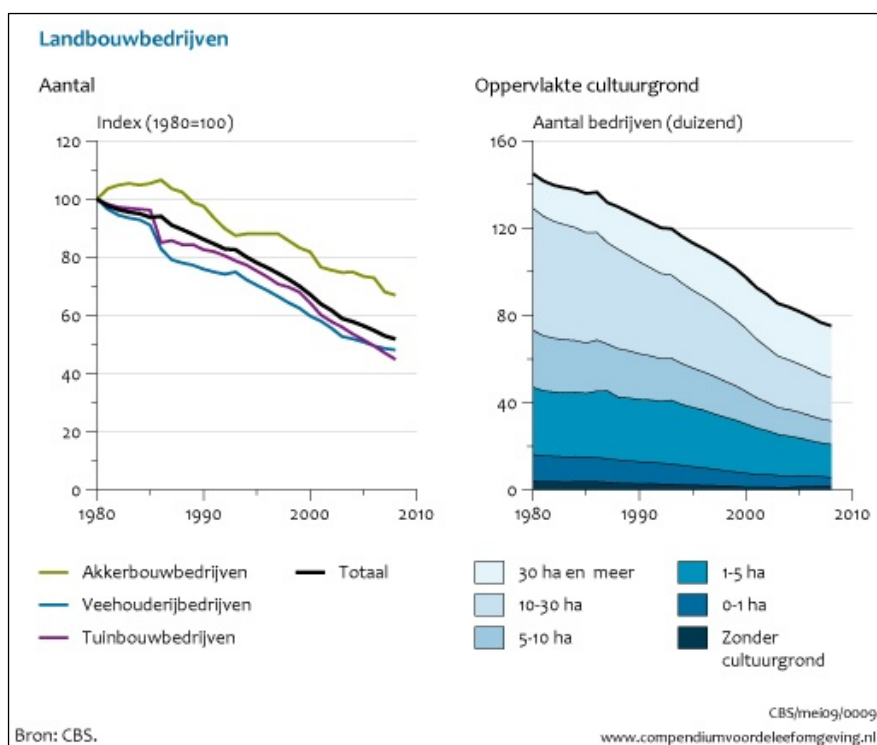
Reeds lange tijd is er sprake van een daling van het aantal landbouwbedrijven. Tussen 1960 en 1980 daalde het aantal land- en tuinbouwbedrijven van 300.000 tot ruim 100.000. Deze daling heeft zich doorgezet tot 73.000 landbouwbedrijven in 2009.

Het volgende figuur zoomt nader in op het aantal landbouwbedrijven tussen 2000 en 2009. Hierbij valt op dat met name de grondgebonden landbouw (tuinbouw, akkerbouw, graasdieren) sterk afneemt terwijl het aantal vleesvarkensbedrijven, kalvermesterijen en kippenbedrijven sinds 2003 redelijk stabiel is gebleven.

Ontwikkeling aantal landbouwbedrijven in Nederland sinds 2000, per categorie

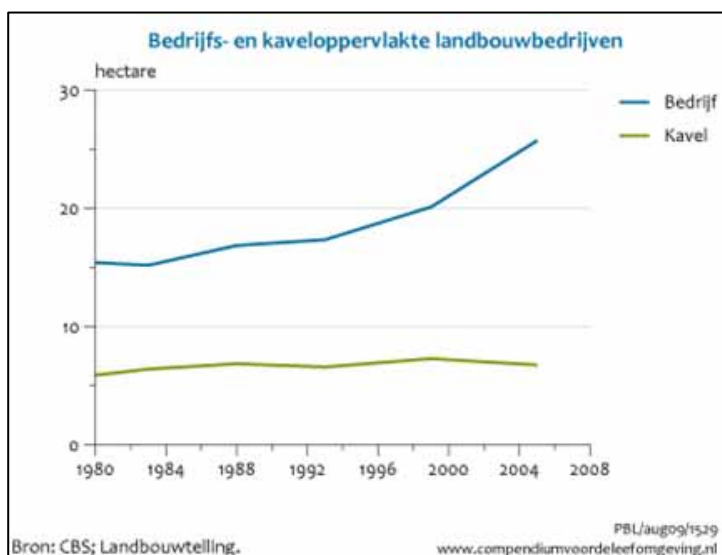
De afname van het aantal bedrijven gaat gepaard met een toename van het gemiddeld bedrijfsoppervlak. De oppervlakte cultuurgrond per bedrijf nam toe van 13,9 hectare in 1980 tot 24,7 hectare in 2008. Ook is het aantal dieren per bedrijf gestegen. Bovenstaande trends zijn weergegeven in de volgende figuur.

Aantal landbouwbedrijven en oppervlakte cultuurgrond sinds 1980

Toename bedrijfsoppervlak grondgebonden landbouwbedrijven

Het bedrijfsoppervlak van grondgebonden landbouwbedrijven groeit sterk, maar de groei in het kaveloppervlak blijft hierbij achter.

Bedrijfs- en kaveloppervlakte landbouwbedrijven sinds 1980

Door overname van bedrijven stijgt het bedrijfsoppervlak van gemiddeld 15 hectare in 1980 naar 25 hectare in 2005. De stukken grond van overgenomen bedrijven, de zo-

genaamde landbouwkavels, liggen vaak verspreid over een groter gebied. Het gemiddeld kaveloppervlak van landbouwbedrijven groeit bij overnames nauwelijks, omdat de overgenomen kavels van bedrijven niet aan elkaar grenzen. Het meerjarenprogramma Agenda Vitaal Landelijk Gebied van LNV heeft als doelstelling om in 2013 te komen tot 10% groter kaveloppervlak voor grondgebonden bedrijven. Op de figuur hiernaast is duidelijk het verschil tussen kavelgrootte en bedrijfsgrootte te zien.

Ten aanzien van het aantal dieren kan het volgende worden opgemerkt.

Rundveestapel daalt tot 2008 en blijft sindsdien nagenoeg gelijk

De rundveestapel is sinds 1980 met ongeveer een kwart gedaald. Het aantal melk- en kalfkoeien is sinds de invoering van de Beschikking Superheffing in 1984 tot 2008 gedaald met bijna 40%. Sinds 2008 blijft de rundveestapel gelijk.

Varkensstapel herstelt

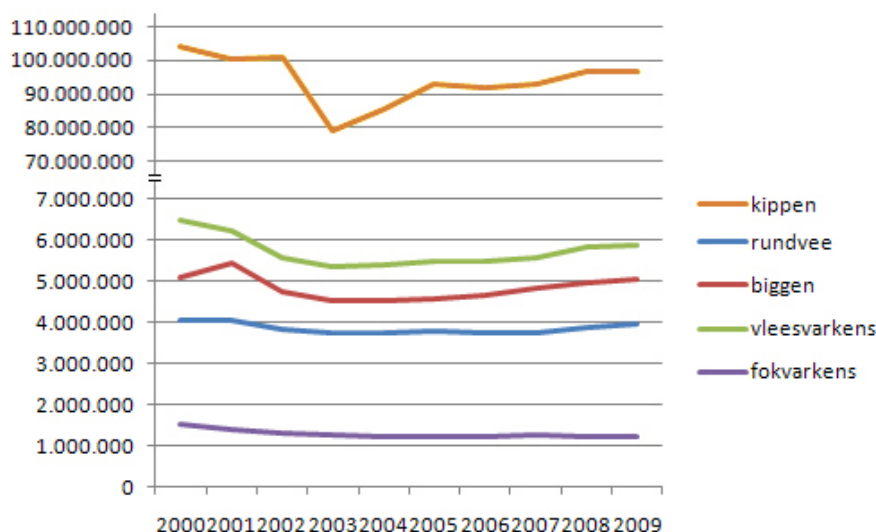
De varkensstapel vertoont van 1980 tot 1997 een groei. Van 1997 tot 2008 is er sprake van een afname van het aantal varkens. Deze afname is het gevolg van een complex van factoren: gevolgen van de varkenspest, marktontwikkelingen, de Wet herstructurering varkenshouderij en milieu- en dierenwelzijnmaatregelen. De laatste jaren is weer een lichte groei te zien.

Pluimvee een grillig verloop

Het aantal kippen verloopt golvend met een licht stijgende trend. De forse afname in 2003 is een gevolg van de vogelgriepedemie.

De zojuist beschreven trends over de Nederlandse veestapel zijn weergegeven in onderstaande grafiek.

ontwikkeling veestapel, 2000-2010

Ontwikkeling veestapel Nederland 2000 – 2020, per diercategorie

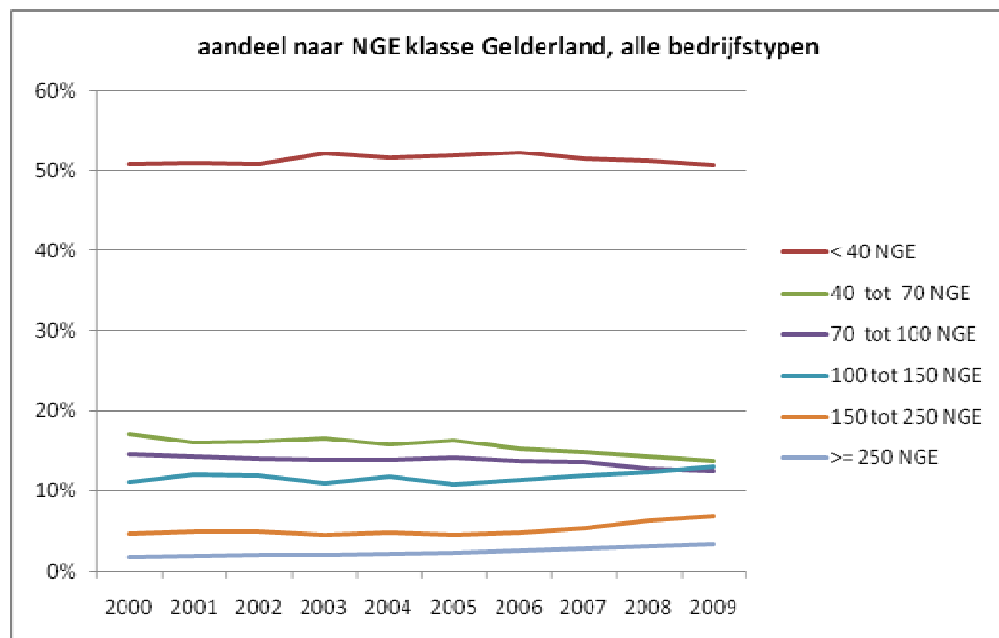
Gelderland

Op de website van de provincie Gelderland zijn de feiten en cijfers voor de provincie Gelderland op dit moment te vinden.

Ongeveer tweederde deel van het buitengebied van Gelderland is in gebruik bij ruim 13.000 land- en tuinbouwbedrijven. In Gelderland ligt 13% van de Nederlandse cultuurgrond en treffen we 17% van de Nederlandse agrariërs. Dit betekent dat het gemiddelde bedrijf in Gelderland wat kleiner is, zowel in oppervlakte cultuurgrond als in productieomvang. De land- en tuinbouw dragen 10,6% bij aan het regionaal inkomen in de provincie. Het gaat dan naast de landbouw ook om de toeleverende en verwerkende industrie. De werkgelegenheid op het landbouwbedrijf zelf neemt gestaag af. Voor het grondgebruik is de melkveehouderij met 38% de belangrijkste productietak. Ongeveer 80% van de cultuurgrond wordt als gras- en voedergewas gebruikt voor de melkveehouderij. De sector is sterk gelijkmatig over de provincie verdeeld. Bijna één op de zes Nederlandse melkkoeien loopt in Gelderland. De intensieve veehouderij is met 26% van het productievolume de tweede productietak. De varkenshouderij is in de Achterhoek en de pluimvee en kalverhouderij zijn op de Veluwe en in de Gelderse Vallei sterk aanwezig. De tuinbouw, waaronder glastuinbouw, boomteelt en champignons, is in het Rivierengebied met 19% van het productievolume, de derde hoofdproductierichting in Gelderland.

Tussen 2001 en 2009 heeft de economische omvang van de agrarische bedrijven zich als volgt ontwikkeld:

- Het aandeel bedrijven tot 40 Nge is vrijwel gelijk gebleven;
- Het aandeel bedrijven van 40 - 70 Nge is licht gedaald
- Het aandeel bedrijven van 70 - 100 Nge is vrijwel gelijk gebleven
- Het aandeel bedrijven van 100 - 150 Nge is licht gestegen vanaf 2005
- Het aandeel bedrijven van 150 - 250 Nge is licht gestegen
- Het aandeel bedrijven > 250 Nge is licht gestegen.

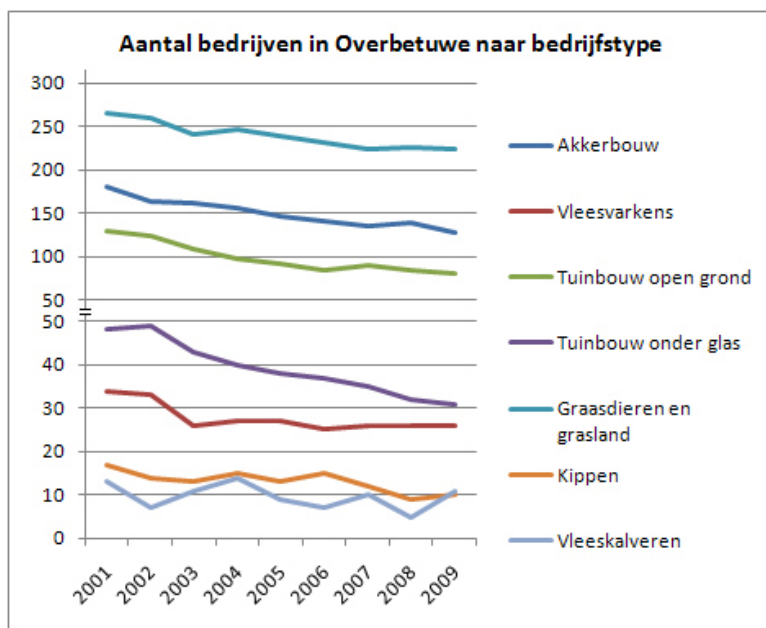

Aandeel bedrijven naar Nge klasse in Gelderland, 2000-2009

Ten opzichte van het bovenstaande gemiddelde beeld valt op dat in de blijvende teelt (boomkwekerij e.d.) duidelijk sprake is van afwijkende ontwikkeling. In deze sector is sprake van een sterke schaalvergroting. Ook in de graasdiersector en de hokdiersector is sprake van een zekere schaalvergroting, zij het in veel geringere mate.

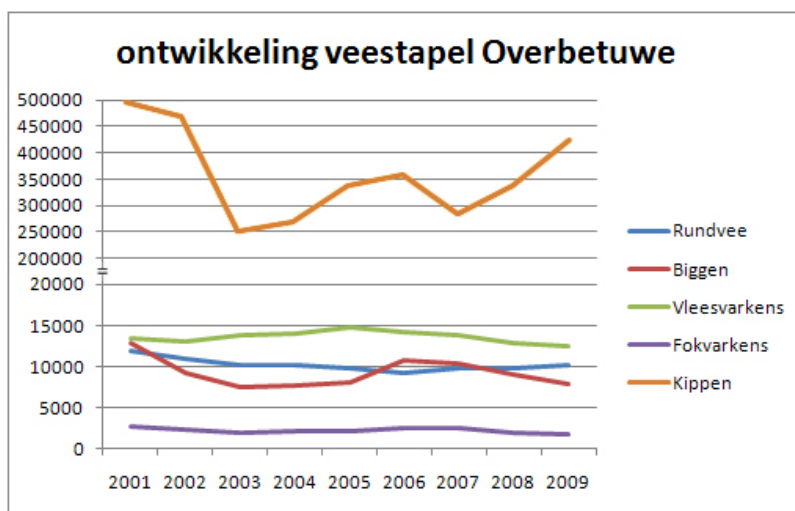
Overbetuwe

In Overbetuwe is het aantal agrarische bedrijven tussen 2001 en 2009 gedaald met 25%. De grootste daling doet zich voor in het aantal grondgebonden bedrijven. De oppervlakte cultuurgrond blijft echter redelijk gelijk. Geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een toename van het gemiddeld bedrijfsoppervlak. Zowel qua bedrijfstype als bedrijfsgrootte liggen de bedrijven redelijk verspreid over het buitengebied. Melkveehouderijen liggen met name ten noorden van de A15. Voor wat betreft de intensieve veehouderij bevindt zich een kleine concentratie ten zuidoosten van knooppunt Valburg (zie bijlage 8: themakaart agrarische bedrijfscategorieën).

Aantal bedrijven in Overbetuwe naar bedrijfstype, 2001-2009

De volgende ontwikkelingen hebben zich voorgedaan in het aantal dieren dat tussen 2001 en 2009 binnen de gemeente wordt gehouden.

Ontwikkeling veestapel Overbetuwe 2001-2009

- Het aantal stuks rundvee daalde licht tussen 2001 en 2003, daarna traden geen grote veranderingen op.

- Het totale aantal varkens steeg tussen 2003 en 2006. Tussen 2006 en 2009 trad er een daling op van 20%. De daling wordt vooral veroorzaakt door het aantal vleesvarkens en biggen. Het aantal fokvarkens blijft als sinds 2001 nagenoeg gelijk.
- Het aantal kippen is tussen 2001 en 2003 sterk gedaald. Daarna is een stijging ingezet (met nog een daling rond 2006/2007). Met de name vanaf 2007 is er sprake van een sterke stijging.
- Het aantal overige hokdieren (bijv. nertsen) steeg tussen 2001 en 2004, daalde tussen 2004 en 2006 en steeg vervolgens 2006 en 2008. Uiteindelijk is het aantal tussen 2001 en 2009 gestegen met 40%.
- Het aantal schapen is licht gedaald en het aantal geiten licht gestegen tussen 2001 en 2009.
- Het aantal paarden en pony's op agrarische bedrijven is tussen 2007 en 2009 toegenomen met 200 stuks, of wel 27%.

Voor alle bedrijfstypen met vee geldt dat de bedrijfsgrootte is toegenomen wanneer gekeken wordt naar het aantal dieren per bedrijf.

Conclusies

Wanneer het lokale beeld wordt vergeleken met het provinciale- en landelijke beeld kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- De trends met betrekking tot het aantal stuks rundvee, varkens en kippen in Overbetuwe sluiten aan bij de landelijke ontwikkeling.
- Schaalvergroting is zowel in Nederland, als ook in de gemeente Overbetuwe, de trend.
- Het aantal landbouwbedrijven neemt gestaag af. Opvallend is dat niet het aandeel kleine bedrijven (tot 40 Nge) afneemt, maar vooral de middelgrote bedrijven (40 tot 100 Nge). Binnen deze groep wordt gekozen tussen vergroting of afbouwen. Bij kleine bedrijven betreft het eigenlijk ook meer hobbymatig agrarische activiteit die langdurig in stand kan blijven doordat het inkomen uit andere bronnen wordt aangevuld.

Dit betekent dat voor het bepalen van de autonome ontwikkelingen in Overbetuwe aansluiting kan worden gezocht bij de landelijke ontwikkeling.

4.1.2 Autonome ontwikkeling

Onder autonome ontwikkeling wordt verstaan de te verwachten ontwikkeling die optreedt zonder dat de voorgenomen activiteit (het voorontwerpbestemmingsplan) noch het alternatief wordt uitgevoerd.

Concreet betekent dit dat de autonome ontwikkeling wordt bepaald door de combinatie van:

- de verwachte ontwikkeling in de landbouw;
- juridisch bindende regels, onder meer de grenzen die de vigerende bestemmingsplannen stellen.

Minder animo voor bedrijfsopvolging

Voor de ontwikkeling van de bedrijfsstructuur op langere termijn is de opvolging van de huidige ondernemers van belang. Een goede indicatie om dit te kunnen bepalen is de leeftijd van het bedrijfshoofd en het opvolgingspercentage. Het opvolgingspercentage geeft aan op hoeveel bedrijven met een bedrijfshoofd van 50 jaar of ouder er een opvolger is van minimaal 16 jaar die naar verwachting het bedrijf zal overnemen. Lan-

delijk gezien is het aantal bedrijven met een bedrijfshoofd ouder dan 50 jaar ongeveer 60%. Het opvolgingspercentage is de laatste jaren gedaald tot 27. Wat daarbij opvalt dat het opvolgingspercentage voor intensieve veehouderijen rond dit gemiddelde ligt, maar voor melkveehouderijen hoger ligt, namelijk 53. Verder is de omvang van het bedrijf van invloed op de opvolgingspercentage: voor bedrijven kleiner dan 40 Nge is het opvolgingspercentage 10 en het percentage is 60 voor bedrijven groter dan 100 Nge.

Doorgaande vermindering aantal bedrijven

Volgens een recente scenariostudie naar de vooruitzichten van de Nederlandse agro-sector tot 2020⁴ gaat het schaalvergrotingsproces in de primaire sector niet alleen gewoon door, maar gaat het waarschijnlijk ook nog sneller verlopen. De verwachting is dat er de komende jaren een verlaging van het aantal land- en tuinbouwbedrijven plaatsvindt met gemiddeld 3,1% per jaar. Dit betekent dat er in 2020 nog in totaal circa 50.000 landbouwbedrijven in Nederland zullen zijn. Voor wat betreft de verdeling binnen de landbouw wordt in de scenariostudie het volgende gesteld:

Melk- en rundveehouderijen

Door afschaffing van de melkquotering en de sterke internationale concurrentiepositie groeit de melkproductie met 16%. Dankzij de stijging van de melkproductie per koe neemt de rundveestapel hierbij slechts licht toe, met 2%. Verwacht wordt dat in 2020 het aantal melkkoeien in Gelderland is toegenomen met 9% ten opzichte van 2006.

Varkenshouderijen

De Nederlandse varkenshouderijen heeft de afgelopen jaren zich moeten voorbereiden op diverse overheidsmaatregelen op het terrein van milieu en dierenwelzijn waarvan de overgangstermijn per 2013 verstrijkt. Er is een onderzoek uitgevoerd door het LEI Wageningen UR⁵ naar de economische gevolgen van de acties die varkenshouders op hun bedrijf moeten nemen, zoals de beperking van de ammoniakemissie en verscherpte welzijnsmaatregelen. De conclusie van dit onderzoek is dat de uitvoering van de maatregelen ten koste gaat van een groot aantal varkensbedrijven. Er gaan namelijk hoge investeringskosten gepaard met het uitvoeren van de regelingen. De verwachting is dat het aantal vleesvarkens in Gelderland ten opzichte van het aantal in 2006 afneemt met 8% tot 2020 en het aantal fokvarkens afneemt met 1%.

Pluimvee

De verwachting ten aanzien van de pluimveehouderij is dat het aantal vleeskuikens in Gelderland tot 2020 met 3% daalt ten opzichte van het aantal in 2006 en het aantal leghennen groeit met 3%.

Gelijkblijvend aantal kleine bedrijven

Duidelijk is dat de bedrijfsvergroting zal doorgaan. Of het aantal kleine bedrijven gelijk zal blijven, is moeilijker in te schatten. Toch zijn er diverse ontwikkelingen die er toe kunnen leiden dat het aantal kleine bedrijven niet zal afnemen. Er blijft een instroom plaatsvinden van afbouwende middelgrote bedrijven. Verder biedt de toenemende vraag naar 'plattelandsdiensten' -zoals natuurbeheer, recreatie en zorg- met name de kleine bedrijven kansen. Om de landbouwverbreding te bevorderen is door het minis-

⁴ De agrarische sector in Nederland naar 2020; LEI 2009

⁵ Economische gevolgen van bestaande regelgeving voor de Nederlandse varkenshouderij, LEI 2010

terie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een Taskforce ingesteld. Deze Taskforce Multifunctionele Landbouw streeft naar een omzetverdubbeling van verbrede landbouwwormen in de periode 2008-2012.

Overbetuwe

Visie gemeente Overbetuwe op de agrarische ontwikkelingen

In het Landschapsonwikkelingsplan is door Overbetuwe de volgende visie op de agrarische ontwikkelingen gegeven.

"De grondgebonden landbouw is en blijft ook in de toekomst een beeldbepalende factor voor het gebied. Zij vormt een van de belangrijkste beheerders van het landelijk gebied. De landbouw staat echter sterk onder druk. De afgelopen jaren zijn al veel bedrijven beëindigd. Een en ander heeft geleid tot steeds meer leegstand van agrarische bebouwing in het landelijk gebied. De agrarische bedrijfsopstallen worden verkocht aan niet-agrariërs of komen in een aantal gevallen geheel of gedeeltelijk leeg te staan. Het aantal bedrijven zal de komende jaren verder afnemen. Van de resterende bedrijven zal de bedrijfsomvang toenemen en de bedrijven zullen intensiveren. Door de verstedelijking, aanleg van infrastructuur en bedrijventerreinen is de gronddruk in het gebied hoog en werpt op veel plaatsen beperkingen op voor de ontwikkeling van de landbouw. Een extra gronddruk zal mogelijk ook worden veroorzaakt wanneer in het kader van Ruimte voor de Rivier, de ontwikkeling van de EHS en regionale groenprojecten (zoals Park Lingezegen) het areaal landbouwgronden zal afnemen. De sterke verweving van landelijk en stedelijk gebied biedt ook kansen voor de landbouw. Door de nabijheid van grote stedelijke concentraties zijn er goede mogelijkheden voor verbreding of specialisatie. Dit geldt met name op het vlak van recreatie en bijzondere producten en diensten die regionaal kunnen worden afgezet."

Conclusie

Samengevat bestaat het volgende beeld. Het aantal bedrijven in de landbouwsector zal naar verwachting afnemen met gemiddeld 3,1% per jaar, waarbij de verwachting is dat dit sterker speelt bij de intensieve veehouderijen. De bedrijven die blijven, zijn met name de grotere bedrijven en de middelgrote bedrijven die groter worden als gevolg van de tendens van schaalvergroting. De voorspelde ontwikkeling houdt met name in dat de bestaande bedrijven tussen de 40 en 100 Nge zullen doorgroeien naar een bedrijf groter dan 100 Nge of zodanig afbouwen dat zij kleiner worden dan 40 Nge. Voor wat betreft de veestapel is de verwachting dat -ten opzichte van 2006- in 2020 de rundveestapel zal zijn gestegen met 9%, het aantal vleesvarkens afgenomen met 8%, het aantal fokvarkens afgenomen met 1%, het aantal vleeskuikens gedaald met 3% en het aantal leghennen gegroeid met 3%.

Relatie tussen autonome ontwikkeling en vigerende bestemmingsplannen

De vraag is of de autonome ontwikkeling gerealiseerd zou kunnen worden binnen de vigerende bestemmingsplannen. Binnen het plangebied vigeert thans grofweg gezegd een drietal bestemmingsplannen. Dit betreft de volgende bestemmingsplannen:

- a Bestemmingsplan 1981 van de voormalige gemeente Heteren
- b Bestemmingsplan dorp Elst van de voormalige gemeente Elst
- c Bestemmingsplan Valburg 1998, herziening 2002 van de voormalige gemeente Valburg.

Ad a.

De agrarische gronden binnen dit bestemmingsplan zijn bestemd voor één of meer vormen van agrarisch grondgebruik. Dit agrarisch grondgebruik is niet beperkt tot grondgebonden agrarische bedrijven, hetgeen betekent dat ook overal een niet-grondgebonden agrarische bedrijfstak kan worden gestart. Het is mogelijk om met toepassing van een wijzigingsbevoegdheid een nieuw bouwperceel aan te wijzen en om bestaande agrarische bouwpercelen te vergroten tot maximaal 1,5 hectare met uitzondering van gronden van grote landschappelijke waarde, agrarische gebied van natuurwaarde en landschappelijke waarde en agrarisch uiterwaardengebied.

Ad b.

De gronden aangewezen voor agrarische doeleinden zijn uitsluitend bestemd voor het gebruik ten behoeve van de uitoefening van een agrarisch bedrijf. Als agrarisch bedrijf worden aangemerkt bedrijfsvormen als het akker- en/of weidebouwbedrijf, de veehouderij (inclusief mesterij) en pluimveehouderij, het fruitteelt- en groenteteeltbedrijf, de bloemisterij en boomkwekerij en bedrijfsvormen als de veehandel en pelsdierenfokkerij. De grootte van de bouwvlakken als op de plankaart aangegeven, kunnen niet worden vergroot. Wel is nieuwvestiging mogelijk.

Ad c

In dit bestemmingsplan is het agrarisch gebied bestemd voor agrarische bedrijvigheid. Onder agrarische bedrijvigheid wordt verstaan: 'bedrijvigheid, geheel of overwegend gericht op het bedrijfsmatig voortbrengen van producten door het telen van gewassen en/of het houden van dieren'. Met toepassing van de in het bestemmingsplan opgenomen wijzigingsbevoegdheid kan het bouwperceel worden vergroot tot 1,25 hectare.

4.2 Geur

4.2.1 Huidige situatie

In de huidige situatie vindt er geuruitstoot plaats door de thans aanwezige veehouderijen in het buitengebied. Geurgevoelige objecten in het buitengebied zijn onder andere woningen behorende bij andere veehouderijen en burgerwoningen.

De in het plangebied aanwezige bedrijven hebben ieder een individuele geurmilieugebruiksruimte met een aantal geurgehinderden en de bijbehorende geurbelasting. Dit vloeit voort uit het in de milieuvergunning opgenomen aantal dieren en toegestane stallen. Er wordt aangenomen dat het vergunde aantal dieren niet wordt overschreden. Mocht dat wel het geval zijn, dan zal de gemeente handhavend op de naleving van de milieuvergunning moeten optreden.

Dieren met een geuremissie

In opdracht van de gemeente Overbetuwe is door Windmill (bijlage 4) een quickscan Wet geurhinder en veehouderij uitgevoerd. Het doel van deze quickscan was om de achtergrondconcentratie in de huidige situatie te bepalen en de maximale effecten van het voorontwerpbestemmingsplan te onderzoeken. Hiertoe is de huidige geursituatie en de maximaal mogelijke geursituatie op basis van het nieuwe voorontwerpbestemmingsplan in kaart gebracht.

Uit het onderzoek van Windmill blijkt dat een deel van de veehouderijen nu al zorgt voor een overschrijding van de geurbelasting op de omliggende geurgevoelige objecten (woningen). Deze veehouderijen zitten in de huidige situatie al op slot en hebben daardoor geen uitbreidingsruimte meer.

In de onderstaande tabel⁶ zijn per type bedrijf weergegeven welke bedrijven op slot zitten.

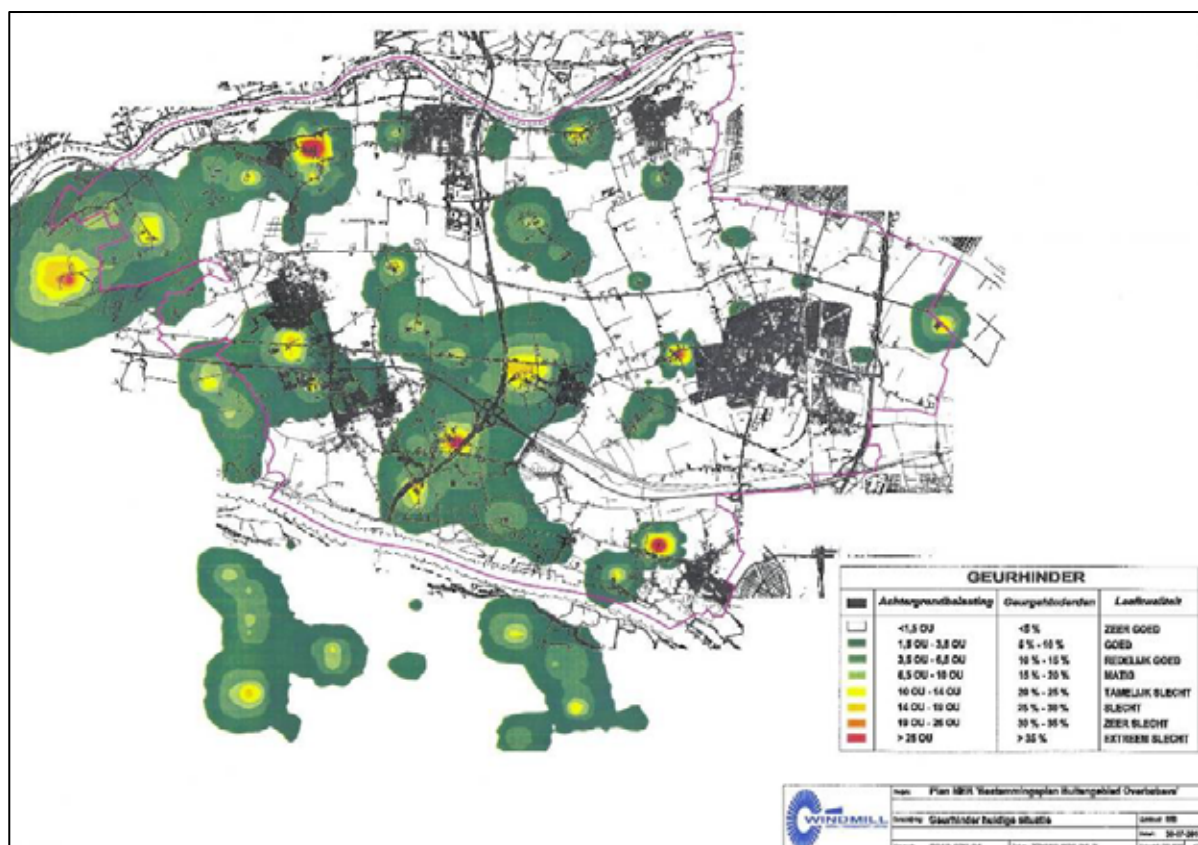
Voornaamste bedrijfstak	Aantal bedrijven op slot			Totaal
	Kleine bedrijven (tot 40 Nge)	Middelgrote bedrijven (40-100 Nge)	Grote bedrijven (meer dan 100 Nge)	
Varkens (zeugen, biggen, vleesvarkens)	3 (7)	4 (6)	2 (2)	9 (15)
Kippen (Leghennen, Vleeskuikens enz)	2 (3)	1 (2)	3 (6)	6 (11)
Vleeskalveren	1 (1)	0 (0)	0 (1)	1 (2)
Geiten	0 (2)	0 (3)	2 (3)	2 (8)
Totaal intensieve bedrijven	6 (13)	5 (11)	7 (12)	18 (36)
Melkrundvee	1 (15)	2 (28)	4 (28)	7 (71)
Nertsen	0 (0)	0 (0)	0 (5)	0 (5)
Overig (Paarden, schapen)	0 (9)	0 (4)	0 (5)	0 (18)
Totaal extensieve bedrijven	1 (24)	2 (32)	4 (38)	7 (94)
Totaal	7 (37)	7 (43)	11 (50)	25 (130)

Aantal bedrijven in Overbetuwe die op slot zitten, naar grootte in Nge

Tevens is in deze tabel tussen haakjes aangegeven het totale aantal bedrijven in het plangebied. In de tabel is onderscheid gemaakt tussen de intensieve bedrijven (veehouderijen met als hoofdbedrijfstak dieren met een vastgestelde geuremissie) en extensieve veehouderijen (veehouderijen met als hoofdbedrijfstak dieren zonder vastgestelde geuremissie). Hierbij nemen nertsen een bijzondere plaats in. Bedrijven die nertsen houden zijn intensieve veehouderijen, maar voor nertsen geldt een vaste afstand (welke afhankelijk is van de bedrijfsomvang). In bovenstaande tabel zijn deze bedrijven meegenomen als bedrijven waarvoor een vaste afstand geldt.

In de navolgende afbeelding is de achtergrondbelasting in de huidige situatie weergegeven. De afbeelding laat de geurbelasting van alle veehouderijen gezamenlijk zien. De gedetailleerde weergave van de achtergrondbelasting in de huidige situatie is weergegeven in bijlage 4 van het MER.

⁶ Het aantal bedrijven (getallen tussen haakjes) zijn in deze tabel hoger dan de aantallen in het geuronderzoek van Windmill, dit komt omdat in deze tabel ook de veehouderijen zonder geuremissie (hoofdzakelijk melkrundveehouderijen) zijn opgenomen.

geurhinder - achtergrondbelasting in de huidige situatie

De achtergrondbelasting is een goede maat om de effecten van geurhinder op het woon- en leefmilieu te kunnen beoordelen. Er is sprake van geurhinder als mensen zijn blootgesteld aan geur en dat als hinderlijk ervaren. De mate waarin mensen geur als hinderlijk ervaren, is afhankelijk van de mate van blootstelling, maar ook van bijvoorbeeld de onaangenaamheid van de geur en de binding die de mensen hebben met het bedrijf dat de geur veroorzaakt. Op basis van bijlagen 6 en 7 van de "Handreiking bij de Wet geurhinder en veehouderij" is de milieukwaliteit (woon-/leefklimaat) en het aantal gehinderden bepaald. In de volgende tabel zijn de normen weergegeven voor een niet-concentratiegebied; normen die gelden in het buitengebied van de gemeente Overbetuwe.

Woon- /leefklimaat	Achtergrondbelasting	
	Geurbelasting (OU _E /m ³)	Geurgehinderden (%)
Zeër goed	0 – 1,5	0 - 5
Goed	1,5 – 3,5	5 - 10
Redelijk Goed	3,5 – 6,5	10 – 15
Matig	6,5 - 10	15 - 20
Tamelijk slecht	10 - 14	20 - 25
Slecht	14 - 19	25 – 30
Zeër slecht	19 - 25	30 – 35
Extreem slecht	> 25	> 35

Geurnormen buitengebied Overbetuwe

Vaste afstandsdieren

In opdracht van de gemeente Overbetuwe is in 2008 door RMB een quickscan Wet geurhinder en veehouderij⁷ uitgevoerd. Het doel van de quickscan was het onderzoeken of het voor de gemeente Overbetuwe nodig is om een eigen geurbeleid te voeren. Daartoe is de huidige geursituatie en de te verwachten ontwikkelingen in kaart gebracht.

In deze quickscan is onder andere inzichtelijk gemaakt in hoeverre extensieve bedrijven, zoals melkveehouders, in de huidige situatie worden beperkt door geurgevoelige objecten die binnen de vaste geurcontouren liggen. Uit de analyse van RMB bleek dat bij enkele bedrijven één of meerdere geurgevoelige objecten binnen de geurcontouren liggen.

Dit geeft echter geen aanleiding tot grote knelpunten, daarom is in 2008 geconcludeerd dat er geen noodzaak is voor het aanpassen van de vaste afstandsnormen door middel van een gemeentelijke geurverordening.

4.2.2 Autonome ontwikkeling

Voor het bepalen van de geursituatie is de autonome ontwikkeling van het aantal dieren per bedrijf van belang. Verwacht wordt dat het aantal bedrijven kleiner wordt, maar de bedrijven die blijven meer dieren gaan houden. Dit betekent dat lokaal de geurbelasting zal toenemen, terwijl door bedrijfsbeëindiging elders de geurbelasting verlaagd zal worden. Het is niet bekend waar zich de ontwikkeling van doorgroei dan wel bedrijfsbeëindiging zal voordoen, maar de verwachting is dat de bedrijven met een omvang tussen de 40 Nge en 70 Nge zullen verdwijnen, omdat zij òf gaan stoppen òf vergroten.

Door de toepassing van emissiearme huisvestingssystemen, zoals beschreven in de AMvB huisvesting, zal de geuremissie vanuit de stallen worden verlaagd. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de toepassing van ammoniakemissie beperkende maatregelen vaak ook de geuremissie beperkt, maar dat dit niet geldt voor elk huisvestingssysteem.

Dit betekent dat binnen het plangebied het aspect geur zal verbeteren, maar niet voorkomen kan worden dat er een aantal knelpunten zal ontstaan.

4.3 Gezondheid

4.3.1 Inleiding

In het kader van dit thema wordt aandacht besteed aan de gevolgen van de intensieve veehouderij voor de volksgezondheid. Van de milieuaspecten die in dit planMER centraal staan, heeft er één een directe relatie met de volksgezondheid. Dit betreft het aspect lucht. Van geur is wel bekend dat er hinder optreedt, maar zonder directe gevolgen voor de gezondheid. Een direct verband tussen geur en gezondheid is nog niet aangetoond. Hieraan zal dan ook, om die reden, geen verdere aandacht worden besteed.

⁷ Quickscan Wet geurhinder en veehouderij Gemeente Overbetuwe, uitgevoerd door RMB, rapportnummer: 74000458, d.d.18 juni 2008

Bij de behandeling van het gezondheidsaspect wordt naast het aspect luchtkwaliteit ingegaan op ziektes van dieren die ook voor de mens besmettelijk zijn (zoönosen).

Luchtverontreiniging

De gevolgen van luchtverontreiniging zijn bijvoorbeeld schade aan de gezondheid van mensen en dieren en schade aan planten en gebouwen. Luchtverontreiniging veroorzaakt gezondheidsklachten en versterkt hooikoorts en allergische en astmatische problemen. De voornaamste bronnen van luchtverontreiniging zijn wegverkeer, industriële bedrijven en de landbouw.

De Europese Unie heeft luchtkwaliteitsnormen vastgesteld, die tot doel hebben mens en milieu tegen de negatieve effecten van luchtverontreiniging te beschermen. Deze normen (grenswaarden), die wetenschappelijk zijn bepaald en op Europees niveau zijn vastgesteld, kunnen worden geïnterpreteerd als niveaus waarop de blootstelling aan luchtverontreiniging niet leidt tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's.

Deze normen sluiten echter niet uit dat onder deze grenswaarden gezondheidseffecten optreden. De gezondheidseffecten zijn niet bij elke stof gelijk. Daarnaast zijn de gezondheidsrisico's niet voor elke mens gelijk: kinderen, zieken en ouderen kunnen door hun beperkte afweersysteem worden beschouwd als kwetsbare bevolkingscategorieën. De belangrijkste stoffen met kritische waarden in Nederland zijn stikstofdioxide (NO₂) en fijn stof. Incidenteel komt een kritische waarde van de stof benzeen voor.

NO₂-emissie wordt vooral veroorzaakt door snel rijdende en optrekkende auto's, bussen en vrachtwagens. NO₂ tast de rode bloedlichamen aan, waardoor de zuurstofopname afneemt. Bij de opname van NO₂ in het menselijk lichaam kunnen longbeschadigingen optreden, al zijn ernstige gezondheidseffecten bij de huidige concentraties in de buitenlucht onwaarschijnlijk. Stikstofdioxide is echter een indicator voor verkeersgerelateerde (deeltjesvormige) luchtverontreiniging, met vermoedelijk substantiële gezondheidsrisico's⁸ bij concentraties boven de grenswaarden.

Bij fijn stof (PM₁₀) leiden ook concentraties onder de grenswaarden tot een gezondheidsrisico, omdat elk potentieel stofdeeltje diep in het lichaam kan doordringen en zodoende een gezondheidsrisico oplevert. Fijn stofemissie wordt veroorzaakt door wegverkeer, industrie en de landbouw. De concentratie van fijn stof van intensieve veehouderijen is zeer lokaal. In en nabij stallen zal deze hoger zijn dan verder van de stallen vandaan. De bijdrage van het houden van dieren in stallen als bron van PM₁₀ in de lucht wordt geschat op 20%.

Benzeen is irriterend voor de ogen, de huid en de luchtwegen. Als deze vloeistof wordt ingeslikt en daarna in de luchtwegen terechtkomt, kan chemische longontsteking ontstaan. De stof kan effecten hebben op het centrale zenuwstelsel, met als gevolg een verminderd bewustzijn. Blootstelling ver boven de toegestane blootstellingsgrenzen kan bewusteloosheid en de dood veroorzaken. Bij langdurige blootstelling heeft benzeen effecten op het beenmerg en het immuunsysteem, met als gevolg een vermindering van het aantal bloedcellen. Deze stof is kankerverwekkend bij de mens. Hogere concentraties kunnen optreden in de chemische industrie (bij intensief gebruik van vluchtige benzeenhoudende oplosmiddelen) en in grote, slecht geventileerde par-

⁸ www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/

keergelegenheden. De concentraties benzeen liggen in de regel echter ver onder de toegestane blootstellinggrenzen.

Zoönosen

Een zoönose is een infectieziekte die kan worden overgedragen van dieren op mensen. Meestal verloopt de infectie bij dieren symptomeloos. Geïnfecteerde dieren scheiden grote hoeveelheden bacteriën uit tijdens het lammeren of kalven van de dieren. In november 2009 is het 'Onderzoek relatie intensieve veehouderij en gezondheid' gestart in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het onderzoek heeft een landelijke reikwijdte. Onderdeel van het onderzoek is het meten van de aanwezigheid van fijn stof, bacteriën en virussen in de buurt van verschillende veehouderijbedrijven. Gezien de actuele problemen worden ook Q-koorts- bacteriën (vanuit de geitenhouderij) in deze metingen meegenomen. De metingen zijn in maart 2010 gestart.

In januari 2011 zijn de eerste resultaten beschikbaar gekomen van dit onderzoek en op 21 juni van hetzelfde jaar is het definitieve rapport gepresenteerd. Volgens de onderzoekers is er een grotere blootstelling aan endotoxinen (stoffen die voorkomen in de celwand van sommige bacteriën) en micro-organismen op korte afstand van veehouderijen en wanneer meerdere bedrijven dicht bij elkaar liggen. Samenvattend blijkt uit het onderzoek dat Q-koorts meer voor komt in de omgeving van geitenbedrijven. Rondom pluimvee- en geitenbedrijven komt vaker longontsteking voor. Daarentegen komen astma en COPD minder voor in de nabijheid van veehouderijbedrijven. Uit de resultaten blijkt geen duidelijke afstand tot veehouderijbedrijven, een relatie met megastallen of dierdichtheid te benoemen waarbij gezondheidseffecten bij mensen vaker optreden. Net als ieder ander onderzoek, legt dit onderzoek een stukje van de puzzel bloot. Het is zeker nog geen antwoord op alle gezondheidsvragen, die er bij mensen leven op dit gebied.

In de brief van de minister EL&I aan de Tweede Kamer, waarin het onderzoeksrapport wordt aangeboden, wordt een beleidsreactie gegeven. Deze beleidsreactie bevat vooralsnog geen ruimtelijke en milieumaatregelen. Wel heeft de minister de Gezondheidsraad gevraagd een toetsingskader voor micro-organismen en endotoxinen afkomstig uit veehouderijen te ontwikkelen. Ook nut en noodzaak van een norm voor een minimale afstand tussen veehouderijen en woongebieden wordt daarbij betrokken.

MRSA

MRSA staat voor 'Methicilline Resistente Staphylococcus Aureus en betreft een bijzondere bacterie die ongevoelig is voor veel antibiotica (de Staphylococcus aureus). MRSA kan zich goed ontwikkelen op plaatsen waar veel antibiotica worden gebruikt, zoals in ziekenhuizen en verpleeghuizen en wordt daarom ook wel 'de ziekenhuisbacterie' genoemd.

Minder dan 1% van de Nederlanders draagt MRSA bij zich. MRSA-dragerschap is meestal van tijdelijke aard, met andere woorden: men raakt de bacterie ook weer vanzelf kwijt. De bacterie kan vooral gevaarlijk zijn voor mensen die al ziek zijn, zoals patiënten op intensive-care-afdelingen, of mensen met open wonden of huidaandoeningen.

MRSA komt voor bij Nederlandse varkens en kalveren. Deze bacterie lijkt sterk op 'de ziekenhuisbacterie'. Onlangs bleek uit een onderzoek van de Voedsel en Waren Auto-

riteit (VWA) en het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM dat een groot percentage van de varkens en kalveren MRSA heeft. Uit ander onderzoek is gebleken dat personen die direct contact hebben met varkens of kalveren, vaak besmet zijn met MRSA.

De enige preventieve maatregelen die er zijn is een goede algemene persoonlijke hygiëne in acht nemen en bij wondverzorging handschoenen te dragen.

Q-koorts

Q-koorts is een zoönose met geiten, schapen en koeien als belangrijkste besmettingsbron voor de mens. Risicogroepen zijn mensen die in de nabijheid van dieren of bedrijven wonen of verblijven. Voor Nederland geldt dat mensen die binnen een straal van 2 km van een besmet geitenbedrijf (> 400 dieren) wonen een veel hoger risico op Q-koorts hebben dan mensen die meer dan 5 km van dat bedrijf wonen. Q-koorts is de afgelopen jaren in Nederland een belangrijk volksgezondheidsprobleem geworden met een voor de wereld ongekende omvang. Na de uitbraak in 2007 met de focus rond het dorp Herpen in Noord-Brabant met in totaal 168 gevallen, werden in 2008 in Nederland 1.000 patiënten gemeld en in 2009 zelfs 2.337⁹. De enorme toename en de duidelijke epidemiologische relatie met melkgeitenbedrijven in hun lammerenperiode heeft geleid tot steeds verdergaande veterinaire maatregelen om het risico op transmissie van de bacterie 'C. burnetii' van geiten naar mensen te voorkomen. Veterinaire vaccinatie was tot 2010 beperkt beschikbaar (het vaccin was nog niet geregistreerd en onvoldoende). Daarom is in december 2009 gestart met het op grote schaal ruimen van drachtige geiten op met Q-koorts besmette bedrijven. Ondanks deze ingrijpende maatregelen, zal naar verwachting het Q-koortsprobleem niet op korte termijn uit Nederland verdwijnen, onder andere door de langdurige overleving van de bacterie in het milieu en het vóórkomen van de bacterie bij andere diersoorten dan geiten.

De meest efficiënte preventie van Q-koorts is bestrijding van de ziekte bij de bron. Vaccinatie van geiten en schapen, meldplicht van symptomen die kunnen wijzen op Q-koorts, hygiënemaatregelen, fokverbod, vervoersverbod van mogelijk besmette dieren en ruiming van dieren op besmette bedrijven kunnen onderdeel zijn van deze bestrijding.

Werknemers moeten op de hoogte zijn van de risico's en de maatregelen die getroffen moeten worden. Bij de te nemen maatregelen moet de arbeidshygiënische strategie worden gehanteerd. Dit houdt in dat in eerste instantie naar bronmaatregelen wordt gekeken zoals bronisolatie. Als blootstelling niet is uit te sluiten, is goede hygiëne essentieel en moet geschikte werkkleding worden gebruikt. Voor adembescherming geldt fijnstofmasksers met een voorgeschreven beschermingsgradatie.

Werkgevers dienen kwetsbare werknemers, zoals werknemers met hart- en vaatlijden, werknemers met verminderde immuunafweer en zwangeren, op te sporen en uit te sluiten van werkzaamheden bij positieve bedrijven.

Indien een bedrijf wordt verdacht van Q-koorts moet toegang tot de stallen worden beperkt tot werknemers die noodzakelijk aanwezig moeten zijn.

In Nederland is sinds 2009 verplichte vaccinatie ingevoerd voor geiten en schapen in getroffen gebieden in Nederland. In 2010 is deze verplichte vaccinatie uitgebreid over heel Nederland en naar bedrijven met een publieksfunctie. Tevens is een hygiëneprotocol ingevoerd voor alle melkgeiten- en melkschapenbedrijven met meer dan 50 dieren.

⁹ www.rivm.nl/cib/themas/Q-koorts

In de brief van de ministers van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit en van Volksgezondheid, welzijn en sport van 29 juni 2010 aan de Tweede Kamer¹⁰ wordt ingegaan op maatregelen die zijn en worden genomen ter bestrijding van een Q-koortsepidemie. De voor het in dit rapport centraal staande thema meest belangrijke maatregel is dat er een uitbreidingsverbod en verbod op nieuwvestiging van melkgeiten en melkschappenbedrijven geldt, die tot 1 juni 2011 van kracht blijft. In principe zullen deskundigen rond deze tijd hierover opnieuw adviseren en deze maatregelen opnieuw worden bekeken.

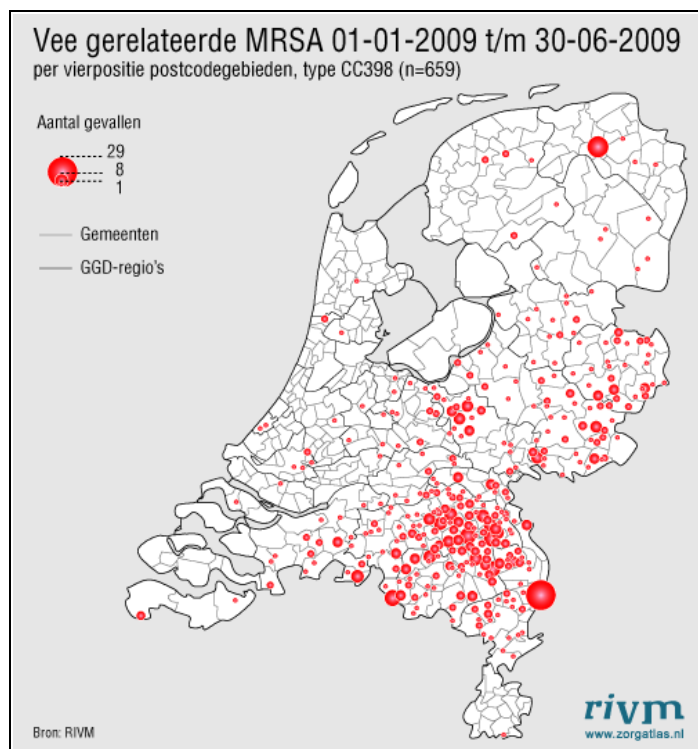
Dit advies van de deskundigen over Q-koorts luidde dat het uitbreidingsverbod als maatregel geen toegevoegde waarde heeft onder de voorwaarde dat professioneel gehouden melkgeiten en melkschappen en schapen geiten op bedrijven met een publieksfunctie de komende jaren steeds tijdig (voor het dekken) en volledig gevaccineerd worden. De maatregelen zullen pas echt worden ingetrokken wanneer het vaccinatieprogramma op orde is.

4.3.2 Huidige situatie

MRSA

Er wordt jaarlijks onderzoek gedaan naar hoeveel besmettingen voorkomen van dieren op mensen. Uit het onderzoek van vorig jaar blijkt dat in het eerste half jaar van 2009 659 besmettingen van veegerelateerde MRSA bij mensen zijn geconstateerd. Op onderstaande kaart (bron: Nationale Atlas Volksgezondheid) is te zien dat de meeste besmettingen voorkomen in het midden en oosten van Nederland met de hoogste concentratie in het oostelijke deel van Noord-Brabant. In de cijfers over het aantal varkens en vleeskalveren per gemeente (toetsingskader was 2006) is te zien dat in deze gebieden tevens het grootste aantal varkens en vleeskalveren per hectare cultuurgrond wordt gehouden. Uit deze kaart blijkt dat er in de gemeente Overbetuwe geen gevallen bekend zijn van veegerelateerde MRSA.

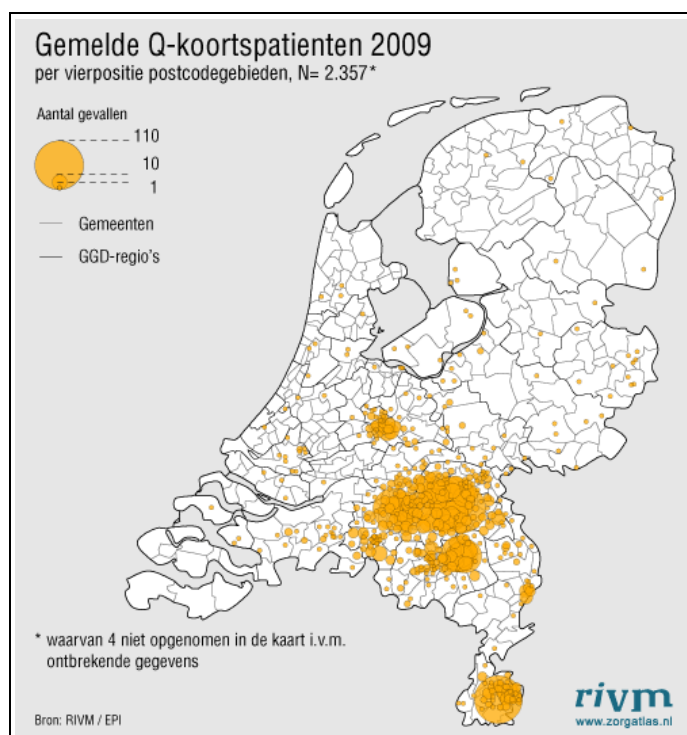
¹⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 28 286, nr. 421

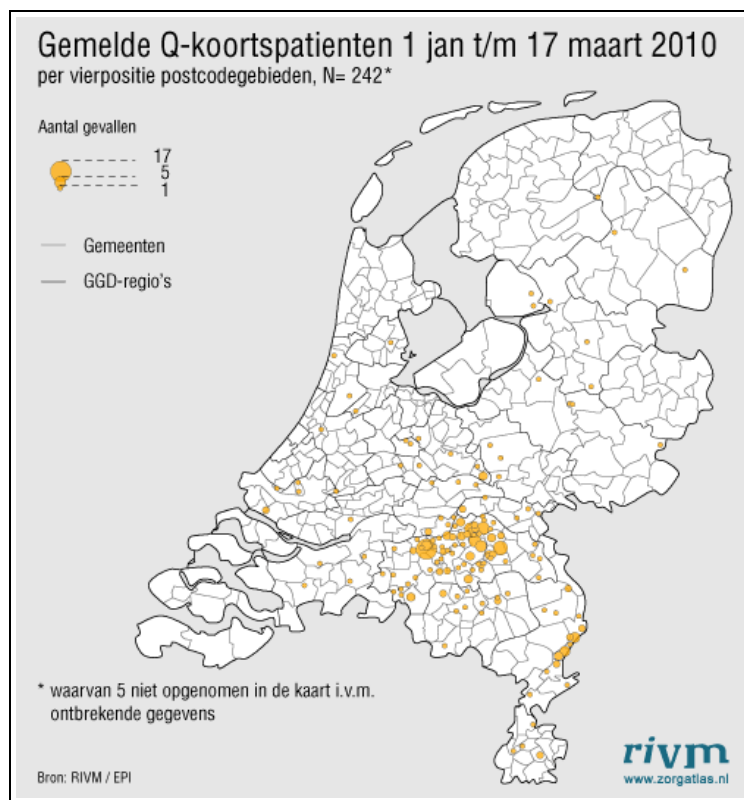
Vee gerelateerde MRSA in Nederland, jan t/m juni 2009

Q-koorts

Ook van Q-koorts zijn gegevens bekend. Uit onderstaande kaarten (blijkt dat er in de gemeente Overbetuwe tussen 1 januari 2009 en 17 maart 2010 geen Q-koortspatiënten bekend zijn.

Q-koorts patiënten 2009, Nationale Atlas Volksgezondheid)

Q-koorts patiënten 1 januari -17 maart 2010, (Nationale Atlas Volksgezondheid)

4.3.3 Autonome ontwikkeling

Uit cijfers blijkt dat in 2008, 40% van de 2700 MRSA-isolaten, die voor DNA-typering naar het RIVM werden gestuurd, tot het veegerelateerde type behoorde. Hiervan is een tweetal gelegen binnen c.q. op de gemeentegrenzen van Overbetuwe. Van het jaar 2007 zijn er geen gevallen bekend.

Q-koorts kwam tot 2007 in Nederland af en toe voor. Jaarlijks werden gemiddeld 15 mensen met deze ziekte gemeld. Sinds 2007 (168 ziektegevallen) is het aantal meldingen van Q-koorts gestegen. In 2010 werden de meeste meldingen gedaan in de GGD-regio Hart voor Brabant (122 meldingen). Overbetuwe ligt niet in het gebied waar Q-koorts het meest voorkomt, maar vlak ten noorden daarvan.

Bij de schaalvergroting die optreedt in de autonome ontwikkeling, is het de vraag of er sprake is van megabedrijven c.q. megastallen. De autonome ontwikkeling zal een voortzetting geven van het beeld van de afgelopen jaren. Dit betekent dat, nu Overbetuwe niet echt tot het risicogebied hoort, het niet is uit te sluiten dat er mensen ziek worden, maar er geen sprake is van zodanige knelpunten dat het noodzakelijk is hier-
tegen direct op te treden.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

4.4.1 Inleiding

De ligging in het Betuwse rivierengebied is bepalend voor het karakter van de gemeente Overbetuwe. Het landschap wordt gekenmerkt door waardevolle samenhan-

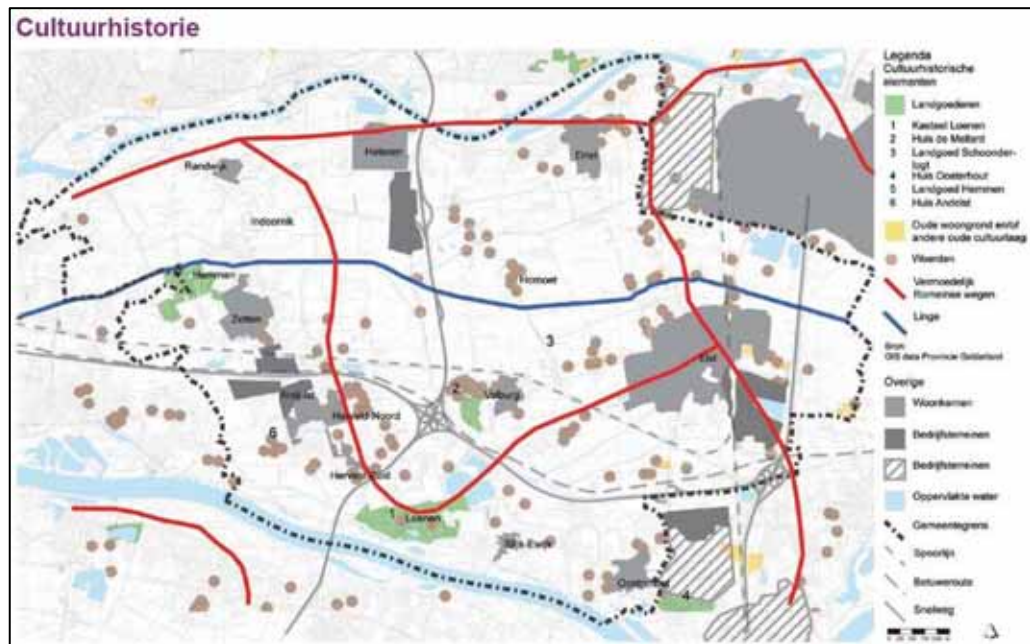
gen tussen stuwwallen en rivierenlandschap. De rust, ruimte, variatie aan landschappen (uiterwaarden, oeverwallen en kommen), kronkelende dijken, wielen en wateringen en specifieke cultuurhistorische kwaliteiten maken het landschap aantrekkelijk. Naast de landschappelijke kwaliteiten kenmerkt Overbetuwe zich door de aanwezigheid van cultuurhistorisch waardevolle elementen, zoals boerderijen en andere gebouwen. Vanwege de beleefbaarheid van het stelsel van hoge stuwwal-flank-kwelzone-oeverwal-rivier maken de westelijke uiterwaarden van de Neder-Rijn en de omgeving van landgoed Hemmen onderdeel uit van het Nationaal landschap Rivierengebied.

4.4.2 Huidige situatie¹¹

Specifieke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten zijn:

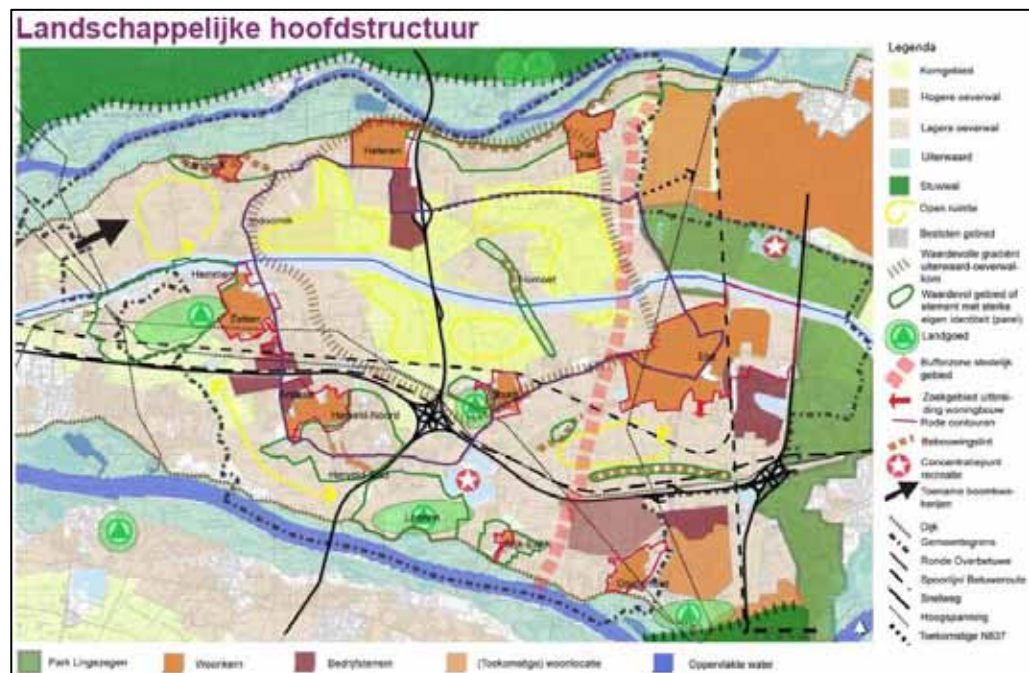
- een groot deel van de gemeente wordt gekenmerkt door gave gradiënten en ensembles van kom-oeverwal-uiterwaard.
Het gaat daarbij om:
 - o de beleving van de gradiënten van de nabijgelegen stuwwal van de Veluwe;
 - o de contrasten tussen geslotenheid van de oeverwal en de openheid van de kom;
 - o de zichtrelaties richting de stuwwal en vanaf de dijk richting binnendijks en buitendijks landschap.
- het landschap is rijk aan waardevolle landschappelijke en cultuurhistorische parels, zoals de oeverwal langs de Neder-Rijn, de winterdijken en binnendijkse wielen, de Linge met de lokaal nog aanwezige wateringdijk, de landgoederen Hemmen en Loenen en monumentale boerderijen, zegen, oude dijken en kaden;
- plaatselijk zijn nog woerden aanwezig (verhoogde woonplaatsen), die met hun oude bewoningsgeschiedenis teruggaan tot de Prehistorie, Romeinse tijd en vaak de Middeleeuwen. Woerden zijn soms nog als verhoging in het landschap te herkennen;
- de rivier en uiterwaarden zijn aardkundig en cultuurhistorisch waardevol, door onder andere het gave microreliëf, het dijkenpatroon en de strangen en de markant aanwezige steenfabrieken;
- de dijken langs de grote rivieren, de oude bebouwingslinten parallel hieraan en de Linge vormen belangrijke structurerende lijnen van oost naar west in het landschap;
- behalve door de diverse verdedigingswerken tegen het water (bijvoorbeeld woerden en dijkstructuren) wordt het gebied ook gekenmerkt door verdedigingswerken tegen vijandelijke machten, zoals de Limes.

¹¹ Tekst en kaarten ontleend aan 'ontwerp Landschapsonwikkelingsplan Gemeente Overbetuwe, Samen werken aan het landschap', december 2009. Gedurende de m.e.r.-procedure is het LOP vastgesteld op 28 september 2010 zonder dat er wezenlijk iets veranderd is ten opzichte van het ontwerp.

Cultuurhistorie Overbetuwe

Momenteel is, in grote delen van het gemeentelijk buitengebied, de voor het rivierengebied karakteristieke landschappelijke opbouw nog steeds herkenbaar. Het onderscheid in verschillende landschapstypen is nog aanwezig. Het ruimtelijk contrast tussen de zich steeds verder verdichtende oeverwallen en de natuurlijker ingerichte uiterwaarden wordt zelfs steeds groter. Onderstaande kaart geeft de huidige landschappelijke hoofdstructuur weer.

Landschappelijke hoofdstructuur Overbetuwe

4.4.3 Autonome ontwikkeling¹²

In de loop der jaren is de druk op het landschap groter geworden. In het landelijk gebied, met name in het oostelijk deel van de gemeente, neemt de verstedelijking verder toe, waardoor stad en land steeds meer met elkaar verweven raken. De knooppuntfunctie van het gebied is duidelijk zichtbaar in de intensieve infrastructuur die het gebied doorsnijdt, zoals de A50 en de Betuweroute. Daarnaast is er een toename van direct aan deze infrastructuur gekoppelde activiteiten, zoals bedrijventerreinen en kantoorcomplexen.

Deze algemene ontwikkelingen hebben op hoofdlijnen verschillende veranderingen van het landschap tot gevolg. Het betreffen de volgende ontwikkelingen.

- Verstedelijking van het landelijk gebied
Het stedelijk karakter van het landelijk gebied neemt toe. Het landschap zal een steeds belangrijkere rol gaan spelen als stedelijk uitloopgebied.
- Druk op agrarische ontwikkeling en vitaal platteland
Door onder andere de toenemende schaarste van de gronden neemt de druk op een duurzame ontwikkeling van de grondgebonden landbouw toe. Ook de voor de kommen kenmerkende weidebouw neemt in areaal af. Duurzame landbouwkundige ontwikkeling is belangrijk voor het beheer van het landelijk gebied.
- Verdichting open gebieden
Open gebieden dreigen te worden verdicht en visueel verkleind, zoals het centrale open komgebied. Dit wordt veroorzaakt door de toename van bebouwing, boomteelt en teeltondersteunende voorzieningen.
- Nivellering van de landschappelijke overgangen (gradiënten)
Doordat ook in de groene ruimten een toename van bebouwing plaatsvindt en opgaande elementen zoals boomteelt en teeltondersteunende voorzieningen in opkomst zijn, dreigen de waardevolle overgangen tussen kom-oeverwal-uiteerwaard en stuwwal te nivelleren.
- Afname van kenmerkende landschappelijke en historische elementen en structuren
Kenmerkende landschappelijke elementen en structuren (zoals (hoogstam) boomgaarden, heggen, oude boerderijen en woerden, stelsel van zegen en pijpen, kenmerkende dorpsstructuren) zijn in de loop der jaren in aantal afgenomen. Hierdoor verminderd de herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen.
- Herkenbaarheid en potenties van het watersysteem
Het voor dit gebied belangrijke oppervlakte- en grondwaterwatersysteem (o.a. de Linge, stelsel van zegen en pijpen, kwelsituaties) wordt geleidelijk minder goed herkenbaar in het landschap.
- Veranderend karakter van Neder-Rijn en Waal grootschalige maatregelen (o.a. natuurontwikkeling, waterberging) kunnen van invloed zijn op het typische karakter van Neder-Rijn en Waal als meanderende rivieren met veel aardkundige en cultuurhistorische waarden.

¹² Tekst en kaarten ontleend aan 'ontwerp Landschapsontwikkelingsplan Gemeente Overbetuwe, Samen werken aan het landschap', december 2009. Gedurende de m.e.r.-procedure is het LOP vastgesteld op 28 september 2010 zonder dat er wezenlijk iets veranderd is ten opzichte van het ontwerp.

Beelden uit het landschap van Overbetuwe (bron: SAB Arnhem BV)

- Grootschalige ontwikkelingen en dominante structuurlijnen
De recente en toekomstige grootschalige ontwikkelingen (o.a. de A15 met de Betuweroute, hoogspanningsleidingen en bedrijventerreinen) hebben de neiging om het onderliggende landschap te domineren. De ontwikkelingen passen niet in het landschap qua schaal en sluiten niet aan bij de ondergrond.
- Toename mobiliteit
De mobiliteit in het gebied neemt toe. In de nabije toekomst wordt als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen meer congestie op het hoofdwegennet verwacht die uitstraalt naar het gemeentelijk wegennet van Overbetuwe. Ook de belevingswaarde van de dijk voor fietsers en wandelaars staat onder druk door het intensieve gebruik van gemotoriseerd verkeer.
- Toename barrières en afname toegankelijkheid
De toename van infrastructuur en de daaraan gekoppelde activiteiten zorgen voor de nodige ruimtelijke, recreatieve en ecologische barrières in het gebied. De toegankelijkheid van het landelijk gebied voor de bewoner, recreant en toerist neemt hierdoor af.

4.5 Luchtkwaliteit

4.5.1 Inleiding

De Europese Unie heeft luchtkwaliteitsnormen vastgesteld, die het beschermen van mens en milieu tegen de negatieve effecten van luchtverontreiniging tot doel hebben. Ook Nederland heeft deze luchtkwaliteitsnormen opgenomen in de nationale wetgeving en wel in hoofdstuk 5.2 van de Wet milieubeheer en een aantal onderliggende AMvB's en ministeriële regelingen. Met deze wetgeving wil de overheid een zodanige verbetering van de luchtkwaliteit bewerkstelligen, dat aan de grenswaarden wordt voldaan en de gewenste ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening doorgang kunnen vinden. Momenteel voldoet Nederland namelijk nog niet aan de Europese luchtkwaliteitsnormen voor twee stoffen: stikstofdioxide en fijn stof.

Stikstofdioxide is een giftig roodbruin gekleurd gas dat ontstaat als stikstofmonoxide (NO) reageert met andere stoffen, waaronder ozon. NO komt in de lucht terecht door gemotoriseerde verkeer, de uitstoot van elektriciteitscentrales, zware industrie en door verbranding van biomassa. In de stad is het wegverkeer de grootste veroorzaker van de uitstoot van NO. Als er veel stikstofdioxide (NO₂) in de lucht zit, kan er smog ontstaan. Dit gebeurt vooral bij warm stabiel zomerweer, omdat er dan veel ozon in de lucht zit.

Bij opname in het menselijk lichaam kunnen longbeschadigingen optreden. Ook de rode bloedlichamen worden door dit gas aangetast, met als gevolg minder zuurstofopname. Effecten van verkeersgerelateerde emissies op de gezondheid worden steeds aannemelijker. Er worden blootstelling-effect relaties met stikstofdioxide als luchtindicator gevonden. Hoewel directe effecten van stikstofdioxide zelf hierbij niet zijn uit te sluiten, worden van stikstofdioxide (als stof) bij de huidige concentraties in de buitenlucht, zowel na kortdurende als langdurende blootstelling, ernstige gezondheidseffecten onwaarschijnlijk geacht. De algemene opvatting is dat stikstofdioxide eerder moet worden gezien als indicator voor verkeersgerelateerde (deeltjesvormige) luchtverontreiniging met vermoedelijk wel substantiële gezondheidsrisico's¹³.

Fijn stof is in chemisch opzicht geen eenduidige stof maar een verzamelnaam voor een complex mengsel van deeltjes van verschillende grootte en van diverse chemische samenstelling. Voorbeelden van degelijke deeltjes zijn opwaaiend bodemstof, zeezout, bouwstof, deeltjes die vrijkomen bij verbranding (zoals roet) en slijtage (zoals autobanden). Zo kunnen er bijvoorbeeld makkelijk schadelijke stoffen zoals zware metalen gehecht zijn aan deze kleine deeltjes. De huidige concentraties worden voor een groot deel bepaald door de heersende achtergrondconcentraties. Een groot deel van het fijn stof in Nederland komt uit de omliggende landen en wordt door de wind getransporteerd. In Nederland wordt vooral door verkeer, industrie en de landbouw bijgedragen aan fijn stof. Op lokaal niveau leidt men name de uitstoot van ammoniak door (intensieve) veehouderij tot overschrijding van de grenswaarden.

Een veel gebruikte afkorting voor fijn stof is PM. PM staat voor de Engelse term Particulate Matter. Deeltjes met een diameter onder de 10 microgram (µm) dringen bij inademing in de longen door. Dit leidt tot gezondheidsrisico's. In tegenstelling tot bijvoorbeeld stikstofdioxide zijn er ook risico's aanwezig bij lage concentraties, omdat

¹³ www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/

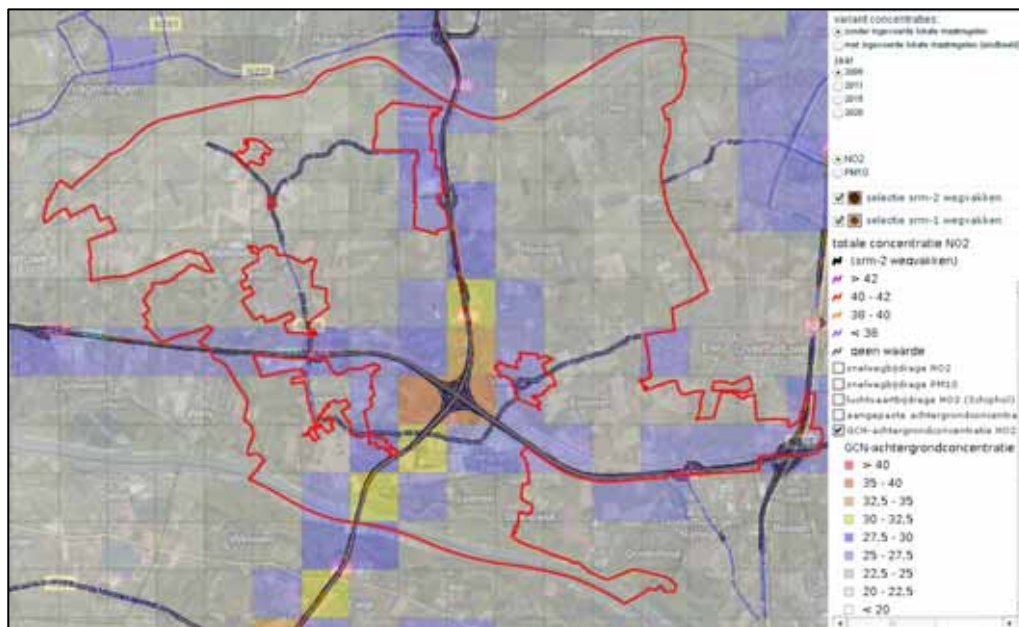
ieder stofdeeltje in de longen een potentieel risico vormt voor de gezondheid. Langdurende blootstelling heeft mogelijk grote effecten op de volksgezondheid.

4.5.2 Huidige situatie

De saneringstool bij het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) van het ministerie van VROM geeft inzicht in de concentraties stikstofdioxide en fijn stof in Nederland tussen 2008 en 2020. Omdat de prognoses aangeven dat de luchtkwaliteit tussen 2008 en 2020 verbetert, wordt als huidige situatie uitgegaan van de grafische weergave van 2008.

4.5.2.1 Stikstofdioxide (NO₂)

Het plangebied wordt in verticale richting doorsneden door de A50. Nabij deze drukke verkeersader wordt in de peiljaren 2008 en 2011 de jaargemiddelde grenswaarde van 40 µg/m³ op veel wegvakken overschreden. Nabij delen van de A50 is de snelwegbijdrage meer dan 15 µg/m³ en komt de jaargemiddelde concentratie boven de 42 µg/m³. Ook nabij overige drukke wegen als de A15, de N836 en de Nijburgsestraat en Boterhoeksestraat komen verhoogde concentraties voor. De concentratie stikstofdioxide blijven hier echter onder de grenswaarden. Naar gelang de afstand tot de het knooppunt van de A15 en de A50 groter wordt, neemt de concentratie stikstofdioxide af. De kilometervakken rondom het knooppunt hebben in 2008 een concentratie tussen de 25 en 40 µg/m³. De vakken waarin de A50 ligt tussen de 25 en de 35 µg/m³; de vakken waarin de A15 ligt tussen de 25 en 30 µg/m³. Voor het overige deel van het plangebied worden de concentraties niet significant beïnvloed door de A15 en A50. De concentraties liggen hier vrijwel overal onder de 20 µg/m³.

concentraties stikstofdioxide in het plangebied – huidige situatie

4.5.2.2 Fijn stof (PM₁₀)

De concentraties fijn stof in het plangebied liggen in 2008 vrijwel overal tussen de 24,5 en 27 µg/m³. Alleen in de kilometervakken waar het verkeersknooppunt Valburg A15-A50 is gelegen zijn de concentraties iets hoger. In 2008 lag deze tussen de 27 en 29,5

$\mu\text{g}/\text{m}^3$. Nabij de rijbanen ligt het 24-uurgemiddelde tussen de 30 en de $32,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Overschrijdingen van de jaar- of uurgemiddelde concentraties zijn niet aan de orde. In het plangebied zijn geen concentratieverhogingen waarneembaar die worden veroorzaakt door grote veehouderijbedrijven die in betekenende mate bijdragen aan luchtverontreiniging. De bijdrage van intensieve veehouderij aan de concentraties PM_{10} in de omgeving van het plangebied is meegenomen bij de bepaling van de grootschalige concentratiegegevens PM_{10} . Dit is verwerkt in de achtergrondconcentratie.

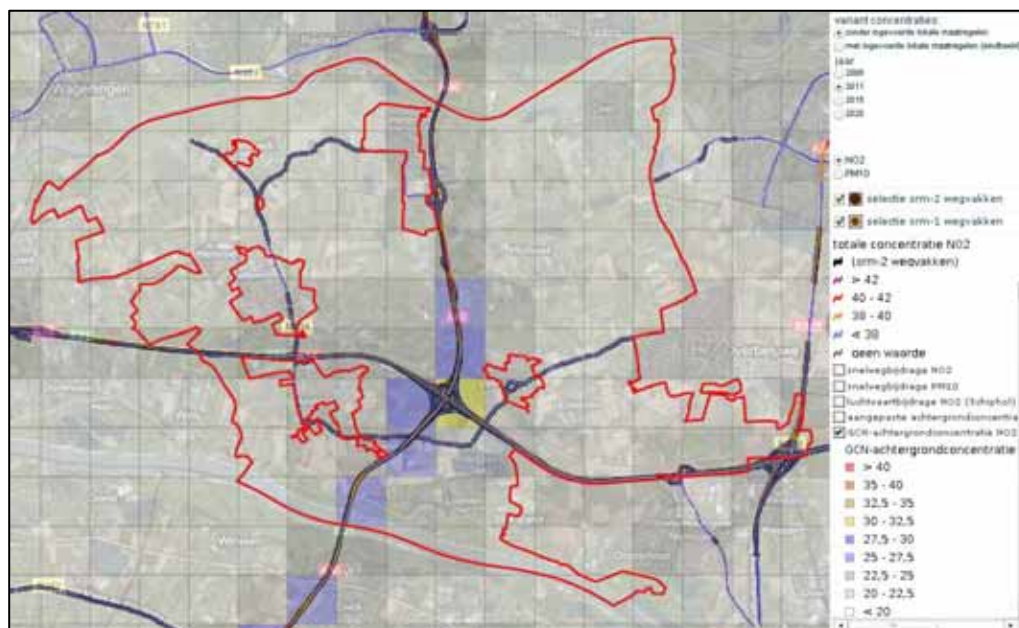
Concentraties fijn stof in het plangebied – huidige situatie

4.5.3 autonome situatie

De saneringstool bij het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) van het ministerie van VROM geeft inzicht in de concentraties stikstofdioxide en fijn stof in Nederland tussen 2008 en 2020. Omdat de prognoses aangegeven dat de luchtkwaliteit in deze periode verbetert, wordt voor de autonome situatie tot 2020 de grafische weergave van 2011 gebruikt (worst-case).

4.5.3.1 Stikstofdioxide (NO_2)

De scenario's uit de saneringstool laten vanaf 2011 -ondanks de groei van het verkeer- een afname van de concentraties zien. Dit komt doordat het verkeer steeds schoner wordt door technologische verbeteringen. Vanaf 2015 ligt de concentratie overal onder de $38 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

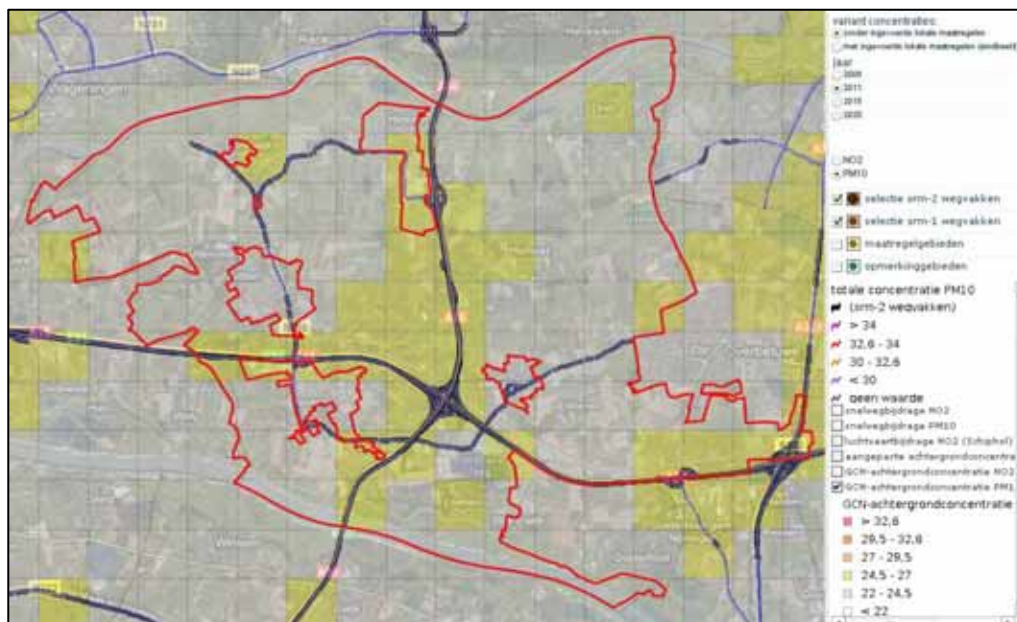
concentraties stikstofdioxide in het plangebied – autonome situatie

4.5.3.2 Fijn stof (PM₁₀)

Ondanks een toename van het wegverkeer en bedrijfsmatige activiteiten in de toekomst, is de verwachting dat emissies niet zullen toenemen. Dat komt omdat motoren steeds schoner worden en emissiereducerende technieken en filtersystemen de luchtkwaliteit verbeteren.

Tot 2020 neemt deze gemiddelde concentratie verder af tot van maximaal 25 µg/m³ tot onder de 20 µg/m³. In de kilometervakken waar het verkeersknooppunt Valburg A15-A50 is gelegen zijn de concentraties iets hoger. Vanaf 2011 is deze maximaal 27 µg/m³. De concentratie nabij de rijbanen neemt af ten opzichte van 2008. Het 24-uurgemiddelde komt onder de 30 µg/m³ te liggen. Overschrijdingen van de jaar- of uurgemiddelde concentraties zijn niet aan de orde. In het plangebied zijn geen concentratieverhogingen waarneembaar die worden veroorzaakt door grote veehouderijbedrijven die in betekende mate bijdragen aan luchtverontreiniging.

De bijdrage van intensieve veehouderij aan de concentraties PM₁₀ in de omgeving van het plangebied is onderdeel van de achtergrondconcentratie. Het maakt onderdeel uit van de grootschalige concentratiegegevens PM₁₀.

Concentraties fijn stof in het plangebied – autonome situatie

4.5.4 De milieuruimte:

4.5.4.1 Stikstofdioxide (NO₂)

Met uitzondering van de directe omgeving van de rijbanen van de A50, ligt de concentratie stikstofdioxide onder de grenswaarden. De blootstelling aan luchtverontreiniging is hierdoor beperkt en leidt niet tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's. De aanwezige milieuruimte is afhankelijk van de afstand tot de snelweg A50:

- voor ontwikkelingen die leiden tot een grote verkeersgeneratie op de A50 geldt een negatieve milieuruimte, aangezien de concentratie stikstofdioxide in de directe omgeving van de rijbanen van de A50 boven de grenswaarde ligt.
- het plangebied binnen een straal van 1,5 kilometer van de A50 heeft tot 2011 een zeer beperkte milieuruimte (kleiner dan 5 µg/m³); vanaf 2011 is de milieuruimte minimaal 7,5 µg/m³.
- het overige plangebied heeft een milieuruimte van minimaal 10 µg/m³.

4.5.4.2 Fijn stof (PM₁₀)

De concentratie fijn stof ligt onder de grenswaarden. De blootstelling aan luchtverontreiniging is hierdoor beperkt en leidt niet tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's. De aanwezige milieuruimte is afhankelijk van de afstand tot de snelweg A50:

- voor ontwikkelingen die leiden tot een grote verkeersgeneratie op de A50 is tot 2011 (nagenoeg) geen milieuruimte, aangezien de concentratie fijn stof zodanig hoog is (tot een jaargemiddelde van 32,6 µg/m³), dat een toename kan leiden tot een overschrijding van de uurgemiddelde grenswaarde.
- het plangebied binnen een straal van 1 kilometer van het verkeersknooppunt Valburg heeft tot 2011 een milieuruimte van minimaal 3 µg/m³; vanaf 2011 is de milieuruimte minimaal 5,5 µg/m³.
- het overige plangebied heeft sinds 2008 al een milieuruimte van minimaal 5,5 µg/m³.

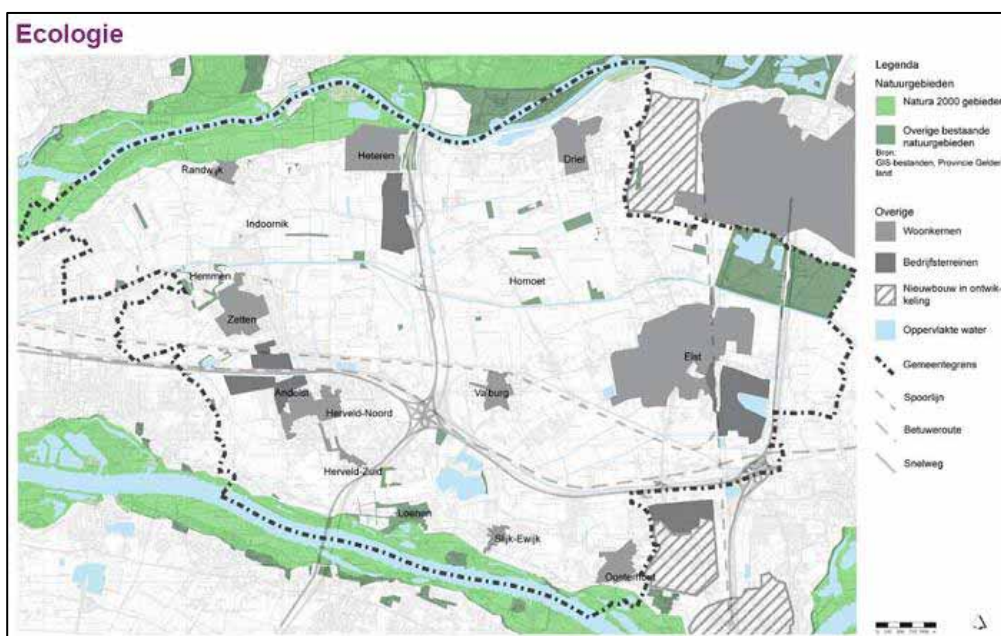
4.6 Natuur

In deze paragraaf wordt de huidige situatie en autonome situatie van de gemeente Overbetuwe en directe omgeving in relatie tot natuur besproken. In de uitgevoerde

Passende Beoordeling, welke als bijlage 7 bij dit rapport is gevoegd, wordt uitgebreid ingegaan op huidige situatie van de Natura 2000-gebieden en de effecten van de ontwikkelingen op deze natuurwaarden. In deze paragraaf wordt dan ook alleen een globale beschrijving gegeven van de huidige situatie van de Natura 2000-gebieden, voor een verdere beschrijving wordt verwezen naar de Passende Beoordeling.

4.6.1 Huidige situatie

Het landschap van de gemeente Overbetuwe bestaat uit een karakteristiek rivierenlandschap. De natuurwaarden van het gebied zijn grofweg te verdelen in twee gebieden: de uiterwaarden van de Rijn en de Waal en het binnendijkse komgebied.

ligging van Natura 2000-gebieden en overige natuur (Bron: ontwerp Landschapsonwikkelingsplan Overbetuwe, 2009)

Natura 2000-gebieden

De beide uiterwaarden zijn onderdeel van Natura 2000-gebieden: Uiterwaarden Waal en Uiterwaarden Neder-Rijn. Beide uiterwaarden zijn gevarieerd en bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, bosjes, open water en moerasgebieden. Door de ligging buitendijks zijn het dynamische gebieden, waar natuurlijke landschapsvorming nog plaatsvindt. De uiterwaarden zijn van belang voor veel flora en fauna. Beide Natura 2000-gebieden zijn aangewezen voor met name eenden, ganzen en weidevogels. Daarnaast zijn de uiterwaarden van belang voor vissen die zich hier voortplanten en enkele bijzonder kenmerkende uiterwaarden habitattypen

EHS

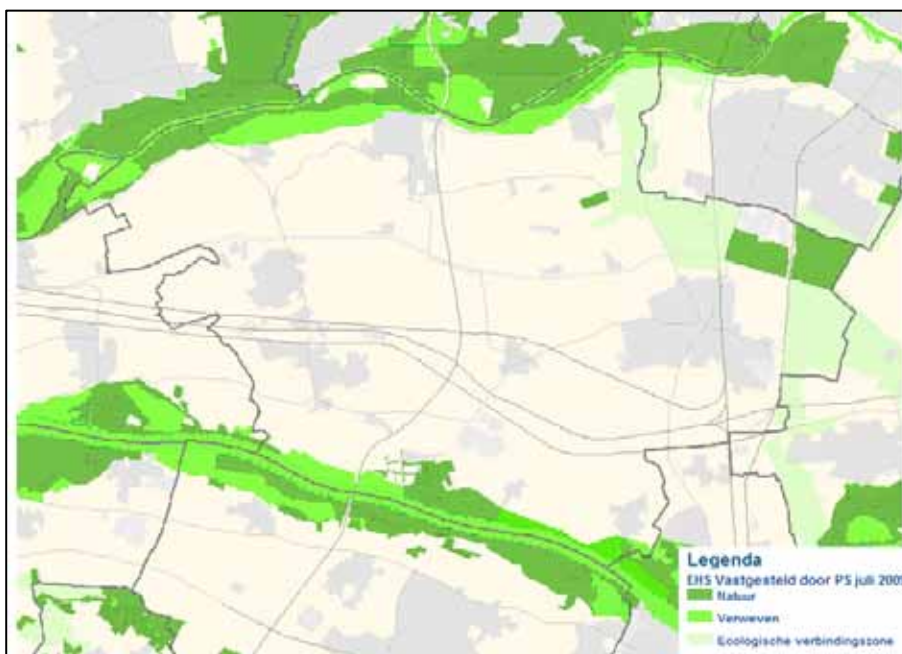
De ecologische waarden in het komgebied zijn door het grotendeels agrarisch gebruik meer versnipperd aanwezig. Het zijn vooral (kleine) landschapselementen als poelen, singels, bosjes, (polder)watergangen, voedselarme dijken en wegbermen en agrarische graslanden die van belang zijn voor de natuur. Dit gebied is van belang voor soorten van agrarische gronden (weidevogels), cultuurvolgers (Steenuil) en voor watergebonden natuur in en langs watergangen (Grote modderkruiper en Bittervoorn).

Speciaal zijn verder de landgoederen waar, in tegenstelling tot de rest van de gemeente, oud bossen en oude bomen voorkomen. Dit is terug te zien in de diersoorten. Er komen soorten voor zoals Bosuil en Rosse vleermuis. De diversiteit van de gemeente wordt hiermee vergroot.

Door de kweldruk vanaf de stuwwal komt lokaal in het gebied kwelwater aan het oppervlak. Door de overwegend goede kwaliteit van dit grondwater komen op deze plekken bijzondere waarden voor. Hierbij kan gedacht worden aan kwelafhankelijke vegetaties. Door het intensieve landbouwkundige gebruik, wordt veel van het kwelwater snel afgevoerd via het netwerk aan watergangen. Hierdoor heeft het gebied in potentie een hoge waarde, maar in de huidige situatie zijn deze vegetaties versnipperd aanwezig.

Door de rijkswegen en de spoorlijnen die dwars door de gemeente liggen, is de natuur erg versnipperd. Het ontbreken van grote passages maakt het voor kleinere, minder mobiele soorten haast onmogelijk om door het gebied te migreren. Alleen langs de twee rivieren zijn hiervoor goede mogelijkheden. Dit is dan echter alleen geschikt voor soorten van riviergebonden habitats. Niet grondgebonden soorten zoals vogels hebben minder last van deze barrières, maar zij zijn wel vaker verkeersslachtoffer. Dit kan een groot effect hebben op lokale populaties¹⁴.

Om migratie van soorten tussen beide riviergebieden te stimuleren, is in het kader van de EHS een zone ten zuiden en westen van Arnhem-Zuid als ecologische verbindingzone aangewezen. Deze zone loopt in het oosten van de gemeente en verbindt de rivier de Nederrijn met de rivier de Waal. De EHS in de gemeente Overbetuwe en omliggende gemeenten is weergegeven in de hiernavolgende afbeelding.

Ecologische Hoofdstructuur in (de omgeving) van de gemeente Overbetuwe, (bron: provincie Gelderland en PBL, 2010)

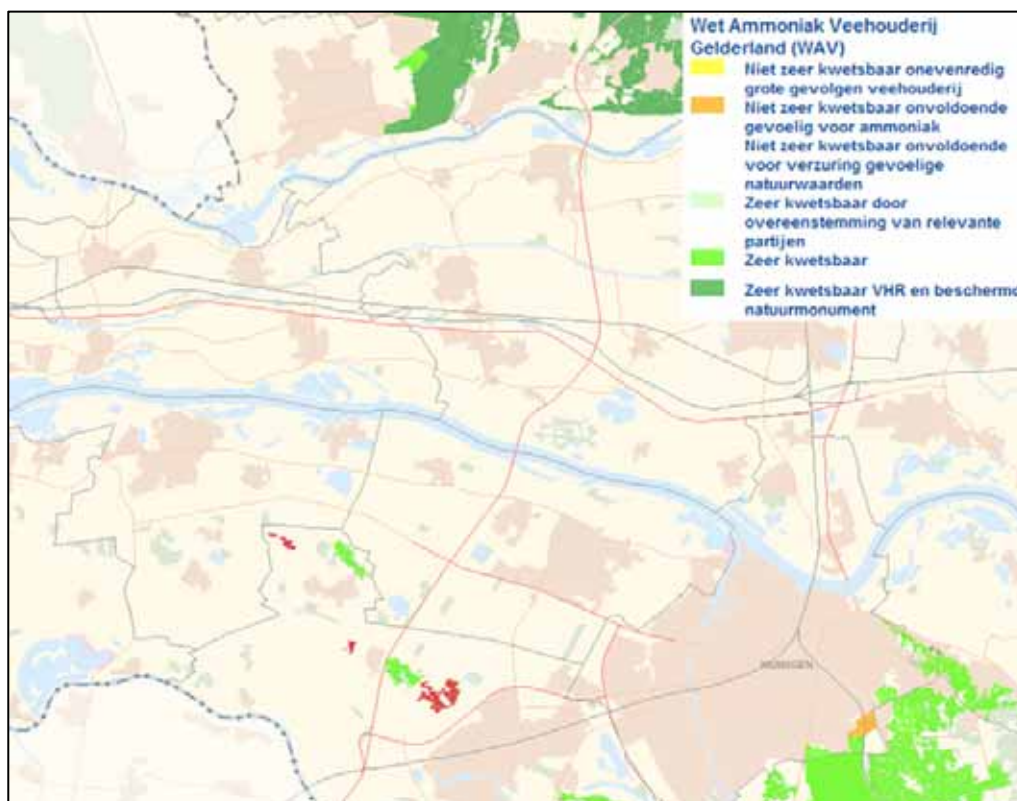
¹⁴ Tekst en kaarten ontleend aan ontwerp 'Landschapsonwikkelingsplan Gemeente Overbetuwe, Samen werken aan het landschap', december 2009. Gedurende de m.e.r.-procedure is het LOP vastgesteld op 28 september 2010 zonder dat er wezenlijk iets veranderd is ten opzichte van het ontwerp.

In de huidige situatie bestaat deze verbindingszone uit weidegronden, boomgaarden, golfterrein en kleinschalige bosgebieden afgewisseld door sloten en watervoerende elementen. Deze gronden liggen grotendeels buiten het plangebied.

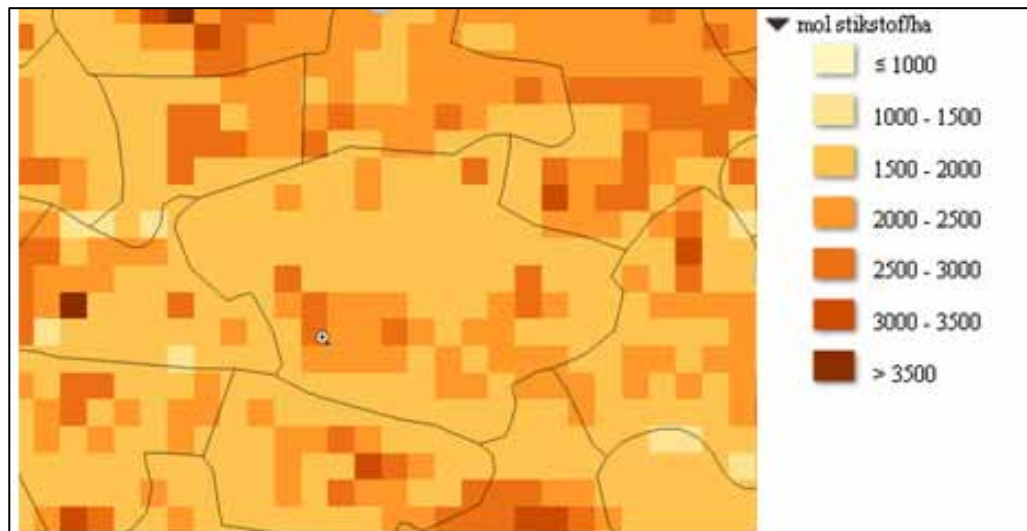
Overige gronden die aangewezen zijn als EHS betreffen de natuurgebieden de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug, die beide in directe verbinding staat met de Neder-Rijn. Het natuurgebied de Ooijpolder is tevens aangewezen als EHS en staat door middel van gronden die aangewezen zijn als EHS in verbinding met de Waal. De kernkwaliteit van de gronden binnen de gemeente Overbetuwe zijn moeras en stapsteen IJsvogelvlinder. Overige kernkwaliteiten betreffen hakhout en griend, nat bos op klei, nat matig voedselrijk grasland, stroomdalgrasland, beek en moeras (Veluwe en Ooijpolder), Rivier en Nevengeul (Nederrijn en Waal).

Ammoniak

Van belang voor de huidige natuurwaarden is de depositiewaarden van stikstof. Een te hoge stikstofdepositie op kwetsbare (voedselarme) natuurwaarden leidt tot een afname van bijzonder natuurwaarden en kan uiteindelijk leiden tot een monotoon systeem met dominantie van voedselrijke soorten. Voor het behoud van bijzondere natuurwaarden is het van belang dat de stikstofdepositiewaarden op deze gebieden niet te hoog zijn. In de huidige situatie liggen de stikstofdepositiewaarden van de gemeente Overbetuwe en omgeving tussen de 1500 en de 3500 mol stikstof/ha. Op basis van de gegevens van de provincie Gelderland blijkt dat de EHS in de gemeente Overbetuwe weinig tot geen overschrijding heeft van de toelaatbare stikstofbelasting (1.03 maal overschrijding). Op de Veluwe blijkt dat de toelaatbare stikstofbelasting met een factor 2.78 overschreden wordt. Daarom is de Veluwe dan ook aangewezen als zeer kwetsbaar in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderijen (Wav).

kwetsbare gebieden in het kader van de Wav (bron: provincie Gelderland)

stikstofdepositie in 2010 in (de omgeving) van gemeente Overbetuwe (Bron: PBL 2010)

Overige natuurgebieden

Enkele delen in de gemeente zijn aangewezen als weidevogelgebied, ganzenfoerageergebied, akkerfaunagebied, botanisch waardevol grasland en botanisch waardevol akkerland. Deze gebieden zijn aangewezen door de provincie om boeren te stimuleren in hun beheer rekening te houden met kwetsbare natuurwaarden. Als een boer grond in deze aangewezen beheergebieden heeft, kan hij/zij contracten met de provincie sluiten waarin ze vastleggen dat het beheer afgestemd wordt op deze natuurwaarden.

4.6.2 Autonome ontwikkeling

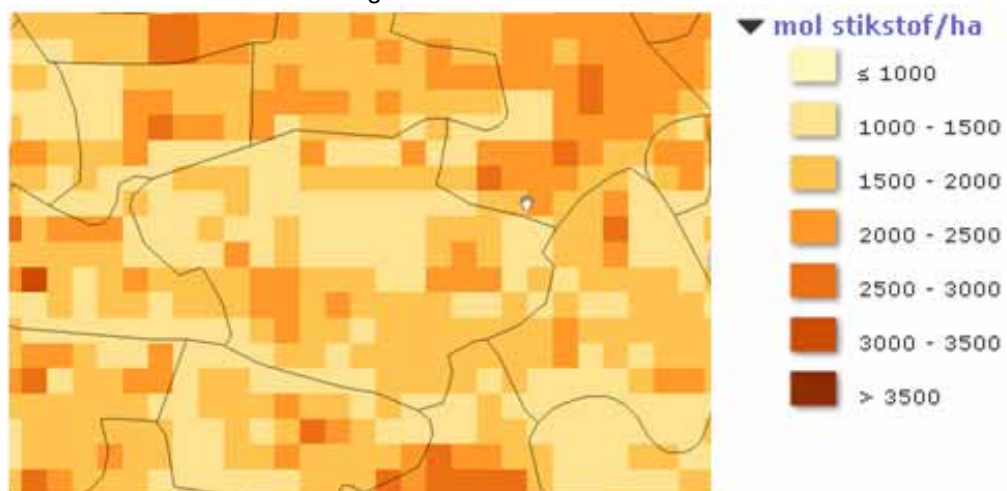
Een positief effect op de biodiversiteit betreft het versterken en ontwikkelen van bestaande natuurgebieden; de Natura 2000-gebieden. Voor deze Natura 2000-gebieden worden in het beheerplan maatregelen voorgesteld om instandhoudingsdoelstellingen van aangewezen soorten te behouden en indien nodig te verbeteren. Het doel is dat in de toekomst de Natura 2000-gebieden een (betere) gunstige staat van instandhouding krijgen voor de aangewezen doelsoorten en daarmee de biodiversiteit versterken.

De autonome ontwikkelingen op het gebied van natuur wordt verder grotendeels bepaald door de EHS die in 2018 gerealiseerd dient te zijn. De EHS loopt door heel Nederland en bestaat uit een netwerk van natuurgebieden. Het doel van de EHS betreft de instandhouding en ontwikkeling van deze natuurgebieden, om daarmee een groter aantal soorten en ecosystemen te laten voortbestaan. Tevens wordt met de EHS de natuurlijke verspreiding van soorten door heel Nederland beoogd. Dit betekent dus voor gemeente Overbetuwe en omliggende gemeenten dat de gronden die recentelijk zijn aangekocht en/of heringericht zich verder zullen ontwikkelen als verbindingszone of natuurgebieden. Dit bevordert de verspreiding van soorten tussen gemeenten en provincies en heeft daarmee positieve effecten op de biodiversiteit.

Als gekeken wordt naar de stikstofdepositiewaarden zal naar verwachting de stikstofdepositie door landbouwbedrijven als gevolg van andere landbouwmethoden en – technieken landelijk en regionaal gezien afnemen. Op basis van berekening van het Planbureau voor de Leefomgeving voor het jaar 2030 blijkt dat de depositiewaarden

van stikstof liggen tussen de 1000 en 3000 mol/ha. De autonome ontwikkeling van de landbouw in de gemeente Overbetuwe leidt tot minder agrarische bedrijven die gemiddeld genomen een grotere omvang hebben dan nu het geval is. In de autonome situatie wordt het aantal bedrijven kleiner, maar de bedrijven die blijven zijn gemiddeld groter dan nu met geval is. Dit betekent op lokaal niveau een grotere ammoniakuitstoot en -depositie rondom groter wordende bedrijven. Als geen emissiereducerende maatregelen getroffen worden, leidt dit tot een toename in vermisting en verzuring van de gronden rondom deze bedrijven. Dit geldt met name voor rundveehouderijen, aangezien voor deze bedrijvigheid nog geen emissiereducerende maatregelen voorhanden zijn.

Rondom de kleiner wordende bedrijven of bedrijven die verdwijnen, kunnen de natuurwaarden zich herstellen, aangezien vermisting en verzuring van deze gronden afneemt door minder depositie van vermistende en verzurende stoffen. Deze autonome ontwikkeling heeft daardoor een positief effect op bestaande natuurwaarden zoals de EHS en Natura 2000-gebieden.

Globale indicatie stikstofdepositie in 2030 (Planbureau voor de leefomgeving, 2010)

De autonome ontwikkelingen worden verder grotendeels bepaald door het nieuw te realiseren landschapspark, Park Lingezegen. Dit park wordt gefaseerd uitgevoerd. Uiteindelijk is het de bedoeling het plan voor 2014 te realiseren. Park Lingezegen heeft een belangrijke rol in de realisatie van de ecologische hoofdstructuur in zowel de gemeente Overbetuwe als Lingewaard. Met het nieuwe park dienen twee ecologische verbindingzones te worden gerealiseerd. Een noord zuid georiënteerde zone die de waardevolle natuur van de uiterwaarden langs de Waal en de Rijn met elkaar verbindt en een oost-west verbinding langs de Linge. Het open houden, 'vergroenen' en vrijhouden van bebouwing van het Park is belangrijk om dit te kunnen realiseren. Dit betekent dat er een aaneenschakeling van kleinere en grotere, smallere en bredere natuurelementen moeten worden ontwikkeld om een goed functionerende ecologische verbindingzone te realiseren. De modellen IJsvogelvlieder en Rietzanger zijn hierin leidend.

Model IJsvogelvlieder bestaat uit grote en kleine natuurgebiedjes (stapstenen) in een landschapzone. De afzonderlijke stapstenen bestaan uit vochtig loofbos met veel variatie in de structuur. Het is met name bedoeld voor organismen die niet zozeer uitgestrekte bossen nodig hebben, als wel bos met een hoge kwaliteit: vochtig, met gevari-

eerde samenstelling en structuurrijke randen en open plekken zoals de Kleine ijsvogelvinder en de Grote weerschijnvinder. Tevens dient het model om kleine, geïsoleerde maar waardevolle bosjes uit hun isolement te halen.

Model Rietzanger bestaat uit grote en kleine stapstenen. Het is bedoeld om de populaties van rietvogels te versterken door de afstand tussen de verschillende broedgebieden te verkleinen, zodat samenhangende populaties kunnen ontstaan. De kwaliteit van veel rietland is sterk achteruitgegaan door verdroging. De waterhuishouding van de stapstenen vraagt dan ook de nodige aandacht. Overigens zijn aan rietland ook andere dieren gebonden, zoals enkele bedreigde libellensoorten. Daarnaast zal er vochtig structuurrijk loofbos moeten worden ontwikkeld. Aanleidingen in de ondergrond, watergangen en aanwezige natuurwaarden vormen de basis voor de locatie en uitwerking van de verbindingzones. Omdat de ecologische functie op gespannen voet kan staan met andere gebruiksvormen wordt waar nodig een zonering van functies toegepast. Medegebruik voor recreatie, wonen en landbouw is dus niet overal mogelijk of slechts in een extensieve vorm. Het goed ecologisch functioneren van de verbinding is belangrijk en gebaat bij een minimale verstoring door andere functies voor een optimale natuurontwikkeling.

4.7 Overige aspecten

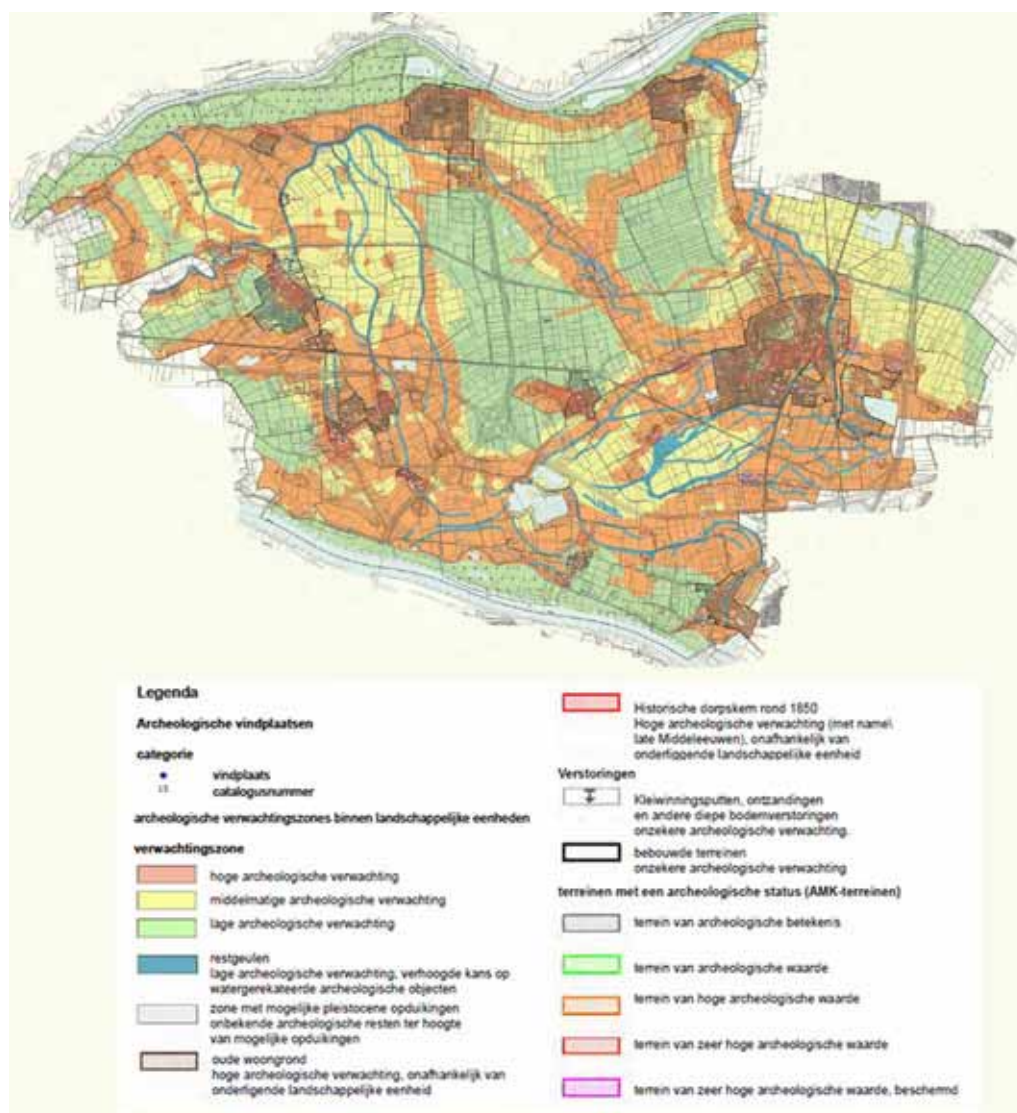
In deze paragraaf worden die milieuaspecten behandeld, die of door de wijze waarop ze in het bestemmingsplan zijn opgenomen of door hun invloed op het centraal staande onderwerp in dit planMER niet onderscheidend zijn in de alternatieven. De milieuaspecten komen niet terug in de effectenbeoordeling. De behandeling van deze aspecten is met name bedoeld om dit nader te motiveren.

4.7.1 Archeologie

Het aspect archeologie betreft de fysieke sporen in de bodem die informatie verschaffen over vroegere menselijke samenlevingen. Archeologische waarden hebben gedurende de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekregen. De gemeente Overbetuwe geeft door middel van een archeologische beleidsadvieskaart inzicht in de bekende en te verwachten archeologische waarden binnen de gemeente. Aan deze waarden is een advies gekoppeld voor het te voeren beleid.

Het plangebied is in het vigerend gemeentelijk beleid ingedeeld in zones met een lage, middelmatige of (zeer) hoge archeologische verwachtingswaarde. Deze zones geven aan voor welk gebied welke waarde en welk beschermingsregime geldt. Daarmee is inzichtelijk waar de waarden zich in de huidige situatie bevinden.

Binnen het plangebied zijn daarnaast diverse archeologische terreinen bekend die al dan niet een wettelijke bescherming genieten. Deze terreinen staan allemaal op zowel de gemeentelijke archeologische beleidskaart, als op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) van provincie en rijk. De bescherming van de bekende terreinen is geregeld via de Monumentenwet 1988 en zijn op de verbeelding opgenomen met de dubbelbestemming Waarde – Archeologie. Het betreft 7 terreinen van zeer hoge archeologische waarde (IJzertijd – Middeleeuwen).

archeologische beleidsadvieskaart

De gemeente Overbetuwe wil de bekende waarden voor archeologie en de gebieden met een bepaalde archeologische verwachtingswaarde beschermen. Zij is van oordeel dat met (eventueel aanwezige) archeologische waarden zorgvuldig om dient te worden gegaan met het behoud er van als uitgangspunt.

Dit heeft er toe geleid dat er gezocht is naar een regeling voor het bestemmingsplan die hier aan voldoet. Bij de bekende waarden gaat het om bescherming hiervan en om het voorkomen van aantasting. Bij de te verwachten waarden gaat het erom de eventuele waarden te beschermen en vooraf na te gaan of eventuele waarden door bepaalde ontwikkelingen worden verstoord. Daartoe wordt in het bestemmingsplan de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie' geprojecteerd op de gronden met een bekende waarde. Bij de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het bouwen of een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (het aanleggen) moet een rapport worden overlegd waarin de archeologische waarden van de bewuste gronden zijn vastgesteld. Als uit dit rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden zullen worden verstoord door het

oprichten van het vergunde bouwwerk, kunnen diverse voorwaarden worden verbonden aan de omgevingsvergunning.

Op de gronden waaraan een bepaalde verwachtingswaarde is toegekend, wordt de dubbelbestemming 'Waarde - Archeologische verwachting' toegekend, met de navolgende onderverdeling:

- 'Waarde - Archeologische verwachting 1' (zeer hoge verwachtingswaarde): onderzoeksplicht vanaf 50 m² bij bouwaanvragen en > 50 m² en > 0,30 m diepte bij andere werken waarvoor een omgevingsvergunning noodzakelijk is;
- 'Waarde - Archeologische verwachting 2' (hoge verwachtingswaarde): onderzoeksplicht vanaf 100 m² bij bouwaanvragen en > 100 m² en > 0,30 m diepte bij andere werken waarvoor een omgevingsvergunning noodzakelijk is;
- 'Waarde - Archeologische verwachting 3' (middelmattige verwachtingswaarde): onderzoeksplicht vanaf 500 m² bij bouwaanvragen en > 500 m² en > 0,30 m diepte bij andere werken waarvoor een omgevingsvergunning noodzakelijk is;
- 'Waarde - Archeologische verwachting 4' (lage verwachtingswaarde): onderzoeksplicht vanaf 2.500 m² bij bouwaanvragen en > 2.500 m² en > 0,30 m diepte bij andere werken waarvoor een omgevingsvergunning noodzakelijk is.

Dankzij deze hoge mate van bescherming, is de kans dat initiatieven grote negatieve gevolgen kunnen hebben voor de aantasting van archeologische waarden erg klein.

4.7.2 Flora en fauna

Het landschap van de gemeente wordt gekenmerkt door aanwezigheid van stuwwallen, uiterwaarden, oeverwallen en kommen, kronkelende dijken, wielen en weteringen en de aanwezigheid van cultuurhistorisch waardevolle elementen, zoals boerderijen en andere gebouwen. De aanwezigheid van deze elementen binnen de gemeentegrenzen maakt het gebied erg geschikt voor waardevolle en bijzondere flora en fauna. Deze soorten beperken zich niet alleen tot de gemeentegrenzen, maar verspreiden zich ook door de omliggende gemeenten. De strikt beschermde soorten (in het kader van de Flora- en faunawet) die in de gemeente Overbetuwe en omliggende gemeenten voorkomen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Nederlandse naam	Latijnse naam	Nederlandse naam	Latijnse naam
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	Ransuil	<i>Asio otus</i>
Das	<i>Meles Meles</i>	Huismus	<i>Passer domesticus</i>
Bever	<i>Castor fiber</i>	Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>	Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	Havik	<i>Accipiter Gentilis</i>
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>	Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Bermpje	<i>Barbatula barbatula</i>
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus Pipistrellus</i>	Bittervoorn	<i>Rhodeus amarus</i>
Kamsalamander	<i>Triturus cristatus</i>	Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>
Rugstreeppad	<i>Bufo calamita</i>	Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>
Poelkikker	<i>Rana lessonae</i>	Rivierdonderpad	<i>Cottus gobio</i>
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>	Rivierprik	<i>Lampetra fluviatilis</i>
Steenuil	<i>Athena Noctua</i>		
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>		

Voorkomen van strikt beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet in en in de directe omgeving van het plangebied (Broekhuizen et. al., 1992; Limpens et. al., 1997; SOVON, 2002; Spitzzen et. al., 2007)

Naast soorten in het kader van de Flora- en faunawet zijn in Nederland ook soorten (zowel planten als dieren) aangewezen die op de Rode Lijsten staan. Op Rode Lijsten staan de soorten die bedreigd zijn in hun voortbestaan. Soorten komen op een Rode Lijst als zij zeldzaam zijn en achteruitgaan. Deze Rode Lijst soorten genieten geen wettelijke beschermingsstatus, maar het dient wel aanbeveling om rekening te houden met deze soorten. Aangezien het een redelijk lange lijst betreft, wordt niet op deze soorten ingegaan.

In de tabel zijn alleen die vogelsoorten vermeld waarvan de nestlocaties en vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond beschermd zijn. Alle vogelsoorten zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half juli. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

De soorten zijn zowel afhankelijk van gebouwen (boerderijen, woningen, stallen), waterrijke elementen (poelen, beken, rivieren, sloten) als van bosrijke gebieden (houtwallen, bossen). Het is van belang indien één van deze elementen met toekomstige ontwikkelingen of ingrepen verdwijnt, rekening gehouden dient te worden met het voorkomen van strikt beschermde soorten. Als aantasting van verblijfplaatsen of leefgebieden niet voorkomen kan worden, moet gestreefd worden naar mitigeren en/of compenseren van het betreffende verlies. Als mitigeren niet mogelijk is, kan voor enkele soorten een ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en faunawet aangevraagd worden.

Bij mitigerende maatregelen kan men aan de na volgende aspecten denken.

- Als gebouwen gesloopt worden, dient dit plaats te vinden buiten het kwetsbare seizoen van soorten (bijv. broedseizoen, overwintering, voortplantingsseizoen).
- Voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden worden nieuwe verblijfplaatsen gecreëerd voor de desbetreffende soort.
- Als belangrijk leefgebied aangetast wordt, dient voorafgaand aan de werkzaamheden nieuw leefgebied gerealiseerd te zijn.
- Bij mitigerende maatregelen is van belang dat te allen tijde (zowel voorafgaand, tijdens en na de werkzaamheden) de functionaliteit van het leefgebied en/of vaste rust- en verblijfplaats van de desbetreffende soort niet aangetast of verslechterd wordt.

Het opstellen van mitigerende en compenserende maatregelen is een zeer specifieke taak, dat afgestemd moet worden op de aangetroffen soort, het gebruik van het gebied door deze soort en de specifiek locatie ten opzicht van de directe omgeving. Het betreft maatwerk. Gezien de grootte van het studiegebied en de verscheidenheid van het landschap en locaties, wordt in het MER niet nader ingegaan op mitigerende en/of compenserende maatregelen.

4.7.3 Water

De gemeente heeft bij het opstellen van het bestemmingsplan afstemming gezocht met het Waterschap Rivierenland dat waterstaatkundige en daaraan verbonden ecologische belangen behartigt. De Keur van het waterschap bevat daartoe geboden en verboden (met betrekking tot wateren) ter bescherming van de aan- en afvoer van water en het bergend vermogen van het waterhuishoudkundig systeem. De Keur bestaat uit drie gedeelten: een algemeen gedeelte, een gedeelte met betrekking tot wateren en een gedeelte met betrekking tot waterkeringen.

De zones uit de Keur zijn, op verzoek van het Waterschap, opgenomen in het bestemmingsplan met de dubbelbestemming 'Waterstaat – Waterlopen'. De waterkeringen, met name langs de grote rivieren, zijn eveneens opgenomen met een dubbelbestemming 'Waterstaat – Waterkering' op de verbeelding. De A-watergangen zijn rechtstreeks opgenomen met een bestemming 'Water' op de verbeelding. Voor overige zaken die in de Keur zijn geregeld, is in het bestemmingsplan geen regeling opgenomen. Dit zou immers resulteren in een dubbele regelgeving.

Aangezien het bestemmingsplan niet direct ontwikkelingen mogelijk maakt, is het niet noodzakelijk om uitgebreider op het aspect water in te gaan. Zodra zich een ontwikkeling voordoet, wordt op dat moment het aspect water verder onderzocht.

4.7.4 Duurzaamheid

Eind 2007 heeft de gemeenteraad van Overbetuwe het initiatief genomen om te komen tot een klimaatneutrale gemeente in 2030. De uitwerking daarvan heeft geresulteerd in een rapportage 'Overbetuwe naar klimaatneutraal', een uitvoeringsprogramma Duurzame Ontwikkeling en energieneutraliteit in Overbetuwe. Door in te stemmen met dit uitvoeringsprogramma investeert de gemeente Overbetuwe op lokaal niveau fors in het klimaat.

In paragraaf 2.2 van dit MER is met betrekking tot de plan-m.e.r. het volgende opgenomen. *"De essentie van plan-m.e.r. is dat bij de besluitvorming over plannen en programma's het milieu een volwaardige plaats krijgt met het oog op de bevordering van een duurzame ontwikkeling."*

Om die reden is het gemeentelijke rapport nader bestudeerd om te kijken of dit beleid kan worden geïntegreerd in het onderwerp van dit planMER. In het rapport is het uitvoeringsprogramma opgenomen, waarin alle actiepunten en projecten van de gemeente worden benoemd.

	Project	Co ₂ reductie
1	Overbetuwe streeft in nieuwe bestemmingsplannen en bij herzieningen naar een hoog benuttingpercentage op die locaties waar dit een bijdrage levert aan een efficiënte energiehuishouding	- ton
2	Het ontwikkelen van beleid voor het gebruik van landschapversterkingsplannen (format en voorwaarden) om er voor te zorgen dat functiewijzigingen in het buitengebied kunnen worden toegelaten, mits er versterking van de landschappelijke kwaliteit plaatsvindt.	- ton

Ad 1.

- Met dit aspect wordt bedoeld op het aanbrengen van een bewuste onderlinge zoning van kwetsbare functies (zoals woonwijken) en bronnen van verontreiniging (zoals bedrijven). Dat resulteert in wijken met echte woonkwaliteit in plaats van in wijken waarin aan de milieunormen wordt voldaan.

Uitwerking

- Het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe heeft bij het toekennen van de functie van de percelen de bestaande legale situatie als uitgangspunt genomen. Aangezien het bestemmingsplan beheersgericht is en niet ontwikkelingsgericht, heeft de gemeente ervoor gekozen dit project niet door te vertalen naar het bestemmingsplan Buitengebied. Ook in gekozen alternatieven die in dit planMER centraal staan, wordt ten aanzien hiervan geen onderscheid gemaakt.

Ad 2.

- Met dit project is een start gemaakt door het opstellen van het Landschapsontwikkelingsplan.
- Verder wordt ter toelichting opgemerkt dat in de toekomstige ruimtelijke plannen natuurgebieden, bosgebieden en landschappelijk waardevolle gebieden worden beschermd door voorschriften tegen schadelijke activiteiten en ontwikkelingen.
- Het opnemen van streekeigen planten en typen erfafscheidingen speelt een belangrijke rol.

Uitwerking

- Bij het opstellen van het voorontwerpbestemmingsplan is het Landschapsontwikkelingsplan voor het toekennen van de bestemmingen mede uitgangspunt geweest. Dit is de basis geweest voor het beschermen van de landschapswaarden in de bestemmingsomschrijving van de diverse agrarische bestemmingen. Verder speelt het Landschapsontwikkelingsplan een belangrijke rol bij het verlenen van medewerking aan verzoeken tot afwijking van de regels dan wel tot wijziging van de bestemming. In de toelichting van het bestemmingsplan is duidelijk verwoord dat bij de belangenafweging die in dat kader plaats zal vinden uitdrukkelijk het Landschapsontwikkelingsplan een rol zal spelen.
- Natuur- en bosgebieden binnen het plangebied zijn als zodanig bestemd. In deze bestemmingen is het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden expliciet verboden. Andere werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd nadat daarvoor een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden is afgegeven. In dat kader vindt een afweging plaats tussen het te beschermen belang en het uitvoeren van de werkzaamheden.
- Voor zover juridisch mogelijk is dit aspect verwerkt in het voorontwerpbestemmingsplan. Bij nieuwe bebouwing is het overleggen van een landschapsplan een voorwaarde in het kader van het verlenen van medewerking door de gemeente aan het verzoek. Dit aspect is afdoende geregeld in het voorontwerpbestemmingsplan.

5 Alternatieven

5.1 Alternatievenontwikkeling

In het planMER dienen 'redelijke alternatieven' te worden onderzocht. In dit planMER heeft dat er toe geleid dat er één alternatief is uitgewerkt met een planhorizon tot 2020. Dit alternatief betreft de reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan. Dit alternatief wordt uitgewerkt naast de voorgenomen ontwikkeling die bestaat uit de maximalisatie van het voorontwerpbestemmingsplan.

De m.e.r. wordt met name doorlopen vanwege het feit dat er mogelijkheden ontstaan voor intensieve veehouderijen die de drempelwaarde uit het Besluit m.e.r. overschrijden en vanwege de kwetsbaarheid van de Natura 2000-gebieden binnen de gemeente. De kwetsbaarheid van de Natura 2000-gebieden hangt voornamelijk samen met de uitstoot van ammoniak vanuit de landbouw. De landbouwkundige ontwikkeling is dus sterk bepalend voor de meest kwetsbare factoren in het gebied. Om die reden richt de uitwerking van de voorgenomen ontwikkeling en het alternatief zich primair op de ontwikkeling van de agrarische sector binnen de gemeente. Voor het MER is daarom bepaald welke agrarische ontwikkeling de komende 10 jaar is te verwachten.

De voorgenomen ontwikkeling en het alternatief worden gescoord ten opzichte van de referentiesituatie. Deze bestaat uit de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling. De autonome ontwikkeling is samengesteld uit twee elementen:

1. de verwachte reële agrarische ontwikkeling in de komende 10 jaar;
2. de vigerende bestemmingsplannen buitengebied die bepaalde grenzen stellen aan de agrarische ontwikkeling.

De autonome ontwikkeling gaat er dus uit van een reële agrarische ontwikkeling binnen de bandbreedtes van de vigerende bestemmingsplannen buitengebied.

De voorgenomen ontwikkeling betreft, zoals reeds eerder gesteld, de maximalisatie van het voorontwerpbestemmingsplan zoals dat ter inzage heeft gelegen ten tijde van de start van de plan-m.e.r..

Bij dit scenario wordt onderzocht wat het effect is als alle milieubelastende mogelijkheden uit het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied op iedere locatie maximaal worden benut. De voorgenomen ontwikkeling heet 'maximalisatie voorontwerpbestemmingsplan' en betreft de worst case situatie. Het is een meer theoretisch model dat in beeld brengt waar zich knelpunten gaan voordoen als de agrarische ontwikkeling onverhoopt sterk afwijkt van de te verwachten agrarische ontwikkeling.

Het is echter niet te verwachten dat het bestemmingsplan volledig zal worden benut. Het primaire doel van het bestemmingsplan is het beheren van de bestaande situatie met daaraan gekoppeld een beperkte uitbreiding bij recht. Vervolgens zijn er in het plan afwijkings- en wijzigingsbevoegdheden opgenomen, op grond waarvan het mogelijk is binnen de gestelde voorwaarden medewerking te verlenen aan initiatieven. Om die reden wordt als alternatief onderzocht wat het effect is als uitgegaan wordt van dezelfde verwachte reële agrarische ontwikkeling als bij de autonome ontwikkeling maar dan binnen de bandbreedtes van het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied (de uitkomsten geven duidelijkheid over waar zich bij deze verwachting pro-

blemen kunnen gaan voordoen en waar de mogelijkheden in het voorontwerpbestemmingsplan moeten worden ingeperkt).

Hoewel het accent in dit MER ligt op de ontwikkeling van de agrarische sector, wordt bij de effectbeschrijving zorgvuldig ingegaan op tal van andere aspecten. Hierbij komt ook het thema landschap uitgebreid aan bod. In de ontwikkeling van het alternatief is het landschap niet als onderscheidend factor bepalend geweest. De achterliggende reden is dat het beleid voor het landschap, zoals uitgewerkt in het recent opgestelde Landschapontwikkelingsplan Overbetuwe (LOP) reeds als uitgangspunt is genomen voor het opstellen van het voorontwerpbestemmingsplan. Bij de beschrijving van de effecten van de alternatieven wordt uitgebreid ingegaan op de mate waarin de doelen uit het LOP worden bereikt.

5.2 Voorgenomen ontwikkeling; maximalisatie voorontwerpbestemmingsplan

Om het voorontwerpbestemmingsplan te kunnen toetsen aan normen en beleid dient volgens de Commissie voor de m.e.r. het MER de milieugevolgen te beschrijven van de activiteiten die het voorontwerpbestemmingsplan maximaal mogelijk maakt, inclusief mogelijke afwijkingen en wijzigingen.

De volledige uitwerking van de voorgenomen regeling betreft een zogenaamde 'worst-case scenario'. Er wordt vanuit gegaan dat niet alleen alle mogelijkheden die bij recht in het bestemmingsplan zijn opgenomen worden benut, maar dat ook op ieder adres maximaal gebruik gemaakt wordt van de in het plan opgenomen flexibiliteitsbepalingen.

5.3 Het alternatief: reële benutting van het voorontwerpbestemmingsplan

Het alternatief is gebaseerd op een reële maximale benutting van het voorontwerpbestemmingsplan. Op perceelsniveau blijft het plafond liggen bij de maximale mogelijkheden die het bestemmingsplan, inclusief mogelijke afwijkingen en wijzigingen biedt. Een dergelijke maximale groei is echter gelimiteerd, aangezien voor het gehele grondgebied het totaal aan groeimogelijkheden wordt begrensd door de groeiverwachtingen aan de hand van de verwachte ontwikkelingen.

In dit alternatief wordt uitgegaan van de ontwikkeling in de landbouw die gelijk is aan de autonome situatie, namelijk: het aantal bedrijven in de landbouwsector zal naar verwachting afnemen met gemiddeld 3,1% per jaar, waarbij de verwachting is dat dit sterker speelt bij de intensieve veehouderijen. De bedrijven die blijven, zijn met name de grotere bedrijven en de middelgrote bedrijven die groter worden als gevolg van de tendens van schaalvergroting. De voorspelde ontwikkeling houdt met name in dat de bestaande bedrijven tussen de 40 en 100 Nge zullen doorgroeien naar een bedrijf groter dan 100 Nge dan wel zodanig afbouwen dat ze kleiner worden dan 40 Nge. Voor wat betreft de veestapel is de verwachting dat - ten opzichte van 2006 - in 2020 de rundveestapel zal zijn gestegen met 9%, het aantal vleesvarkens afgenomen met